



การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้  
: กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Perspectives of Local Leaders upon Conflict Resolution and Peace Process  
in Three Southernmost Provinces : A Case Study of Muang District,  
Pattani Province

ร้อยโท ธีรวัฒน์ จำนงอนูวัตร

Lieutenant Thirawat Chamnonganuwat

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Public Administration  
Prince of Songkla University

2566



การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้  
: กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี  
Perspectives of Local Leaders upon Conflict Resolution and Peace Process  
in Three Southernmost Provinces : A Case Study of Muang District,  
Pattani Province

ร้อยโท ธีรวัฒน์ จำนงอนูวัตร  
Lieutenant Thirawat Chamnonganuwat

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์  
A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Public Administration  
Prince of Songkla University

2566

ชื่อสารนิพนธ์    การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้เขียน            ร้อยโท ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร

สาขาวิชา        รัฐประศาสนศาสตร์

---

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	คณะกรรมการสอบ
..... (รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์นะ)	.....ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์นะ)
	.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี)
	.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หมายนีย์ ช. บุญพันธ์)

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามณี ตระกูลมุกดา)  
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ชื่อสารนิพนธ์	การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	ร้อยโท ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2565

### บทคัดย่อ

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน เป็นระยะเวลากว่า 19 ปี ส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และคุณภาพชีวิตของประชาชนทุก ๆ ด้าน การพยายามสร้างสันติภาพให้กลับคืนสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) และเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน (กำนันหรือประธานชุมชน) จำนวน 4 คน ผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) จำนวน 4 คน และผู้นำศาสนา (อิหม่าม) จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาค้นคว้าเอกสาร

ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) มีแนวความคิดว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาทำให้เกิดความแตกแยก สาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจในพื้นที่ บิดเบือนประวัติศาสตร์ และความเชื่อทางศาสนา อีกทั้งมาจากเรื่องของผลประโยชน์ และยาเสพติด เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นมานาน ประชาชนต้องการให้เกิดสันติภาพขึ้น อีกทั้งผู้นำได้สะท้อนว่าสันติภาพตรงกับคำว่าอิสลาม ที่แปลว่าสันติสุข โดย ณ ปัจจุบันผู้นำได้มองว่าเหตุการณ์ในพื้นที่ที่มีจำนวนเหตุการณ์ที่ลดลง และมีแนวโน้มที่จะไปในทิศทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมมีความรุนแรงลดน้อยลง และใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข อีกทั้งมีความเชื่อมั่นว่าเหตุการณ์ความรุนแรงจะสงบลงได้ด้วยการพูดคุยเจรจาของรัฐบาล แต่พบว่ารัฐบาลไม่ได้ประชาสัมพันธ์ผลของการพูดคุยให้ประชาชนทราบมากนัก และสิ่งที่ประชาชนกังวลอีกอย่างคือ รัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจาด้วยนั้นเป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังของการก่อเหตุที่แท้จริงหรือไม่ และในการพูดคุยประชาชนผลักดันผู้นำ 4 เส้า และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเข้าไปมีส่วนพูดคุยเจรจา และต้องการให้โอกาสผู้ที่หลงผิดได้กลับเข้าสู่หลักศาสนาที่ถูกต้องอีกครั้ง พร้อมทั้งแนะนำให้ใช้ศาสตร์พระราชา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้นำนั้นไม่ต้องการแบ่งแยกดินแดนแต่ต้องการให้มีการปกครองแบบเขตปกครองพิเศษ เพื่อให้ในพื้นที่ได้เกิดเป็นสันติภาพทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

<b>Minor Thesis Title</b>	Perspectives of Local Leaders upon Conflict Resolution and Peace Process in Three Southernmost Provinces : A Case Study of Muang District, Pattani Province
<b>Author</b>	Lieutenant Thirawat Chamnonganuwat
<b>Major Program</b>	Master of Public Administration
<b>Academic Year</b>	2565

### ABSTRACT

The violence in the three southern border provinces of Thailand occurred for more than 19 years. This problem has been affecting insecurity, property, and the quality of life. Trying to restore peace to the three southern border provinces is therefore an important policy. The purpose of this study is to review the current perspective on conflict resolution and factors affecting the peace process in the three southern border provinces including recommendations from the middle leadership group (Track 2). This study used qualitative research methods, The key informants were 12 middle leaders of society (Track 2), including 4 community leaders, 4 local leaders (Tambon Administrative Organizations), and 4 religious' leaders (Imams) who live in the Pattani province. The tool used in this research was an in-depth interview. Data collection was done using in-depth interviews and research documents.

The result showed that the violence is a result of a power struggle in the area, distorted history, religious beliefs, and drug trafficking. The people in the area want peace which is the meaning of Islam. The current violent situation tends to change in a better direction. Moreover, the people support compromising the process of government, but some people still have concerned about the peace process. Leaders suggest the leaders of the provincial Islamic committee participate in the negotiation process and give offenders a chance to return to their normal life. They also recommend using the King's philosophy for solving conflict and they want to have a special administrative region. The middle leader hopes this solution would be able to improve the peace process in the three southern border provinces.

## กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษาอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณา และการให้คำแนะนำของรองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชายนิย ช. บุญพันธ์ ที่ได้เกียรติมาเป็นกรรมการในการสอบสารนิพนธ์ และได้กรุณาชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ที่คอยช่วยเหลือ และคอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทุกท่านที่คอยให้การช่วยเหลือ และสนับสนุนให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยขอขอบคุณค่าของสารนิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านครับ

ร้อยโท ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร

มีนาคม 2566

## สารบัญ

	หน้า
<b>บทคัดย่อ</b>	(3)
<b>ABSTRACT</b>	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
รายการภาพประกอบ	(8)
<b>บทที่ 1 บทนำ</b>	1
1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 คำถามการวิจัย	3
1.4 ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของงานวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
<b>บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</b>	6
2.1 ความหมายของสันติภาพ	6
2.2 ทฤษฎีสันติภาพ และสันติวิธี	16
2.3 แนวความคิดของสามเหลี่ยมความขัดแย้ง	24
2.4 แนวความคิดการจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่	28
2.5 การสร้างสันติภาพ	33
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	48
<b>บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย</b>	49
3.1 แบบแผน และขั้นตอนการวิจัย	49
3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	50
3.3 เครื่องมือในการวิจัย	50
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	51
3.6 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ	51
3.7 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	51
3.8 การนำเสนอข้อมูล	52

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>บทที่ 4 ผลการวิจัย</b>	53
4.1 ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้	53
4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำประชาชน	82
<b>บทที่ 5</b>	96
5.1 สรุปผลการวิจัย	96
5.2 อภิปรายผล	104
5.3 ข้อเสนอแนะ	113
<b>บรรณานุกรม</b>	116
<b>บุคลากร</b>	119
<b>ภาคผนวก</b>	121
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	122
<b>ประวัติผู้เขียน</b>	125



## รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ความเชื่อมโยงระหว่างสามเหลี่ยมความขัดแย้งของโยฮัน กัลป์ตุง	25
2 พีระมิตแสดงโครงสร้างสำคัญในกระบวนการสันติภาพตามแนวคิดของจอห์น พอล แลคเตอร์ค	29
3 ทศนคติของผู้นำประชาชนต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้	55
4 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาสถานการณ์ในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปในหลายทิศทาง	57
5 ความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพ	60
6 คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จะต้องมีบทบาทในการสร้างสันติภาพในพื้นที่	63
7 ผู้นำประชาชนเคยได้ยินข่าวและให้ความสนใจติดตามข่าวกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับขบวนการ	65
8 ผู้นำประชาชนรู้สึกว่าการพูดคุยมีผลให้มีเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่	68
9 ผู้นำประชาชนมีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการพูดคุยที่ดำเนินอยู่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ	71
10 ความพึงพอใจของผู้นำประชาชนกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล	73
11 ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล	76
12 ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล	78
13 ระยะเวลาที่จะเกิดข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่	79
14 พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือสันติภาพเชิงลบ	81
15 สาเหตุความรุนแรง และใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง	83
16 การสนับสนุนให้ใช้การพูดคุย หรือการเจรจาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้	84
17 สถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง	86
18 รัฐบาลมีผู้นำที่มาจากฝ่ายทหารส่งผลต่อกระบวนการทางสันติภาพในพื้นที่	87
19 การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล	89
20 การพูดคุยของรัฐบาล และกลุ่มขบวนการควรมีเรื่องจะต้องดำเนินการร่วมกัน	91
21 การแก้ปัญหาในระยะยาวเรื่องที่จำเป็นต้องทำเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว	93
22 ผู้นำประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องการปกครองในพื้นที่	95

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ ได้มีกลุ่มคนร้ายได้ปล้นปืนจาก กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ตำบลปัทลุง อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 จากวันนั้นจนถึงวันนี้ สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ล่วงเลยมา มากกว่า 19 ปีแล้ว แต่ก็ยังคงมีการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิต จากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จากสถิติจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ Deep South Watch (2565) พบว่าในระหว่างปี 2547 มีนาคม 2565 มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นจำนวน 20,985 ครั้ง มีประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียชีวิตทั้งสิ้นจำนวน 7,344 คน มีผู้ได้รับบาดเจ็บ จำนวน 13,641 คน ใช้งบประมาณในการเยียวยาไปมากถึงสี่แสนล้านบาท

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นอกจากทำให้มีผู้ ที่ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิตเป็นจำนวนมากแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่ง เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นจะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม โดยคนในชุมชนเกิดความหวาดกลัว และหวาดระแวง อีกทั้งยังต้องมีความระมัดระวังในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน และพบว่าภายหลังปี พ.ศ. 2547 พื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดน ใต้มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ช้ามาก โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของ ประเทศเป็นหลัก เป็นผลมาจากการสูญเสียทุนมนุษย์ โดยผู้ประกอบการขาดความเชื่อมั่นในการ ลงทุน อีกทั้งสัดส่วนของงบประมาณต่อการพัฒนาในพื้นที่ และการกระตุ้นทางเศรษฐกิจจากภาครัฐมี จำนวนลดลง (สุกัาพล จงวิไลเกษม และคณะ, 2563)

โดยสาเหตุของความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อน และมี หลายตัวแปรเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ความแตกต่างของชาติพันธุ์ ภูมิศาสตร์ ภาษา สังคม ศาสนา และพหุวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นล้วน มีความละเอียดอ่อน และซับซ้อน ทั้งในด้านทางสังคมเชิงจิตวิทยา เศรษฐกิจ การเมือง และการ ปกครอง ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะนับถือศาสนาอิสลาม และปฏิบัติ ตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังมีรายได้น้อย ฐานะค่อนข้างยากจน และได้รับการ ศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจะนิยมส่งบุตรหลานเข้ารับ การศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนามากกว่าเข้าโรงเรียนในระบบปกติของรัฐบาล

ส่งผลให้ประชากรบางส่วนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ มีปัญหาในการสื่อสารทั้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในการประกอบอาชีพ อีกทั้งประชากรมุสลิมมักเชื่อถือในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ และรักพวกพ้องทำให้ง่ายต่อการถูกชักจูงจากผู้ที่ไม่หวังดี และมีการถ่ายทอดข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนสู่กันอย่างง่ายดาย (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ, 2551)

จากการเก็บสถิติความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มลดลงนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 หลังจากที่รัฐบาลเริ่มนโยบายด้านการสร้างสันติภาพอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2563 แต่กลับพบว่าในปี พ.ศ. 2564 มีการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 44 จากปีก่อนหน้านี้ แม้ว่าจำนวนเหตุการณ์ที่เพิ่มสูงขึ้น แต่เป้าหมายของการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ต่อพลเรือนที่ไร้อาวุธมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ในทางกลับกัน สัดส่วนเป้าหมายของผู้ที่ก่อเหตุต่อผู้ที่ถืออาวุธกลับมีจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 6 โดยเครือข่ายวิชาการ Peace Survey เมื่อเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2564 พบว่าประชาชนร้อยละ 60.8 คิดว่าสถานการณ์ความรุนแรงยังคงเหมือนเดิมและมีแนวโน้มที่จะแย่ลงไปอีก (สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้, 2565) จะเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างสันติภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้กลุ่มต่าง ๆ มาเสนอความคิดเห็นร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มนั้นจะมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะประเภทของผู้นำในระดับกลางของสังคม หรือ Track 2 ซึ่งผู้นำประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะอยู่ใน Track 2 โดยมีผู้นำเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทั้งประชาชนในระดับรากหญ้า Track ที่ 3 นั้นปฏิบัติตาม เนื่องด้วยประชาชนค่อนข้างที่จะเชื่อระบบผู้นำของตนเองเป็นอย่างสูง จึงทำให้ Track 2 มีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการสร้างสันติภาพ ซึ่งผู้นำของประชาชนจะมีบทบาทหน้าที่สามารถในการกำหนดทิศทางให้เข้าใจในสถานการณ์ และความเป็นไปของกระบวนการสันติภาพ รวมไปถึงผู้นำสามารถพูดคุยกับคนเห็นต่างในหมู่บ้านของตนเองเพื่อลดอคติระหว่างกัน โดยจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีความซับซ้อน และยังมีข้อมูลอีกมากที่มีความสำคัญต่อการเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการเก็บรวบรวมข้อมูลของมุมมองประชากรเป้าหมายกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลามหรือชาวมุสลิม โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานีที่มีอดีตรากเหง้าเกี่ยวข้องกับสถานการณ์โดยตรง สามารถทำให้เข้าใจปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างดีขึ้น จึงมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและพัฒนาการทางความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต เพื่อที่จะก้าวสู่ความสันติภาพในพื้นที่

จังหวัดปัตตานีมีประชากรที่นับถือทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม แต่ส่วนใหญ่แล้วประชากรในพื้นที่จะนับถือศาสนาอิสลาม และเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีความเกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนาน โดย

ในอดีตปัตตานีเป็นหัวเมืองหลักศูนย์กลางอำนาจการปกครอง ที่ปกครองหัวเมืองทางใต้ของแหลมมลายู และต่อมาในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทางรัฐบาลในขณะนั้นต้องการที่จะลดความเข้มแข็งของหัวเมืองมลายู จึงได้เข้ายึดครองหัวเมืองทั้งเจ็ดของมลายู และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการปกครอง โดยรัฐปัตตานีได้สูญเสียอำนาจอธิปไตยให้กับรัฐบาลไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทำให้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อความคิดของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ และเกิดการต่อต้านรัฐบาล ซึ่งมีส่วนเป็นประเด็นปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

## 1.3 คำถามการวิจัย

1. ผู้นำประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีมีความคิดเห็นต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไร

## 1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้นำประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำประชาชนในสายตาของผู้นำประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญประกอบการสร้างสันติภาพเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

## 1.5 ขอบเขตของการวิจัย

### 1. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

ศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

- 1.1 ความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
- 1.2 ความรู้ความเข้าใจและมุมมองต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ
- 1.3 มุมมองต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพของรัฐบาล
- 1.4 ความคาดหวังต่อกระบวนการสร้างสันติภาพที่จะเกิดขึ้น

## 2. ขอบเขตทางด้านประชากร

ผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน (กำนัน หรือประธานชุมชน) จำนวน 4 คน ผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) จำนวน 4 คน และผู้นำศาสนา (อิหม่าม) จำนวน 4 คน ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

## 3. ขอบเขตทางด้านพื้นที่

พื้นที่จำนวน 13 ตำบล ภายในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้แก่ ตำบลสะบารัง ตำบลอาเนาะรู ตำบลจะบังติกอ ตำบลบานา ตำบลรูสะมิแล ตำบลตันหยงลุโล๊ะ ตำบลคลองมานิง ตำบลกะมียอ ตำบลบาราโหม ตำบลปะกาอะรัง ตำบลตะลุโบะ ตำบลบาราเฮาะ และตำบลปุยุด

## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

**ความคิดเห็น** หมายถึง ทศนคติ ความเชื่อ เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งที่ได้มีการวิเคราะห์ แต่ละคนมีต่างกันของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

**ผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2)** หมายถึง ตัวแสดงแทนที่มีบทบาทในระดับที่ 2 ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการสันติภาพ ตามรูปแบบของการจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่ ของ John Paul Lederach ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

**ผู้นำชุมชน** หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของประชาชนในตำบล หรือชุมชนของตนเองโดยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

**ผู้นำท้องถิ่น** หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการ และกำหนดทิศทางของการพัฒนาชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

**ผู้นำศาสนา** หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ประจำมัสยิด มีความรู้ความเข้าใจในคัมภีร์อัลกุรอานดีกว่าผู้อื่น ยึดในคำสอนของอัลลอฮ์อย่างแน่นแฟ้น และประจำมัสยิดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

**กระบวนการสันติภาพ (Peace Process)** หมายถึง กระบวนการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการในการแปลงเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ (Constructive Social Change) ในท่ามกลางความขัดแย้งที่ฝังรากลึกยึดเยื้อ ซึ่งจำเป็น

อย่างยิ่งที่ต้องอาศัยทั้ง “ทักษะ” และ “ความรู้” (Lederach, 2005) ตลอดจนจินตนาการที่สร้างสรรค์เพื่อจะก้าวข้ามความขัดแย้งและการเป็น ปฏิปักษ์ต่อกันอย่างยาวนานเพื่อไปสร้างสายสัมพันธ์ใหม่

**พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้** หมายถึง พื้นที่ที่มีจังหวัดอยู่กลางสุดของภาคใต้มีอยู่ด้วยกัน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง โดยมีเหตุการณ์ ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด และเหตุความไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

#### 2.1 ความหมายของสันติภาพ

สันติศึกษา

สันติภาพ สันติภาวะ สันติวิธี

ความขัดแย้ง

ความรุนแรง

สงคราม

#### 2.2 ทฤษฎีสันติภาพ

ทฤษฎีสันติภาพของอาดัม เคิร์ล (Adam Curle)

ทฤษฎีสันติภาพของโยฮัน กัลป์ตุง (Johan Galtung)

สันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ

สันติภาพในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

สมาคมนักการศึกษาระดับนานาชาติเพื่อสันติภาพของโลก (NGO ของ UN)

#### 2.3 แนวความคิดของสามเหลี่ยมความขัดแย้ง

#### 2.4 แนวความคิดการจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่

#### 2.5 การสร้างสันติภาพ

วิธีไร้ความรุนแรงของยีน ชาร์ป (Gene Sharp)

แนวทางการส่งเสริมสันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ

#### 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

#### 2.1 ความหมายของสันติภาพ

**สันติภาพ** หมายถึง สภาวะแห่งความสันติ ไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น หรือการยุติความขัดแย้งให้มีความสงบลง ในการศึกษาเรื่องสันติภาพนั้น ซึ่งจะพบคำสำคัญยังได้รับการพูดถึงอยู่เสมอ คือ คำว่า สันติศึกษา สันติภาวะ สันติวิธี สันติภาพ ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงคราม

ทั้งนี้ในเรื่องของสันติภาพ การศึกษากับคำเหล่านี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในมุมมองของการเข้าใจ นิยามความหมาย ลักษณะ องค์ประกอบ เพื่อเข้าใจการสร้างสันติภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในที่นี้จะแยกทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

### 2.1.1 สันติศึกษา

**สันติศึกษา** เป็นการสนับสนุนความเข้าใจในเรื่องของสันติภาพ และการปลูกฝังแนวความคิดที่สันติโดยผ่านการเรียนรู้ ดังนั้นสันติศึกษา จะไม่ได้เป็นเพียงแค่การสอนสันติภาพเท่านั้น อีกทั้งยังมุ่งเน้นการสอนให้ผู้ที่เรียนมีแนวความคิดทัศนคติที่ใฝ่ในสันติ และรักในสันติอีกด้วย การให้ความหมายดังกล่าวนี้ โดยมีพื้นฐานเดิมมาจากการแบ่งเรื่องของสันติภาพออกเป็นดังนี้

(1) การศึกษาสันติภาพสำหรับการเรียนรู้ และการทำความเข้าใจถึงลักษณะของความเป็นจริงของสันติภาพ (Education about Peace) โดยนักวิชาการบางส่วนเรียกการศึกษาเรื่องของสันติภาพที่มีจุดมุ่งหมายว่า สันติวิทยาหรือสันติศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์จะเน้นไปทางเรื่องของการศึกษา การค้นคว้า และการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจในลักษณะของความเป็นจริงในเรื่องของสันติภาพ โดยไม่ได้มุ่งเน้นที่ว่า เมื่อไหร่ที่ผู้ศึกษามีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับในเรื่องของสันติภาพแล้ว นอกจากนั้นจะต้องมีแนวความคิดที่ใฝ่ในสันติ หรือมีความต้องการที่จะสร้างสันติภาพ หรือเพียงแต่การทำความเข้าใจในลักษณะของความเป็นจริงในเรื่องของสันติภาพเพียงเท่านั้น

(2) การศึกษาสันติภาพเพื่อที่จะสร้างสันติภาพให้มีการเกิดขึ้นได้จริง (Education for Peace) โดยการศึกษาในรูปแบบนี้ ซึ่งนักวิชาการบางส่วนได้เรียกว่า สันติศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาในรูปแบบนี้คือการปลูกฝังแนวความคิดที่จะใฝ่สันติให้แก่ผู้ที่จะเรียนรู้และศึกษา ซึ่งจะต้องมีสมมุติฐานว่า เมื่อผู้ที่เรียนรู้และศึกษาได้รู้ถึงปัญหา และวิธีการสร้างความรุนแรงแล้วนั้น จะต้องนำความรู้ที่ศึกษานั้นไปใช้ในกระบวนการสร้างสันติภาพ และให้ผู้ศึกษามีใจใฝ่รักสันติ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เพราะฉะนั้นการศึกษาเรื่องของสันติภาพในรูปแบบที่เรียกว่า สันติศึกษานั้น จึงไม่ได้เป็นการเรียนรู้เพื่อสันติภาพเพียงเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ที่จะต้องใช้สันติวิธีด้วย (รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, 2532)

โดยการศึกษาของสันติศึกษานั้น เป็นการศึกษาสันติภาพโดยให้ผู้เรียนมีความใฝ่รักสันติ โดยการศึกษาสันติภาพเพื่อให้เกิดความรอบรู้ และเข้าใจหลักความเป็นจริงของสันติภาพ อีกทั้งยังให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้มาประกอบกระบวนการสร้างสันติภาพ และใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา



### 2.1.2 สันติภาพ สันติภาวะ สันติวิธี

คำว่า สันติภาพ ในความหมายที่ต่างกันออกไป ตามความเชื่อและตามบริบทที่แตกต่างกัน บางส่วนได้ใช้คำว่า สันติภาพ ให้ความหมายว่าเป็น สันติภาวะ คือ ในภาวะที่สงบสุขไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น แต่บางส่วนก็ได้ให้ความหมายของ สันติวิธี คือวิธีการที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา หรือในการดำเนินการใด ๆ ผู้โดยที่สนับสนุนสันติภาพในเชิงสันติวิธีนี้ยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มที่มีความเห็นว่า สันติวิธีเป็นเพียงแค่การแก้ความขัดแย้ง กลุ่มนี้จะต่อต้านการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา เช่น จะกำลังในการตัดสินปัญหาส่วนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือการลงโทษโดยการใช้ความรุนแรง ซึ่งนักวิชาการส่วนนี้ไม่ได้มองว่าการฆ่าสัตว์เป็นความรุนแรง แต่มักจะมองเฉพาะที่เป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองเพียงเท่านั้น

(2) กลุ่มที่มองเห็นว่า สันติวิธีเป็นมากกว่าวิธีการแก้ไขปัญหา แต่หากแต่เป็นเพียงวิธีที่จะใช้ในการดำเนินชีวิต โดยนักสันติวิธีกลุ่มนี้ได้มองว่า ความรุนแรงนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่การกระทำระหว่างมนุษย์ซึ่งกันและกันด้วยกันเองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการกระทำ ความรุนแรงของมนุษย์ต่อสัตว์ พืช อีกทั้งธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ทศนะคติที่ว่า การบริโภคนเนื้อสัตว์เป็นการกระทำที่รุนแรงต่อสัตว์ หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินขนาดขอบเขตความจำเป็น เป็นการกระทำที่มีความรุนแรงต่อธรรมชาติ

โยฮัน กัลป์ตุง (1967) ได้อธิบายว่า สันติภาพ สามารถแบ่งเป็น 2 แบบ คือ สันติภาพเชิงลบ เป็นภาวะที่ปลอดความรุนแรงทางตรง เป็นภาวะที่ปราศจากการต่อสู้ทำร้ายกัน สังคมมีความสงบสุขเรียบร้อย ในส่วนของสันติภาพเชิงบวก คือภาวะที่ปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นภาวะที่ปราศจากความทุกข์ยากที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ประชาชนจะมีสิทธิ เสรีภาพและเท่าเทียมกัน ไม่มีการเอาเปรียบกัน เราจึงเรียกสภาวะเช่นนี้คือ มีสันติสุข

ส่วนผู้ที่สนับสนุนสันติภาพอาจจะใช้คำว่าสันติภาพเหมือนกัน แต่อาจเน้นวิธีต่างกันได้ เช่น บางคนเน้นสันติวิธีบางคนเน้นที่สันติภาวะ คือการสนับสนุนแนวความคิด "สันติภาพด้วยกำลัง" คือยอมที่จะรบ หรือแม้แต่ลงมือรบเพื่อรักษาไว้ หรืออาจจะให้ได้มาซึ่งความสงบ โดยผู้ที่มีแนวคิดในเรื่องของ "สันติภาพด้วยกำลัง" โดยมองว่ากำลังรบสามารถทำให้เกิดเป็นสันติภาวะได้ 2 วิธี คือ

(1) กำลังรบที่สามารถป้องกันการเกิดสงครามได้

(2) สงครามสามารถกำจัดโดยสงครามเองได้

ส่วนผู้ที่ยึดถือแนวทางสันติวิธีก็จะไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดการใช้ความรุนแรง เพราะถ้าหากคิดที่จะป้องกันสงครามด้วยการเตรียมกำลังรบ ก็อาจจะต้องเกิดสงครามขึ้นได้แน่นอน โดยผู้ที่จะเน้นเรื่องของสันติภาพ โดยวิธีการใช้สันติวิธีที่มีแนวความคิดที่ว่า บทเรียนจาก

ประวัติศาสตร์นั้น ได้บอกว่า สิ่งนี้นั้นจะกลายเป็นต้นเหตุของสงคราม และแทนที่จะต้องขจัดสงคราม เนื่องจากแต่ละฝ่ายนั้นก็ต้องการที่จะเป็นใหญ่ เพื่อที่จะปกครองฝ่ายอื่น ๆ ได้โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกปกครอง และมักจะไม่ได้มองว่า อีกฝ่ายที่แข็งแกร่งกว่านั้น เป็นผู้ที่จะจัดระเบียบให้เกิดความสงบเรียบร้อย ซึ่งหากแต่มองว่า เป็นฝ่ายที่ใช้อำนาจการกดขี่อย่างไม่มีความเป็นธรรม ก็เลยต้องหาหนทางต่อสู้ เพื่อที่จะให้หลุดพ้นจากการที่โดนกดขี่แล้ว ทำให้เกิดสงครามเรื่อยมา (รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, 2532)

จากแนวความคิดข้างต้นนั้น สันติภาพสามารถใช้ในหลายความหมาย สันติภาพะมีเป้าหมายที่ต้องการความสงบเป็นสำคัญ โดยไม่เน้นวิธีการได้มา แต่สันติวิธีนั้นมีเป้าหมายที่สำคัญ คือวิธีการได้มาซึ่งความสงบ โดยวิธีการปฏิบัติที่ไม่มีความรุนแรงในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต

### 2.1.3 ความขัดแย้ง

**ความขัดแย้ง** หมายถึง สภาพการณ์ หรือสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่าง โดยบุคคล 2 คน หรือมากกว่า แสดงพฤติกรรมที่เปิดเผยออกมาอย่างแตกต่างกัน จากค่านิยม สันติภาพ หมายถึง สภาพที่ปราศจากความรุนแรง แต่ในทางตรงข้ามกันนั้น หากภาวะที่ไม่มี ความรุนแรงเกิดขึ้น แต่ยังคงมีความขัดแย้งอยู่จะนับว่าภาวะสันติภาพได้หรือไม่ ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอาน (2534) กล่าวว่าความสงบจริงนั้น ก็จะต้องไม่มีความขัดแย้งอยู่เลย เพราะความสงบส่วน หนึ่งนั้น แต่ภายในยังคงมีความขัดแย้งซ่อนอยู่ลึกลงไป ก็เปรียบเหมือนกับทะเลที่ดูสงบ แต่เพียงผิวน้ำ ทะเล แต่ก็ยังมีคลื่นใต้น้ำที่ยังรุนแรง และอันตรายซ่อนอยู่ซึ่งมีความพร้อมที่จะทำลายความสงบที่ผิว ทะเลเมื่อใดก็ได้ ซึ่งภาวะอันมีความขัดแย้งซ่อนอยู่นี้จะเรียกว่าความสงบอันแท้จริงยังไม่ได้

แต่ก็ยังคงมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับทัศนะคติข้างต้นนั้น โดยพลเอก สายหยุด เกิดผล อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้กล่าวไว้ว่า "สันติภาพ คือ ภาวะที่ไม่มี ความรุนแรง ไม่ใช่ไม่มี ความขัดแย้ง" (สายหยุด เกิดผล, 2534) กำหนดความหมายว่า สันติภาพคือ ความสงบที่ไม่มี ความขัดแย้งใด ๆ อยู่เลย ซึ่งเป็นการตั้งความคาดหวังที่เกี่ยวกับสันติภาพไว้สูงเกินไป จนทำให้เกิดสันติภาพ ที่ตามต้องการได้ยากมาก หรือไม่ได้เลย อีกทั้งยังคงเป็นการนิยามที่กว้างเกินไปอีกด้วย เพราะฉะนั้น หากมีความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรม สิ่งที่มาคือทำให้เกิดความรุนแรง ขึ้นมา ซึ่งจะเปรียบเสมือนเหรียญที่มี 2 ด้านคือด้านที่เป็นความรุนแรงทางตรงที่ถูกกระทำโดยตรง และด้านที่เป็นความรุนแรงทางอ้อมคือผลกระทบที่มาจากความรุนแรงทางอ้อม ซึ่งทั้ง 2 ทางนี้จะ เชื่อมโยงกันและกัน โดยเมื่อฝ่ายหนึ่งกระทำต่อฝ่ายหนึ่งโดยใช้ความรุนแรงทางอ้อม อีกฝ่ายหนึ่งก็มี ความรู้สึกโกรธ เค่น เคือง จึงกระทำกลับไปยังอีกฝ่ายด้วยความรุนแรงทางตรง ดังนั้นหากต้องการ เหรียญด้านที่ไม่มี ความรุนแรงก็ต้องลดความรุนแรง หรือขจัดความรุนแรง โดยการใช้วิธีอย่าง

สันติภาพในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2529) ได้วิจารณ์ว่า แนวความคิดที่ถือว่าเป็นสันติภาพ คือสภาพหรือสภาวะที่ปราศจากความขัดแย้ง ซึ่งจะตั้งอยู่บนสมมติฐานตามความเชื่อที่ไม่เป็นความจริงอยู่ 2 ประการ คือ

(1) ความขัดแย้งของมวลมนุษย์เป็นสิ่งที่เราสามารถจัดให้หมดสิ้นไปได้

(2) ความขัดแย้งเป็นสิ่งเลวร้ายหรือเป็นปัญหา

โดยสมมติฐานข้อแรกได้ถูกวิจารณ์ว่าเป็นไปไม่ได้ในทางการปฏิบัติ "ซึ่งพบว่า ปัญหาของมนุษย์นั้นไม่ใช่เพียงแค่การขจัดความขัดแย้งออกไป เพราะเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ หากแต่ว่ามนุษย์นั้นต้องการที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีใด" สมมติฐานข้อที่ 2 จะได้รับการโต้แย้งว่า ความขัดแย้งนั้นจะกลายเป็นเรื่องธรรมดา ที่ทุกคนสามารถพบได้ในสังคมทั่วไป และไม่เสมอไปที่จะเป็นสิ่งที่เลวร้ายสำหรับสังคม โดยในบางครั้งความขัดแย้งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ด้วย "ซึ่งในบางครั้งความขัดแย้งในสังคมทำหน้าที่เป็นลึ้นนิรภัย (Safety Value) ให้กับสังคม โดยจะช่วยลดความเป็นศัตรูกันและกันให้เบาบางลง นอกจากนั้นแล้วยังช่วยให้ตอกย้ำความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งในกรณีที่ว่า จะเกิดความขัดแย้งกันกับกลุ่ม และจะเสริมสร้างความ เป็นเอกภาพของกลุ่ม ซึ่งนอกจากนั้นแล้วความขัดแย้งนั้นยังเปรียบเป็นเสมือนสัญญาณส่งเตือนสังคม ว่า กำลังจะเกิดปัญหาขึ้นอยู่ ความขัดแย้งจึง ไม่ใช่สิ่งที่ต้องขจัดให้หายไปจากสังคม แต่จะเป็นการ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ให้ยุติลงด้วยสันติเท่านั้น" ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2528) ได้กล่าวว่า "ความสันติภาพ และความขัดแย้งนั้น ไม่ใช่สิ่งที่อยู่ตรงกันข้าม แต่เป็นเพราะความขัดแย้งที่ถูกเก็บกดนั้น ไม่ได้ให้แสดงออกด้วยสันติต่างหาก จึงเป็นสิ่งที่ต้องไป สู้กับความรุนแรง ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับสันติภาพได้" โดยความรุนแรงนั้นเกิดจากปัญหาของความ ขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งเกิดจากตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตของคนในสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้ง เพื่อเพียงแต่แสวงหาการควบคุมของสภาวะแวดล้อมของมนุษย์ รวมทั้งตัวแปรทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ความต้องการ และการขัดแย้งอำนาจของมนุษย์ โดยตัวแปรในทาง สภามุมศาสตร์ก็ทำให้เกิดข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาททางด้านแนวเขตแดนระหว่างประเทศ รวมถึงตัว แปรทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นทำให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น และความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่ง ตลอดจนการแย่งชิงทรัพยากรต่าง ๆ และตัวแปรในทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา トラบิตที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว ส่งผลให้อาจจะมีความรุนแรงตามมา หรืออาจจะไม่มีความรุนแรง ก็เป็นไปได้ทั้งหมด

โดยผู้ที่ศึกษาเรื่องของสันติภาพนั้น นอกจากต้องมีแนวความคิดที่เปิดกว้าง และไม่ยึดติดศาสตร์ความรู้ด้านใดด้านหนึ่งแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้ศึกษาเรื่องสันติภาพ จะต้องเปลี่ยนแปลง ความคิดเรื่อง "ความขัดแย้ง" เสียใหม่ คือ แท้จริงแล้วนั้น ความขัดแย้งไม่ได้เป็นเรื่องที่ควรหลีกเลี่ยง

แต่ความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องที่ปกติของทุก ๆ สังคม ดังนั้นหากทุก ๆ สังคมต้องการที่จะเผชิญกับความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งจึงไม่สามารถที่จะขจัดให้หมดสิ้นไปได้ อีกทั้งทฤษฎีสันติภาพนั้น ก็ไม่ได้เป็นทฤษฎีที่ก่อกำเนิดขึ้น เพื่อที่จะขจัดความขัดแย้งให้หมดสิ้น เพียงแต่เป็นทฤษฎีที่พยายามได้คิดค้นขึ้น เพื่อที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งต่างๆ อย่างสันติวิธี หรือจัดการโดยที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรง ซึ่งในขณะที่ “ความสัมพันธ์ (Relationship)” ซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นในขั้นพื้นฐานแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ ทำให้ความขัดแย้งเหล่านี้ ก็เป็นอีกธรรมชาติหนึ่งแห่งการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันมาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (บุขบง ชัยเจริญวัฒน์, 2563)

โดยสรุปความขัดแย้งคือความรู้สึกหรือการกระทำที่แตกต่างกันระหว่างภายในจิตใจ ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน สามารถแบ่งออกเป็น ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลในเชิงสร้างสรรค์ เป็นผลดีต่อตนเอง องค์กร หรือสังคม และความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลเสีย ส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อทางร่างกาย จิตใจและโครงสร้างของสังคม ซึ่งความขัดแย้งก็ยังสามารถเปรียบเทียบเป็นเหรียญที่มี 2 ด้านในสังคมซึ่งเป็นไปได้ที่ในสังคมจะไม่มี ความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงนั้นมีทั้งความรุนแรงทางตรง คือความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยการเปิดเผยให้เห็นได้ชัดเจน โดยส่วนใหญ่ความรุนแรงจะเกิดขึ้นกับตัวบุคคล และความรุนแรงทางอ้อม เป็นความรุนแรงที่ไม่ต้องลงมือทำ แต่ก็สามารถทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาได้ ซึ่งจะแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งได้นั้นโดยใช้สันติภาพเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยใช้วิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรง

#### 2.1.4 ความรุนแรง

**ความรุนแรง** จะให้ความหมายคือ ความตั้งใจที่จะใช้กำลัง หรือแม้กระทั่งอำนาจที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น โดยผู้นั้นมิได้ยินยอมด้วย (Carl Cohen, 1931)

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ให้นิยามความรุนแรงว่า "อำนาจหรือพลัง" ว่าเป็นกำลังซึ่งนำไปสู่วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ และ "ความรุนแรง" ก็คืออำนาจหรือพลังที่ดำเนินไปผิดทาง ซึ่ง "พลังได้กลับกลายเป็นความรุนแรงมาทำลายจุดประสงค์ แทนที่จะทำให้จุดประสงค์นั้นประสบผลสำเร็จ" ตัวอย่างเช่น การที่ดินระเบิดได้ระเบิดใส่คน แทนที่จะระเบิดหิน กล่าวคือ "ความรุนแรง" เป็นสิ่งที่นำความสูญเปล่า มาให้แทนที่ ที่จะก่อให้เกิดผลิตผล และทำให้เกิดการทำลาย แทนที่จะเกิดการสร้างสรรคขึ้น อีกทั้งความรุนแรงนั้นยังทำลายสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งสิทธิของมนุษย์ก็อยู่ในจุดประสงค์ของมนุษย์ด้วย

ในการศึกษาเรื่องของสันติภาพนั้น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมานั้นได้รับการพิจารณาเป็น 3 รูปแบบ โดยโยฮัน กัลป์ตุง (2512) ได้กล่าวว่า ความรุนแรงนั้นจะถูกปรากฏขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์นั้นจะอยู่ในสถานการณ์ที่ การบรรลุถึงเป้าหมายทั้งร่างกายและจิตใจนั้น มีความขัดแย้ง

กับความสามารถของมนุษย์ มนุษย์ถูกทำลายศักยภาพด้วยจึงเกิดการลดศักยภาพ หรือความเป็นมนุษย์ลง โดยความรุนแรง (Violence) ซึ่งความรุนแรงมีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความรุนแรงทางตรง หรือ (Direct Violence) 2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือ (Structural Violence) 3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม หรือ (Cultural Violence)

**ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence)** เป็นความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย โดยตรง เป็นไปในทิศทางที่ทำลายร่างกายเชิงกายภาพ และส่งผลให้เกิดความบาดเจ็บล้มตาย หรือความสูญเสียได้ อีกทั้งยังสามารถระบุได้ว่ามีผู้ที่กระทำการแน่นอน ซึ่งสามารถแยกประเด็นของความรุนแรงทางตรงได้ 3 ประเด็นคือ

(1) **ให้ความสนใจกับตัวผู้ก่อความรุนแรง** โดยพิจารณาว่าความรุนแรงนั้นก่อโดยใคร ซึ่งอาจเป็นปัจเจกบุคคลคือ นายแดง ได้ใช้อาวุธปืนยิง นายน้ำเงินส่งผลให้นายน้ำเงินเสียชีวิต อีกส่วนคือฝูงชนนั้นเป็นการรวมตัวกันซึ่งเป็นส่วนของคนกลุ่มใหญ่ จะเรียกว่า "Mob" เช่น ม็อบฆาตรวมตัวกันประท้วงที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจำหน่ายข้าว หรือกรณีขององค์กรนั้นที่เป็นการรวมตัวที่ใหญ่และมีระบบมากขึ้นกว่ากลุ่มเล็ก เช่น โจรจีนคอมมิวนิสต์มลายาที่ต่อสู้กับรัฐบาลไทยนับสิบปี

(2) **ให้ความสนใจกับเครื่องมือที่ใช้ในการก่อความรุนแรง** เครื่องมือที่ใช้ก่อความรุนแรงเริ่มตั้งแต่การใช้ร่างกาย หรืออวัยวะ ที่ไม่มีรูปแบบและแบบแผน เช่น การมีปากเสียงกันจนถึงขั้นทะเลาะวิวาท และมีการใช้กำลังกัน เช่น มวยไทย คาราเต้ เทควันโด หรือการใช้อาวุธ ซึ่งอาจจะเป็น อุปกรณ์ที่มีคม เหล็ก ไม้ จนถึงอาวุธหนักขึ้น เช่น ปืน และอาวุธนิวเคลียร์ ที่ใช้ก่อให้เกิดความรุนแรงที่แตกต่างกัน

(3) **ให้ความสนใจในผลที่เกิดต่อร่างกายมนุษย์** ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ข้อ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำต่อร่างกาย (Anatomy) ซึ่งเป็นความรุนแรงที่มีพยายามจะทำลายร่างกายของมนุษย์ หรือเครื่องจักรกล และผลที่ออกมาคือการขัดขวางการทำงานของร่างกาย (Physiology) เป็นการกระทำที่ทำให้ร่างกายทำงานต่อไปได้ อีกทั้งผลจากความรุนแรง แบ่งได้เป็นผลจากความรุนแรงเชิงกายภาพ (Physical) และเชิงจิตวิทยา (Psychological) ซึ่งนอกจากเป็นการเข้าทำร้ายร่างกายโดยตรง ผลที่ตามมาคือการเกิดผลกระทบต่อจิตใจที่มีส่วนมาจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น เช่น นายแดงโดนเพื่อนบ้านยิงใส่เหตุไม่พอใจ เมื่อนายแดงรักษาตัวหายแล้ว แต่ก็ยังมีความรู้สึกหวาดกลัวในจิตใจ

**ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence)** เป็นความรุนแรงอีกชนิดหนึ่งที่ โดยผู้ที่ได้กระทำความรุนแรงนั้น ไม่ใช่บุคคล เพียงแต่เป็นโครงสร้างของสังคม ซึ่งจะอธิบายได้ คือ โครงสร้างหรือระบบใดก็ตามแต่ ที่ขัดขวางต่อการพัฒนาศักยภาพสูงสุดที่จะดำเนินไปได้ของชีวิตมนุษย์ผู้หนึ่ง เช่น ปัญหาความรุนแรงที่เกิดจากช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม ความ

รุนแรงทางโครงสร้างไม่สามารถมองเห็นได้ แต่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดและสามารถเรียกร้องสิทธิอันพึงมีได้

จากแนวคิดของความต้องการขั้นพื้นฐานของ โยฮัน กัลป์ตุง (2512) ได้อธิบายแนวคิดความปัจจัยต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แบ่งออกเป็น 4 ประการคือ ปัจจัยการดำรงชีวิต ปัจจัยการมีความเป็นอยู่ที่ดี ปัจจัยการมีเสรีภาพ และปัจจัยความรู้สึกมีความหมายในชีวิต โดยนำมาอธิบายในความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้ว่า การจัดระบบทางสังคมใดที่เป็นอุปสรรคต่อปัจจัยความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จะถือได้ว่าระบบของสังคมนั้นย่อมก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยความต้องการขั้นพื้นฐานประการที่ 4 คือปัจจัยความรู้สึกมีความหมายในชีวิตนั้น เป็นเรื่องที่เป็นนามธรรม และเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลแต่ละคน ซึ่งจะนำมาพิจารณาได้ยาก

**ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence)** ถือว่าเป็นขั้นที่ลึกที่สุดของความรุนแรง โดยเป็นเครื่องมือในการสร้างมายาคติในการทำให้บุคคลภายในสังคมนั้นเชื่อว่าสิ่งที่ตนพบเห็น หรือเป็นสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว เช่น ชาตินิยมแบบชาติพันธุ์ที่เชื่อว่าคนเชื้อชาติอื่นไม่มีสิทธิเป็นคนไทย มีเพียงคนเชื้อชาติไทยเท่านั้นที่เป็นคนไทยและเป็นเจ้าของประเทศ

เมื่อพิจารณาความหมาย "ความรุนแรง" ของ ดิวอี้ ก็กับความหมายโดยทั่วไปแล้วความรุนแรงคือ "ความตั้งใจที่จะใช้กำลังก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรือจุดประสงค์ของผู้อื่น" คำว่า "ความตั้งใจ" เป็นความหมายในมุมของความรู้สึกภายใน (Inner Attitude) ซึ่งเป็นการยากที่เราจะตัดสินว่าความเจตจำนงนั้นก่อความรุนแรงหรือไม่ เนื่องจากยังไม่มี ความชัดเจนเกี่ยวกับชนิด และระดับของการกระทำที่จะบ่งชี้ได้อย่างแน่นอนว่าการกระทำชนิดนั้นเป็นความรุนแรงหรือไม่ เช่น ถ้าเราถือว่าการที่ฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าสกัดกั้นฝ่ายอักษะในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดเด็กต้องตายหรือได้รับบาดเจ็บ เราก็ต้องถือว่าฝ่ายสัมพันธมิตรใช้ความรุนแรง แม้ว่า การกระทำอย่างนั้นสามารถช่วยชีวิตคนในหมู่บ้านอีกหลายหมื่นชีวิตได้ก็ตาม ในทางตรงข้ามกับการที่พนักงานในโรงพยาบาลประท้วงหยุดงาน แม้จะไม่ได้ทำร้ายร่างกายโดยตรง แต่มันก็ก่อให้เกิดความเสียหายโอกาสในการรักษาชีวิตผู้อื่น จะถือว่าการหยุดงานของพนักงานไม่ใช่ความรุนแรงได้หรือไม่จึงอาจสรุปได้ว่า ความรุนแรง หมายถึง การกระทำโดยตรงหรือทางอ้อมที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายหรือยับยั้งต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ

### 2.1.5 สงคราม

**สงคราม** ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายว่า การรบใหญ่ที่มีคนจำนวนมากต่อสู้ฆ่าฟันกัน แต่ในการศึกษาเรื่องสันติภาพนั้น คำว่า

สงครามเป็นคู่ตรงข้าม ที่เป็นเป้าหมายอันสูงสุดของนักสันติภาพที่จะต้องขจัดออกไป ซึ่งความเข้าใจในทฤษฎีสงครามนั้นถือว่าเป็นประโยชน์อย่างมากในการขจัดสงคราม และสร้างสรรค์สันติภาพ

ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2539) ได้นำเสนอทฤษฎีสันติภาพ โดยคำว่า “สันติภาพและสันติวิธี” ได้ให้แนวคิดในการแสวงหาสันติภาพด้วยการเรียนรู้จากวิธีการ และทฤษฎีการทำสงครามโดยได้ให้เงื่อนไขไว้ว่า "การหันมาพิจารณาทฤษฎีสงครามในฐานะจุดเริ่มต้นของทฤษฎีสันติภาพนี้มีได้หมายถึงการที่ทฤษฎีสันติภาพจะต้องยอมรับสงครามในฐานะมาตรการหนึ่งในการรักษาสันติภาพ จากทฤษฎีสงครามหมายถึง การไต่หาบทเรียนต่าง ๆ ในลักษณะของทฤษฎีที่มีประโยชน์ต่อการสร้างทฤษฎีสันติภาพ เพราะหากกำหนดให้ทฤษฎีสันติภาพนั้นเป็นที่ยอมรับในสังคมที่ยังยึดถือกับทฤษฎีสงครามในฐานะความคิดหลัก ควรที่จะต้องศึกษาทฤษฎีสงครามให้เห็นทั้งด้านที่เป็นคุณและด้านที่เป็นโทษด้วย โดยทั้งนี้ไม่ได้ละทิ้งกระบวนทัศน์ (Paradigm) แห่งสันติภาพ ซึ่งพวกที่ไม่ยอมรับความรุนแรงว่าเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ" (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539)

ในมุมมองของบทเรียนจากทฤษฎีสงครามที่เป็นทฤษฎีสันติภาพควรเรียนรู้ที่ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2539) ได้กล่าวไว้ 3 ประการ คือ

(1) การได้มาซึ่งสันติภาพ ที่ไม่ได้อยู่ที่การยุติสงครามเพียงอย่างเดียว นั้น สาเหตุมากจากปัจจัยสภาพแวดล้อมของสงคราม และโครงสร้างที่ทำให้เกิดสงคราม มีส่วนช่วยให้บุคคลอื่นสามารถรับรู้เรื่องสันติภาพในภาวะที่เป็นไปได้จริงมากยิ่งขึ้น

(2) แนวทางในการศึกษาสงคราม โดย “สงครามไม่เพียงเป็นการศึกษาความจำเพาะของเรื่องกลยุทธ์วิธีเท่านั้น แต่ยังต้องรวมไปถึงมุมมองในทางวิชาการ อื่น ๆ เช่น วิชารัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา” (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539) ดังนั้น บทเรียนที่สำคัญสำหรับทฤษฎีสันติภาพ คือ "จำเป็นต้องมีทฤษฎีสันติภาพในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการอันก้าวข้ามความคับแคบทางสาขาวิชาได้ด้วย เพราะถ้าหากการศึกษาเรื่องของสงคราม จะเป็นทั้งเรื่องทางจิตวิทยา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภาวะผู้นำ โดยมีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนปัญหาวิทยาการ และเทคโนโลยีการรบ อีกทั้งการศึกษาสันติภาพก็จำเป็นต้อง "รู้รอบด้าน" ในทางวิทยาการที่จะนำมาใช้ในเชิงปฏิเสธรสงครามด้วย" (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2538) ดังนั้น คุณสมบัติประการหนึ่งที่ทฤษฎีสันติภาพควรมีคือลักษณะความเป็นสหวิทยาการ (Multi Disciplinary)

(3) สงครามเป็นเรื่องของการกระทำในสภาพที่มีความขัดแย้ง หรือความผิดสูง ดังนั้นจึงไม่ใช่การกระทำที่เป็นธรรมชาติ โดยสามารถสรุปได้ว่า ภาวะสงครามเป็นภาวะที่ผิดปกติไปจากเดิม และเป็นความเจ็บปวดของสังคม ซึ่งจะแย้งกับแนวคิดบางแนวคิดที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสงครามได้ เพราะการต่อสู้คือสัญชาตญาณของมนุษย์ ซึ่งการกระทำในเรื่องสงครามนั้น คือการเคลื่อนไหวในตัวที่มีแรงต้าน เช่น คนที่อยู่ในน้ำ ไม่อาจทำอาการเคลื่อนไหว

ร่างกายท่าทางที่ง่ายตายที่สุด และเป็นธรรมชาติมากที่สุดนั่นคือ การเดินแบบปกติ ต้องฝึกธรรมชาติในการเดิน" (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2538)

นอกจากลักษณะของทฤษฎีสันติภาพที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีสงครามดังกล่าวแล้ว การศึกษาทฤษฎีสงครามนั้นยังให้ความรู้ประการสำคัญในมุมของความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย และวิธีการในทฤษฎีสันติภาพ เนื่องจากทฤษฎีสงครามต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย และวิธีการ คือ นอกเหนือจากการรบเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะแล้วนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงอีกประการคือ การได้รับชัยชนะนั้นจะต้องนำไปสู่สันติภาพอีกด้วย ดังนั้น หากสันติภาพคือการปฏิเสธสงคราม เหตุผลจึงไม่เพียงพอที่จะปฏิเสธ เพียงแค่การรบ แต่ต้อง "ปฏิเสธ โครงสร้างที่รองรับกลไกต่าง ๆ ของสงครามอีกด้วย" (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539) ทฤษฎีสันติภาพจึงต้องปฏิเสธระบบทางสังคมที่จะนำไปสู่การเกิดสงคราม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความยุติธรรมในสังคม ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นทั้งในทางตรงและในเชิงโครงสร้าง ซึ่งในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้โดยไม่ให้เกิดความรุนแรง คือต้องปฏิเสธที่จะใช้ความรุนแรงทุกชนิดในการแก้ปัญหา เช่น การปฏิวัติโดยใช้ความรุนแรงเพื่อการจัดระเบียบทางสังคมแบบใหม่ ๆ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทฤษฎีสันติภาพยอมรับในมุมนี้ แต่ทฤษฎีสันติภาพจะต้องเสนอทางเลือกใหม่ในการขจัดความรุนแรงในสังคมโดยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรง เช่น อหิงสาของ มหาตมะ คานธี หรือ แบบปฏิบัติการใช้ความรุนแรงที่มีแนวความคิดว่าอำนาจของผู้นำในสังคมดำรงอยู่นั้น เป็นเพราะ เรื่องของการเชื่อฟังประชาชน อีกทั้งยังต้องเสนอแบบอย่างที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นผลของการไม่ใช้ความรุนแรง หากทำได้ดังที่กล่าวมานั้นก็จะเป็นการยืนยันถึงคุณลักษณะของทฤษฎีสันติภาพ คือ การคำนึงถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างเป้าหมายคือสันติภาพ และวิธีการคือการไม่ใช้ความรุนแรง (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2538) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ซึ่งได้กล่าวว่า ในการศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีสันติภาพ และทฤษฎีสงคราม ทำให้ทราบถึงลักษณะสำคัญของทฤษฎีสันติภาพคือ การศึกษาสันติภาพจะต้องไม่คำนึงถึงการยุติสงครามเพียงอย่างเดียว และจะต้องคำนึงถึงลักษณะความเป็นสหวิทยาการประสานความรู้สาขาต่าง ๆ นอกจากนั้นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องของความขัดแย้งในสังคม คือต้องไม่เห็นความขัดแย้งเป็นปัญหา เพราะความขัดแย้งเป็นวิถีปกติของสังคม

แนวคิดเรื่องสันติภาพ ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงครามที่นักวิชาการสันติภาพได้นำเสนอ เป็นความพยายามในการแสดงให้เห็นลักษณะของสันติภาพและสันติวิธี โดยการศึกษจากทฤษฎีสันติภาพ และทฤษฎีด้านตรงข้าม โดยกล่าวได้ว่าความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ แต่ควรเป็นความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์สันติภาพในทัศนะของนักวิชาการสันติภาพนั้นต้องได้มาด้วยวิธีการที่สันติวิธีหรือการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงเท่านั้น



## 2.2 ทฤษฎีสันติภาพ และสันติวิธี

### 2.2.1 ทฤษฎีสันติภาพของอาดัม เคิร์ล

อาดัม เคิร์ล ได้ศึกษาเรื่องของสันติภาพ และได้เสนอแนะวิธีการในการศึกษา เรื่องของสันติภาพ ซึ่งจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ไม่มีสันติ (Unpeaceful Relation) และ ความสัมพันธ์ที่สันติ (Peaceful Relation)

ความสัมพันธ์ที่มีสันติ หมายถึง ความสัมพันธ์ด้านบวกที่มีมิตรที่ดีต่อกัน เข้าใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังถือว่าทั้ง 2 ด้านนั้น ยังมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมีความสัมพันธ์ที่สันติในระดับบุคคล หมายถึง มิตรภาพที่มีความเข้าใจกันดี มีความร่วมมือกัน กำหนดการวางแผนกัน และมีความพยายามในการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง อย่างเสมอภาค อีกทั้งยังตอบสนองให้กันและกัน ในเกณฑ์ที่มีปริมาณที่มากพอ (ไชยยันต์ รัชชกุล, 2537)

ความสัมพันธ์ที่ไม่มีสันติ หมายถึง ความขัดแย้ง ความไม่สมดุล และความตระหนักถึงความขัดแย้งซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) การที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Incompatibility) ตั้งแต่ระดับของบุคคล จนถึงระดับของภาครัฐ ในที่นี้อาจเป็นเรื่องของ การศึกษา อุดมการณ์ต่าง ๆ และเศรษฐกิจ

(2) ความสัมพันธ์ที่สมดุล และความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุล ในทางอำนาจ หมายถึง ทั้ง 2 ฝ่ายไม่ต้องอำมีอำนาจแบบเดียวกัน อาจจะสามารถอำนาจกันก็ได้ในลักษณะของความเท่าเทียมกัน แต่ทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งพาอำนาจซึ่งกันและกัน และไปในทิศทางเดียวกันได้ โดยความเท่าเทียมกันไม่ได้แปลว่าความสัมพันธ์ในทางสมดุลจะแปลว่าสันติ และความสัมพันธ์ในทางที่ไม่สมดุลกันไม่ได้แปลว่าจะไม่สันติ ซึ่งความรุนแรงอาจจะเกิดจากความสัมพันธ์ใดก็ได้ ถ้าทั้ง 2 ฝ่ายมีอำนาจที่เท่าเทียมกันและจะใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลนั้นก่อให้เกิดสันติได้ หากไม่ใช้ความรุนแรงจึงเข้าสู่ประเด็นที่ 3

(3) การตระหนักถึงความขัดแย้ง เป็นการรับรู้ความเป็นจริงทางภาวะวิสัยที่ก่อให้เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้นำไปสู่การถกเถียงที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งจะใช้การมองคุณค่า (Value) โดยหมายถึง การให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นคุณค่าที่สมควรกับการยกย่อง อาดัม เคิร์ล ก็ได้ให้ ความหมายของคุณค่าว่า การดำรงชีวิตอยู่และเป็นการอยู่ด้วยสุขภาพที่ดีทั้งทางกาย และจิตใจ อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพความเสมอภาคทางโอกาส

เห็นได้ชัดว่า อาดัม เคิร์ล มีแนวคิดที่ว่าสันติภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างสันติ เป็นการนำแนวคิดทางสังคมวิทยามาใช้ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และหนทางที่จะไปสู่สันติภาพ ซึ่งเราสามารถใช้เป็นอีกแง่มุมหนึ่งในการวิเคราะห์และอธิบายพฤติกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ได้ อย่างไรก็ตามความรุนแรงก็เป็นประเด็นที่ต้องหันมาศึกษาเพื่อไปสู่สันติภาพ โดย อาดัม เคิร์ล เสนอว่าศูนย์กลางของความขัดแย้งมาจากความโกรธ ความเกลียด

ความกลัว และความมั่งคั่งใหญ่โตสูง เช่นเดียวกัน ดร. อุทัย บุญประเสริฐ (2524) ได้ให้ความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์มีแนวโน้มเอียงไปในทางใดก็มักจะชักจูงให้พฤติกรรมทางด้านนั้นเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความจำเป็นต้องอยู่ให้รอด (Survive) และอยู่ให้ได้เมื่อถูกจำกัดถูกบีบคั้นถูกตีกรอบกำกับ ถูกทำทนายถูกขู่เข็ญ หรือเมื่อเกิดภาพลวงว่าจะถูกบีบคั้นถึงขั้นที่ก่อให้เกิดสภาพเสียสมดุล (Balance) การแสดงออกในเชิงก้าวร้าว แข็งกร้าวรุนแรงด้วยวิธีการต่าง ๆ จึงปรากฏอยู่ให้เห็น ทั้งนี้เพื่อการอยู่รอดและทรงดุลยภาพในชีวิต

## 2.2.2 ทฤษฎีสันติภาพของโยฮัน กัลป์ตุง (Johan Galtung)

โยฮัน กัลป์ตุง เป็นนักวิชาการด้านสันติภาพที่มองการศึกษาเรื่องของ พระพุทธศาสนาโดยใช้ทฤษฎีสันติภาพและได้ใช้พระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง อีกทั้งยังสร้างสันติภาพเชิงโครงสร้างให้กับภายในหนังสือที่ชื่อพุทธสันติวิธี : ทฤษฎีเชิงโครงสร้างของ โยฮัน กัลป์ตุง ชื่อ "ความรุนแรง สันติภาพ และการวิจัยสันติภาพ" (Violence, Peace, and Peace Research) ซึ่งโยฮัน กัลป์ตุง ได้เสนอแนวคิดสันติภาพของมนุษย์ว่า ที่เป็นเพียงสภาวะที่ปลอดจากสงคราม เท่านั้นยังพอ แต่ต้องเป็นสภาวะที่ไม่มีการกระทำความรุนแรงใด ๆ ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง โดยความรุนแรงในแนวความคิดของโยฮัน กัลป์ตุง ไม่เป็นเพียงความรุนแรงทางตรง ที่เกิดจากการกระทำระหว่างบุคคลเพียงเท่านั้น แต่ต้องรวมไปถึงความรุนแรงทางโครงสร้างที่เกิดจากสังคมที่ไม่เป็นธรรม โดยโยฮัน กัลป์ตุง ได้กล่าวว่าถ้าปฏิบัติการสันติวิธีได้รับการยกย่องนั้น เพราะเป็นการปฏิบัติที่ต่อต้านการใช้ความรุนแรง ดังนั้นแล้วแนวความคิดของความรุนแรงนั้นอาจจะต้องกว้างขวาง และครอบคลุมการให้ความหมายที่หลากหลายในการใช้ความรุนแรง อีกทั้งยังต้องชัดเจนพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งโยฮัน กัลป์ตุง ได้เสนอแบ่งความต้องการในขั้นพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 4 ประการ อีกทั้งยังมองว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ประการนั้น ไม่ได้รับการตอบสนองที่เพียงพอ โดยมนุษย์จะอยู่ในสภาวะที่ต้องพบกับความรุนแรง ซึ่งความต้องการขั้นพื้นฐานนั้นคือ

- (1) การดำรงชีวิตอยู่ (Survival)
- (2) การมีความเป็นอยู่ดี (Welfare)
- (3) การมีเสรีภาพ (Freedom)
- (4) การมีเอกลักษณ์และความรู้สึกมีความหมายในชีวิต (Identity)

ซึ่งการที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานนั้น โยฮัน กัลป์ตุง จึงใช้เป็นตัววัดความรุนแรงที่ได้เกิดขึ้น โดยมี 3 ลักษณะ คือ ความรุนแรงทางตรง เช่น การถูกผู้อื่นทำร้ายร่างกาย การถูกจับหรือปล้น ความรุนแรงทางโครงสร้าง เช่น การที่ผู้ป่วยจำนวนมากต้องบาดเจ็บล้มตาย เพราะขาดแคลนวัคซีน แต่วัคซีนมีจำนวนปริมาณที่เพียงพอ และความรุนแรงทาง

วัฒนธรรม และนอกจากนั้น โยฮัน กัลป์ตุง ได้เสนอแนวความคิดว่า ผลกระทบหลังจากที่เกิดความรุนแรงและส่งผลโดยตรงต่อทางร่างกาย และทางวัตถุแล้ว นอกจากนั้นยังส่งผลต่อทางจิตใจอีกด้วย จากแนวความคิดข้างต้นนั้นนำไปสู่แนวความคิดของโยฮัน กัลป์ตุง ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงภายในสังคมของมนุษย์ ซึ่งได้ค้นคว้าและเปรียบเทียบหลักการต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาต่าง ๆ ซึ่งจะใช้การนำไปสู่สันติภาพเป็นตัวชี้วัด และพบว่าหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นไปได้ที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสังคมมนุษย์ได้มากกว่าทุกศาสนา หากว่ามนุษย์นั้นใช้วิถีการดำเนินแบบพุทธจะทำให้โลกเกิดสันติภาพได้ โยฮัน กัลป์ตุง ได้เขียนพุทธสันติวิธี โดยใช้ทฤษฎีเชิงโครงสร้าง

โยฮัน กัลป์ตุง มองว่า แนวหลักปรัชญาของพระพุทธศาสนานั้น สามารถพัฒนาได้อีกมากมาย เช่น การให้ความหมายของความรุนแรง และการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในมนุษย์ เช่น การไม่ตีเมียของมีนเมาในศีล 5 ในหลักคำสอนทำให้มนุษย์มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ และเมื่อมนุษย์มีความกลมกลืนกันกับธรรมชาติจะนำมาซึ่งสมดุลของสรรพสิ่งใน โลก เมื่อนั้นโลกก็จะมีสันติอย่างแท้จริง

ทฤษฎีสันติภาพของโยฮัน กัลป์ตุง ได้เสนอแนวความคิดเรื่อง "เอนโทรปี" (Entropy) คือ "ความไร้ระเบียบ" หรือ สภาวะในความซับซ้อนประกอบไปด้วยหลาย ๆ รูปแบบว่า "เอนโทรปี" คือ ลักษณะของ "พหุนิยม" (Pluralism) เนื่องจาก "ความไร้ระเบียบ" และไม่ได้มีความหมายที่ซับซ้อนในเชิงลบ แต่จะหมายถึง เป็นการรวมองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ที่มีความสัมพันธ์กันในหลาย ๆ แบบ

ลักษณะโครงสร้างของโลกปัจจุบันมีความผิดพลาดเนื่องจากขาด "เอนโทรปี" ซึ่งความสัมพันธ์ของชาติต่าง ๆ นั้นจะอยู่บนพื้นฐานในการ "ลดจำนวน" จึงทำให้ความสัมพันธ์นั้นมีจำนวนที่จำกัด ทำให้ความสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะไปทางลบจนถึงความสัมพันธ์ที่มีปฏิปักษ์กัน ก่อให้เกิดการต้ออำนาจกันด้วยอาวุธ และอำนาจอื่นที่อยู่ในมือ ซึ่งเป็นภาวะที่พร้อมจะขัดแย้งกัน ในแนวความคิดข้างต้นนั้นโยฮัน กัลป์ตุง (2538) ได้นำเสนอ "ทางเลือกใหม่" ให้กับสังคม คือ สันติภาพเชิงโครงสร้าง และตั้งสมมติฐานว่า สันติภาพนั้นไม่ได้เป็นเพียงสันติภาพในรัฐหรือระดับประเทศเท่านั้น แต่รวมถึงสันติภาพธรรมชาติกับมนุษย์ และสันติภาพภายในมนุษย์ที่รวมถึงมนุษย์กับสังคมด้วย ที่ทำให้สังคม โลก ธรรมชาติ และมนุษย์ นั้นอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ คือ "ความหลากหลายและการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันและกัน (Symbiosis)"

**(1) โดยความหลากหลาย และการพึ่งพาธรรมชาติ** ที่จะนำมาซึ่งความสมดุลทางระบบนิเวศ และเป็นสิ่งนี้ทำให้เกิดความสร้างสรรค์ อีกทั้งยังทำให้เป็นสังคมพหุนิยม และทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

**(2) การพึ่งพากันและกันในธรรมชาติ** ไม่ใช่เป็นการพึ่งพาของผู้อ่อนแอกว่า ของผู้ที่แข็งแรงกว่า ดังนั้นจึงไม่เกิดการครอบงำของผู้แข็งแรงต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า การที่

โลกขาดความหลากหลายและขาดการอยู่อย่างพึ่งพา ทำให้โลกอยู่ในภาวะคล้ายเกิดสงคราม การที่แต่ละฝ่ายพยายามควบคุมการใช้ความรุนแรงโดยการถ่วงอำนาจ โดยมีรากฐานนโยบายที่ตั้งอยู่บนการใช้อาวุธ ที่อาจทำให้เกิดการแข่งกันที่จะสะสมอาวุธต่าง ๆ และนำไปสู่สงครามในที่สุด โดยโยฮัน กัลป์ตุงมองว่าเป็นการทำให้เกิดความหายนะแก่มนุษยชาติ และให้แนวความคิดว่า สิ่งนี้คือแนวโน้มของโลกที่กำลังทวนกระแสสันติภาพ

จากการศึกษาแนวคิดของโยฮัน กัลป์ตุงเรื่องของสันติภาพเชิงโครงสร้างนั้นพบว่า การที่เรามุ่งเน้นความสัมพันธ์ของสังคมในเชิงพหุนิยมนั้น โดยการเคารพความแตกต่างกัน และเป็น การการใช้ลักษณะของความแตกต่างนั้นให้เกิดความสร้างสรรค์ขึ้น ก็จะพบว่าเมื่อมนุษย์มีความแรงร่วมใจ ร่วมไม้ร่วมมือกัน และมีแนวความคิดที่ไปในทิศทางเดียวกันนั้น สันติภาพของโลกก็จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

### 2.2.3 สันติภาพในแนวความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ

ทัศนคติของท่านพุทธทาสภิกขุที่มีต่อสันติภาพว่าเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งทุก ๆ ชีวิตทุก ๆ ระดับนั้นต้องการสันติภาพ และต้องการที่จะอยู่กันอย่างสันติภาพ โดยจะแบ่งออกเป็นสันติภาพในระดับบุคคล สันติภาพในระดับสังคม และสันติภาพในระดับโลก (พุทธทาสภิกขุ, 2531) ซึ่งสันติภาพเหล่านี้เป็นสันติภาพในมุมมองของภาษามนุษย์ หรือสันติภาพระดับโลกิยะ ซึ่งจะเป็นสภาวะที่มีความเกี่ยวข้องกับกิเลสอาสวะอยู่ และในทางตรงกันข้ามกัน ถ้าหากเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่ไม่มีกิเลสอาสวะเรียกว่าสันติภาพพระระดับโลกุตระ ซึ่งเป็นการสร้างสันติภาพที่เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจ และจัดเป็นสันติภาพในรูปแบบภาษาธรรม โดยสันติภาพของโลก มาจากสันติภาพของสังคม และสันติภาพของสังคมก็มาจากสันติภาพของบุคคล ซึ่งสันติภาพของบุคคลนั้นก็มาจากความถูกต้องทั้งทางวัตถุ ทางกาย ทางวิญญาณ และทางจิต อีกทั้งยังมีส่วนประกอบของสภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ที่มันมีอยู่ในโลก ที่ทำให้เกิดความถูกต้องทั้งทางวัตถุ ทางกาย ทางวิญญาณ และทางจิต ล้วนแล้วรากฐานนั้นอยู่ที่จิตของมนุษย์" (พุทธทาสภิกขุ, 2531) จะแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

(1) **สันติภาพด้านสังคม** หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ของสังคม ที่รวมกันแล้วทำให้สังคมเกิดความสงบสุขโดยเริ่มต้นองค์ประกอบตั้งแต่ระดับพื้นฐานคือเหล่ามวลมนุษย์นั้น ต้องมีมิตรภาพศีลธรรม ธรรมะ และมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน และก็จะรวบตัวกันจนถึงในระดับโลกที่เป็นสังคมขนาดใหญ่ที่สุด

(2) **สันติภาพด้านการเมือง** หมายถึง ระบบการเมืองที่มีธัมมิกสังคมนิยม ที่ทำให้เกิดความสงบสุข และทำให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่า ทำให้เกิดประโยชน์ส่วนส่วนบุคคล อีกทั้งยังใช้ธรรมะเป็นพื้นฐาน และไม่ได้ใช้ความรุนแรง

(3) **สันติภาพด้านเศรษฐกิจ** หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มนุษย์ได้ดำเนินขึ้นอย่างมีความรัก และศีลธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถทำให้คนที่รวยล้นฟ้า และคนที่มั่งน้อยอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ดังคำของท่านที่ว่า "ธรรมะนั้นจะทำให้ระบบเศรษฐกิจเป็นธรรมะ และได้จูงใจกันทำให้โลกนี้น่าอยู่ทั้งที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงเหมือนกับว่าต้นไม้สูงสุดก็อยู่ได้กับตะไคร่น้ำ อย่างนี้เป็นต้น" (พุทธทาสภิกขุ, 2526)

(4) **สันติภาพด้านวัตถุ** หมายถึง สิ่งธรรมชาติทั้งหลายที่อยู่ในภาวะปกติไม่ถูกทำลายและดำเนินไปตามหน้าที่ของมันดังที่ท่านกล่าวไว้ว่าสันติภาพ ความหมายว่าธรรมชาติทั้งหลายไม่ถูกทำลาย เด็ก ๆ ก็จะมองเห็นในแง่ของรูปธรรมว่า ธรรมชาติตามที่มีอยู่เป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ในตัวโลกนี้ ที่มันเป็นอยู่เองนั้น จะไม่ถูกทำลาย เพราะว่ามันมนุษย์มีคุณธรรมที่สูง ถ้าหากว่าทำลายแล้วมันมีผลที่ตามมามากมาย จึงมีควรส่งเสริมให้ธรรมชาติยังคงเป็นธรรมชาติที่ครบถ้วนงดงามเรียบร้อย ปกติธรรมชาติทางวัตถุไม่ถูกทำลาย" (พุทธทาสภิกขุ, 2531)

(5) **สันติภาพด้านจิตใจ** หมายถึง ความสงบสุขเกิดจากการพัฒนาในการยกระดับทางสติปัญญา ทางจิต ทางวิญญาณ และส่วนลึกของจิตใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับมนุษย์แต่ละคนว่าสภาพจิตใจนั้นจะไม่ตกอยู่ภายใต้ของความเห็นแก่ตัว หรือทางวัตถุ จนกลายเป็นไม่มีกิเลสอาสวะ หรือที่เรียกว่านิพพาน โดยถือว่าเป็นสันติภาพ แนวธรรมะตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งสันติภาพในระดับโลกก็มีสันติภาพที่เป็นธรรมะ โดยเกิดจากสันติภาพที่มีขนาดเล็ก ๆ รวมกันเป็นสันติภาพที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งสันติภาพนั้นเป็นบุคคลก็ได้ หรือจะเป็นเพียงความสงบทางวัตถุ ถ้าหากว่ามองให้ลึกลงไปก็จะพบความสงบสุขทางวิญญาณ ทางจิตใจ และทางสติปัญญา ซึ่งความสงบสุขเหล่านี้ที่เป็นต้นเหตุของความถูกต้องทั้งหมดทั้งปวง และเป็นสันติภาพในทางวิญญาณ สันติภาพของสติปัญญา" (พุทธทาสภิกขุ, 2531)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดเรื่องของสันติภาพของท่านพุทธทาสภิกขุ นั้น ไม่ได้เน้นที่ภาวะของความสงบที่เกิดจากการไม่มีความขัดแย้งหรือความรุนแรงที่มาจากภายนอกอย่างเดียว แต่รวมไปถึงถึงสันติภาพภายในที่เกิดจากความสงบสันติในตัวบุคคลแต่ละบุคคล ดังนั้นสันติภาพตามแนวความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ นั้นจึงมีลักษณะเป็นองค์รวม อันประกอบขึ้นจากหน่วยเล็ก ๆ คือปัจเจกบุคคลแต่ละคน จมแผ่ขยายไปสู่สันติภาพที่กว้างใหญ่ขึ้น ซึ่งก็คือสันติภาพของโลกนั่นเอง

## 2.2.4 สันติภาพในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

พระธรรมปิฎกหรือ ป.อ. ปยุตโต เป็นพระสงฆ์ชาวไทยผู้ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพปี พ.ศ. 2533 จากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องสันติภาพไว้ในกรกล่าวสัมโมทนียกถา เรื่อง "การสร้างสันติภาพ" ใน โอกาสที่

คณาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ถวายมูทิตาสักการะในโอกาสที่องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ถวายรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพปี พ.ศ. 2533 มีใจความดังนี้

ปัจจุบันความหมายของสันติภาพได้แพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ไม่จำเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเท่านั้น แต่คือ การอยู่ร่วมกันในโลกทั้งหมด ซึ่งสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศนั้นประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตที่อยู่อย่างสันติสุข และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยรอบด้วย ในทัศนะของพระธรรมปิฎกซึ่งตั้งอยู่บนแนวความคิดทางพระพุทธศาสนานั้น ซึ่งปกติแล้วหากมนุษย์จะอยู่อย่างสันติสุขจะต้องเริ่มที่การมีจิตใจที่รักสันติ ไม่พลุ่งพล่าน มีความสงบ ก็สามารถทำให้การดำรงชีวิตอย่างสงบสุข อีกทั้งยังอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อย่างไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน และไม่เบียดสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศอีกด้วย

พระธรรมปิฎกได้มีการกล่าวถึง “สันติ” และ “ความสุข” ในทางพุทธศาสนา ซึ่งสามารถอธิบายว่าสองคำนี้ให้มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้แล้วสันติสุขยังไปเชื่อมโยงกับความอิสรภาพ คืออิสรภาพจากกิเลสตัณหาต่าง ๆ และจะทำให้มีจิตใจที่มีความสุข เพราะฉะนั้นสันติจะเกิดขึ้นพร้อมกับความสงบสุข และเป็นความสุขที่มีอิสรภาพ ซึ่งจะตรงกับคำว่า “วิมุตติหรือความหลุดพ้น” ในศาสนาพุทธจะหมายถึง การหลุดพ้นจากกิเลส และความทุกข์ ซึ่งหากมองความสุขมนุษย์จะมองว่าความสุขนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายระดับ โดยความสุขขั้นพื้นฐานเป็นความสุขทางหูกคือการได้ยินความสุขทางตาคือการได้มอง สุขทางกายคือการได้สัมผัส สุขทางจมูกคือการได้กลิ่น และความสุขทางลิ้นคือการได้ลิ้มลองรส ซึ่งการได้มาของความสุขเหล่านี้เป็นการแสวงหา และนำมาซึ่งการแย่งชิงกัน โดยความสุขของคนหนึ่งคน อาจกลายเป็นความทุกข์ของคนอื่นอีกหนึ่งคน หรือหลายคน และความสุขที่ทำให้เกิดสันติความสุขที่จะนำมาซึ่งสันติคือการพัฒนามนุษย์ การฝึกทั้งด้านพฤติกรรมและด้านจิตใจการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติคือการใช้ธรรมะ ชุดหนึ่งที่เรียกว่า ทาน ศีล ภาวนา ทานคือการให้ ศีลคือการไม่เบียดเบียนกัน และการภาวนาซึ่งเริ่มต้นด้วยการแผ่เมตตาคือการปลุกฝังความรัก ความปรารถนาดีต่อกันเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมประจำวันที่มนุษย์ต้องปฏิบัติต่อกัน

นอกจากนั้น พระธรรมปิฎกกล่าวว่า ณ ปัจจุบันมนุษย์เราได้สูญเสียความสามารถในการแสวงหาความสุข ถึงแม้ว่ามนุษย์จะแสวงหาวัตถุได้มาก แต่ก็ไม่สามารถที่จะมีความสุขที่แท้จริงได้ มนุษย์จึงต้องยกระดับขีดความสามารถของตนเองที่จะเข้าถึงความสุขได้ง่ายขึ้น และลดการแสวงหาวัตถุ หากมนุษย์มาสามารถเข้าถึงความสุขได้ง่ายขึ้น มนุษย์ก็จะลดจำนวนวัตถุที่แสวงหาความสุขลงไป อีกทั้งยังสามารถที่จะเผื่อแผ่วัตถุให้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้เข้าถึงความสุขได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็แนวทางในการลดความสิ้นเปลืองไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ หรือแม้กระทั่งทรัพยากรต่าง ๆ โดยแนวความคิดในการพัฒนามนุษย์นั้นเป็นการสร้างความสุขที่ปราศจากกิเลสตัณหา และเป็นความสามารถในการเข้าถึงความสุขของมนุษย์ ซึ่งพระธรรมปิฎกมองว่าเป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์ต่อไปในอนาคตในหนังสือ การศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎกได้เน้นถึงความ

เกี่ยวพันระหว่างสันติกับนิพพาน โดยจะมีความสัมพันธ์กันคือ หากมีสันติสูงสุดนั้นก็คือพระนิพพาน อีกทั้งยังได้ให้ความหมายของคำว่า “สันติ” คือความสงบ ซึ่งกลายเป็นอีกชื่อหนึ่งของพระนิพพาน เพราะฉะนั้นสันติก็คือนิพพาน โดยแนวความคิดในการใช้คำว่าสันติภาพของพระธรรมปิฎก จะเน้นถึงความสงบเรียบร้อยหรือสันติภายในของมนุษย์ ซึ่งพระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ว่า "ชาวโลกมักมองสันติแต่ความสงบภายนอกเท่านั้น แต่มักจะไม่มองลึกเข้าไปให้ถึงภายในจิตใจ" แต่อย่างไรก็ตามพระธรรมปิฎกจะให้นิยามของสันติในรูปแบบของความเรียบร้อยทางสังคม การไม่เบียดเบียนกัน การไม่ทำสงครามกัน และเป็นหนึ่งในคำสอนทางพุทธศาสนา ในเรื่องของความสงบภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจะต้องมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขทั้งของประชาชน และของสังคมหรือของทั้งโลกเลยก็ได้ซึ่งจะเป็นสันติภาพในอีกรูปแบบหนึ่ง และมองว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตพัทธสีมาในพระพุทธศาสนาที่จะต้องบำเพ็ญตนเพื่อความสันติอีกด้วย (พระธรรมปิฎก, 2530)

แต่อย่างไรก็ตาม ในแนวความคิดของพระธรรมปิฎก เป็นการให้ความหมายคำว่าสันติเพียงแค่ว่าความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเพียงเท่านั้น แต่สิ่งที่พระธรรมปิฎกได้กล่าวถึงอย่างมากในหลักคำสอนเรื่องของสันติภายใน โดยกล่าวว่า "ถึงแม้ไม่มีสงคราม ก็ยังไม่มีสันติภาพ" และ "สังคมที่แก่งแย่งต่างคนต่างมุ่งหาผลประโยชน์" มักจะเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และกดขี่ข่มเหงกัน แต่ก็ไม่ถึงขั้นที่ต้องฆ่ากัน ทำให้สูญเสียกัน ไม่เป็นสงคราม แต่ก็ไม่ได้ว่าเป็นสันติภาพ เพราะว่ามีทำให้มีความสงบที่แท้จริง" ในพระธรรมปิฎกนั้นได้ให้แนวความคิดว่า "การทำลายสันติภาพนั้นจะถูกก่อตัวขึ้นบนพื้นฐานที่มาจากข้างในจิตใจ" (พระธรรมปิฎก, 2530) โดยมักจะกล่าวว่า ก่อนที่มนุษย์จะความขัดแย้งกันนั้นล้วนแต่เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจของมนุษย์ทั้งนั้น และในทางพระพุทธศาสนาให้ไว้ 3 คำ ที่แสดงให้เห็นสาเหตุแห่งการกระทำอันนำมาซึ่งความไม่สงบหรือการขาดสันติภาพของมนุษย์ ได้แก่ ตัณหา มานะ และ

(1) **ทริฐิ** พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ว่า "ตัณหา" คือ ความปรารถนาและความต้องการที่จะได้ในผลประโยชน์ ซึ่งมองได้ว่า ในโลกปัจจุบันนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ความครอบงำของลัทธิวัตถุนิยมที่จะเรียกว่าบริโภคนิยม ซึ่งถือว่าเรื่องการบริโภคเป็นใหญ่ มนุษย์ถือว่า การบริโภคเป็นที่มาแห่งความสุข ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสุขได้ด้วยการบริโภคหรือเสพวัตถุเท่านั้นสาเหตุแห่งการกระทำอันขาดสันติภาพของมนุษย์ประการที่ 3

2) **มานะ** แปลว่า "ความต้องการยิ่งใหญ่" ต้องการที่จะมีความโดดเด่น ต้องการความเป็นใหญ่ ต้องการอยู่เหนือผู้อื่น และที่สำคัญคือการต้องการอำนาจ

(3) **ทริฐิ** ได้แก่ ความเห็น ความคิดลัทธินิยม ความเชื่อ ความยึดถือในศาสนา และอุดมการณ์ ที่ทำให้เกิดความคิดที่ว่าตนเองเท่านั้นที่จะดีได้กว่าส่วนของผู้อื่น พระธรรมปิฎกได้สรุปไว้ว่า

ตัวกิเลสทั้ง 3 คือ ทิฐิ ตัณหา มานะ เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้มนุษย์ ได้แสดงออกมาในท่าที่ต่าง ๆ และเกิดภาวะ “ลิดรอนสันติภาพหรือทำลายสันติภาพ” ซึ่งจะเกิดจาก 3 สิ่งที่กล่าวไว้ข้างต้น ก่อรูปขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นการแก้ปัญหาต้องแก้ที่จิตใจของมนุษย์ ซึ่งจะแก้ด้วยวิธีการพัฒนามนุษย์คือการให้มนุษย์เป็นคนที่ดีขึ้น (พระธรรมปิฎก, 2530)

จากแนวความคิดเรื่องสันติภาพของพระธรรมปิฎก เห็นได้ว่า จะเน้นการสร้างสันติภาพที่มาจากภายในที่เป็นข้อสำคัญทางหลักพระพุทธศาสนาโดยจะเน้นกิเลสของมนุษย์ ที่อยู่ภายในจิตใจ และเป็นจุดที่ทำให้เกิดการขาดสันติภาพภายในจิตใจมนุษย์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การยูเนสโกที่ว่า "มนุษย์สามารถก่อสงครามให้เกิดขึ้นได้จากภายในจิตใจของมนุษย์เอง" เพราะฉะนั้นจะต้องมีการเสริมสร้างความปรารถนาที่จะปกป้องสันติภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ด้วย" (พระธรรมปิฎก, 2530) จะเห็นได้ว่า ทศนะเรื่องสันติภาพในมุมมองของพระธรรมปิฎก เป็นการเผยแพร่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะมุ่งเน้นเรื่องของการควบคุมตัวของมนุษย์เอง เพื่อให้ไม่ให้เกิดเป็นทาสของกิเลสตัณหา ซึ่งหากพุทธศาสนิกชนสามารถปฏิบัติตามอย่างจริงจัง การเกิดสันติภาพย่อมที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะนิพพานซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนิกชนนั้นคือสันติภาพ

### 2.2.5 สมาคมนักศึกษานานาชาติเพื่อสันติภาพของโลก (NGO ของ UN)

สมาคมนักศึกษานานาชาติเพื่อสันติภาพของโลก (NGO ของ UN) ได้ให้ความหมายของสงครามว่า เป็นตัวแปรผกผันเช่นเดียวกับสันติภาพ โดยมีความแตกต่างกันที่ระดับความมากน้อย แต่ประเภทไม่ได้แตกต่างกัน โดยในบางครั้งให้คำนิยามสันติภาพว่า คือสภาพที่ไม่มีสงคราม (The Absence of War) คำนิยามดังกล่าวนี้มีข้อสังเกตว่าเป็นคำนิยามเชิงปฏิเสธ (Negative) ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสม ถ้าจะมองว่าขณะที่สงครามยุติลงแล้วจึงเรียกว่าสันติภาพได้หรือไม่ ทั้ง ๆ ที่ความทุกข์ยากของทั้งสองฝ่ายยังไม่หมดไป โดยนักวิจัยสันติภาพหลายกลุ่มนิยมให้ความหมายของสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) มากกว่า เพราะว่า จะครอบคลุมไปจนถึงความยุติธรรม และการพัฒนาตนเองของมนุษย์ด้วย ซึ่งสันติภาพจะเป็นสภาพที่มีระเบียบข้อบังคับที่เป็นระบบหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลัง ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับสันติภาพในงานการประชุมวิชาการระดับโลก (World Conference) ที่ประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1975 ไว้ว่า สันติภาพนั้นจะเป็นศัพท์ที่ใช้กับเหล่ามนุษย์ได้หลายระดับด้วยกัน อีกทั้งยังได้วิเคราะห์สันติภาพแบ่งออกเป็น 9 ระดับดังนี้

(1) สันติภาพของโลก (World Peace) สภาพของทั้งโลกเป็นปกติสุขปราศจากสงครามความขัดแย้งและมีความยุติธรรม

(2) สันติภาพระหว่างประเทศชาติ (International Peace) คือสภาพที่ปราศจากความขัดแย้งกันระหว่างประเทศชาติต่าง ๆ



(3) สันติภาพภายในประเทศชาติ (Intranational Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งกันภายในประเทศหนึ่ง

(4) สันติภาพระหว่างเชื้อชาติ (Interracial Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนเผ่ากัน

(5) สันติภาพภายในเผ่าพันธุ์ (Interracial Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งภายในแต่ละชนเผ่า

(6) สันติภาพระหว่างหมู่คณะต่าง ๆ (Intergroup Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ กัน

(7) สันติภาพภายในหมู่คณะ (Intragroup Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งภายในหมู่คณะ

(8) สันติภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งระหว่างบุคคล

(9) สันติภาพภายในบุคคล (Intrapersonal Peace) คือ สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งภายในตัวของบุคคล ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีสภาพจิตใจที่สงบสุข

ระดับของสันติภาพทั้ง 9 นี้เป็นการจำแนกแบบแบ่งเป็นชั้น (Hierarchical Order) สูงถึงต่ำ ชั้นต่ำสุดคือสันติภาพภายในบุคคล การแก้ไขความขัดแย้งภายในบุคคลจึงเป็นการเริ่มต้นการขุดรากของปัญหาความขัดแย้งระดับอื่น ๆ อีก 8 ระดับที่สูงกว่า นั่นคือ การให้การศึกษาที่มีคุณภาพแก่ประชากรทุกคน เพื่อขจัดความขัดแย้งในตนเองให้หมดสิ้นไป เพื่อสันติภาพในระดับอื่น ๆ จะเกิดตามมา

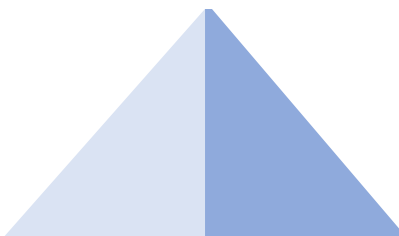
### 2.3 แนวความคิดของสามเหลี่ยมความขัดแย้ง

โยฮัน กัลป์ตุง (2539) ได้เสนอแนวความคิดของสันติภาพว่า "สันติภาพเป็นสภาวะที่ปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ซึ่งสันติภาพนั้นจะเข้าไปเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งโดยสันติวิธี และเชิงสร้างสรรค์" ทั้งนี้การศึกษาเรื่องสันติภาพจึงมุ่งการศึกษาใน 2 มิติ กล่าวคือในมิติของความรุนแรง และในมิติของความขัดแย้ง ทั้งนี้เมื่อจะกล่าวถึงทฤษฎีความขัดแย้งก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับทั้งแนวคิดสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งไปพร้อม ๆ กัน ถึงแม้ว่าในความคิดของความขัดแย้งนั้นเป็นการมองว่าเป็นการต่อสู้กันทำให้ขัดแย้งกัน แต่ที่จริงแล้วความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่

อยู่ 2 สถานะคือ คือเป็นทั้งผู้สร้างขึ้น และเป็นทั้งผู้ทำลายลงไป อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นมา (เอกพันธ์ ปิณฑวณิช, 2560)

มิติของความรุนแรง : ความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Cultural Violence)

มิติของความขัดแย้ง : การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง (Conflict Transformation)



B=Behavior ->พฤติกรรม	C=Contradiction ->ข้อขัดแย้ง
มิติของความรุนแรง : ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence)	มิติของความรุนแรง : ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence)
มิติของความขัดแย้ง : การแก้ไขความขัดแย้งโดยกำจัดความขัดแย้ง (Conflict Resolution / Conflict Containment)	มิติของความขัดแย้ง : การจัดการหาข้อยุติ (Management and Settlement)
มิติของสันติภาพ : การรักษาสันติภาพ (Peace Keeping)	มิติของสันติภาพ : การทำให้เกิดสันติภาพ (Peace Making)

รูปที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างสามเหลี่ยมความขัดแย้งของโยฮัน กัลป์ตุง ในมิติของความรุนแรง ความขัดแย้ง และสันติภาพ หมายเหตุ จาก Galtung's Conflict Triangle, 1996 และ Ramsbotham, et al, 2015

จากรูปภาพสามเหลี่ยมความขัดแย้ง A - B - C โยฮัน กัลป์ตุง (1996) ได้อธิบายในบริบทของความรุนแรงนั้นว่า ถ้าเป็นความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ก็มีความสัมพันธ์กับส่วนของพฤติกรรม (Behavior) เป็นความรุนแรงทางกายภาพจะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในหลาย ๆ กรณีนั้นนับรวมไปถึงการใช้คำพูดที่ทำร้ายจิตใจของผู้อื่น หรือการทำลายทรัพย์สินให้เสียหาย ในจุดนี้เมื่อมองในมิติของความขัดแย้งเรามีความจำเป็นต้องระงับยับยั้งความขัดแย้ง เพราะความขัดแย้งเริ่มจะส่งผลกระทบในด้านของความรุนแรง ดังนั้นจำเป็นต้องหาวิธีแก้ไขหรือจำกัดวงของความขัดแย้ง (Conflict Resolution/ Conflict Containment) ซึ่งเมื่อมองให้ครอบคลุมไปถึงมิติของสันติภาพ กระบวนการ และแนวคิดด้านการรักษาสันติภาพ (Peace Keeping) จะถูกนำมาใช้กระทำไปเพื่อการหยุดความรุนแรงทางตรงซึ่งจะมีผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คน ในหลาย ๆ กรณีมีการส่งกองกำลังรักษาสันติภาพเพื่อเข้าไปช่วยหยุดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หรือการใช้กำลังเพื่อให้หยุดการฆ่าฟันกันในบริบทของความรุนแรงทางโครงสร้าง (Structural Violence) ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม การใช้ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ อย่างไม่เป็นธรรมการกดขี่ข่มเหง การบังคับขู่

เชิญ การละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือการแบ่งแยกกีดกันทางสังคมด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในสาขาวิชาสันติศึกษานั้นว่าเป็นความรุนแรงทางโครงสร้าง ซึ่งอาจจะไม่สามารถจำแนกผู้กระทำความรุนแรง (Violence Perpetrator) และเหยื่อจากการกระทำความรุนแรง (Violence Victim) ได้ชัดเจนเหมือนในกรณีของความรุนแรงทางตรง แต่อย่างไรก็ตามความรุนแรงทางโครงสร้างนั้นก็สามารถนำไปสู่การสร้างความเกลียดชัง หรือการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินของผู้คนได้ ทั้งนี้ในมิติของความขัดแย้งจึงมองพฤติกรรมของสังคมเหล่านี้ในกระบวนการ และแนวคิดของการบริหารจัดการความขัดแย้งและการหาข้อยุติ (Conflict Management and Settlement) ทั้งนี้เมื่อเกิดข้อขัดแย้ง (Contradiction) ขึ้นถึงแม้ว่าจะยังไม่นำไปสู่การทำร้ายกันจนถึงชีวิต แต่อาจจะมีการใช้อำนาจในระดับต่าง ๆ ในการกดขี่ข่มเหงผู้คน หรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการใช้อำนาจรัฐเกินขอบเขตการหาข้อยุติของความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในบริบทนี้ ทั้งนี้ในมิติของสันติภาพจึงอยู่ในกระบวนการทำให้เกิดสันติภาพ (Peace Making) ซึ่งในกรณีที่เกิดข้อขัดแย้งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโครงสร้างทางสังคม การทำให้เกิดสันติภาพ คือการทำให้เกิดระบบการบริหารงานของรัฐที่ใช้งานได้ (Governance) ทำให้เกิดการเคารพในสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงระบบยุติธรรมต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมในการออกกฎหมายระเบียบต่างๆที่มีความเป็นธรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วม และการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการลดความรุนแรงทางโครงสร้าง และทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกันของคนในสังคมต่อข้อขัดแย้ง

ในส่วนของทัศนคติ (Attitude) ซึ่งสามารถอธิบายได้ในมิติของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) กล่าวในกระบวนการการเรียนรู้ของผู้คนในสังคม ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบในการก่อร่าง (Construct) ทัศนคติ ดังนั้นทัศนคติจึงมีอิทธิพลต่อการจัดรูปแบบโครงสร้างทางสังคม และต่อพฤติกรรมของคนในสังคมทั้งนี้ประสบการณ์ในการเรียนรู้สามารถที่จะสร้างทัศนคติที่มีความหลากหลาย ซึ่งจะแสดงออกมาทั้งในระดับปัจเจก (Individual) และในระดับสังคมโดยรวม (Collective) ซึ่งในมิติของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมนั้นจะอยู่ในลักษณะของกระบวนการการเรียนรู้ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง การยอมรับในการใช้ความรุนแรงทั้งทางกายภาพและในเชิงโครงสร้างต่อผู้อื่น เป็นเครื่องมือทางความคิดที่จะส่งต่อความเกลียดชังในระดับบุคคลและสังคม ผู้คนในสังคมอาจจะไม่สำนึกหรือรู้ที่ความคิดที่ตนมีอยู่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เพราะกระบวนการการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีวิทยาที่กล่าวไปตอนต้นนั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลคนหนึ่ง และสามารถส่งต่อให้กับคนรุ่นต่อไปผ่าน ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าภาษา วาทกรรม วรรณกรรม ศิลปะ ศาสนา และการส่งต่อทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ และทั้งนี้กระบวนการลดความรุนแรงทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทัศนคติ

นอกเหนือไปกว่านั้นในมิติของเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง เป็นกระบวนการในการสร้างความเข้าใจโดยกระบวนการดังกล่าวตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่าความขัดแย้งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

ซึ่งในการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง เราจะพยายามให้ความขัดแย้งมีคุณมากกว่าโทษ และในกระบวนการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งนั้น ไม่ได้ทำให้ความขัดแย้งมลายหายไปเพียงแต่ค้นหากระบวนการ และวิธีการที่จะทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถที่จะก้าวผ่านสถานการณ์นั้น ๆ และอาจจะเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญต่อทัศนคติของผู้ที่มีส่วนร่วมในความขัดแย้ง ทั้งนี้ในมิติของสันติภาพ กระบวนการดังกล่าวคือ "กระบวนการสร้างสันติภาพ" (Peacebuilding) ซึ่งมีเป้าประสงค์สำคัญคือการปรองดอง และคืนดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของช่วงเวลาหลังความขัดแย้งที่เป็นความรุนแรง (Post Violent Conflict) (เอกพันธ์ ปิณฑวิช, 2559)

โยฮัน กัลป์ตุง (1969) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับสันติภาพว่า สันติภาพสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบได้แก่

(1) **สันติภาพเชิงลบ** คือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงกายภาพ ในลักษณะที่ไม่มีการทำร้ายซึ่งกันและกัน ภายในสังคมมีความสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังเป็นสังคมที่มีความเป็นปกติสุข

(2) **สันติภาพเชิงบวก** คือสภาวะที่สังคมมีความสุขมาก ปราศจากความรุนแรงทั้งสิ้น รวมทั้งผู้คนในสังคมมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยจะได้รับความเคารพการให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งการเอาใจเปรียบก็จะไม่ปรากฏ มีความยุติธรรม อีกทั้งยังมีความสมดุลทางธรรมชาติ และเราจะเรียกสภาวะเช่นนี้ว่า “สันติสุข” ซึ่งโยฮัน กัลป์ตุง ได้ให้ทฤษฎีความรุนแรง โดยการมองความรุนแรงออกเป็นระดับ หรือที่เรียกว่าชั้นของความรุนแรง ได้นำเสนอเป็น 3 ชั้นดังนี้ (1) ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) (2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และ (3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence)

(1) **ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence)** คือชั้นบนสุดของความรุนแรงสามารถเห็นชัดที่สุด เพราะความรุนแรงทางตรงจะส่งผลของความรุนแรงนั้นออกมาเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย อีกทั้งยังเป็นความรุนแรงเป็นไปในเชิงของการทำลายร่างกายเชิงกายภาพ เช่น การทำร้ายร่างกาย ซึ่งผู้กระทำความรุนแรงทางตรงนั้นจะเป็นการกระทำระหว่างบุคคล

(2) **ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence)** ชั้นที่ 2 ถัดลงมา ปัญหาของชั้นนี้คือโดยผู้กระทำนั้นจะเป็นโครงสร้างแทนจะไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งจะอธิบายได้อย่างง่ายเลยคือ เป็นระบบหรือโครงสร้างที่ ที่จะเข้ามาขัดขวางหรือทำให้สิ่งเหล่านั้นต้องหยุดต่อการพัฒนาศักยภาพที่สูงที่สุดของความเป็นไปของชีวิตมนุษย์คนหนึ่งนั้น จะเรียกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

(3) **ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence)** ชั้นที่ลึกที่สุดของความรุนแรง คือ เป็นความรุนแรงที่ใช้ระบบความเชื่อ ในสังคมจะมีการเอาใจเปรียบกัน นอกจากนั้นมีการทำร้ายจิตใจ และร่างกายของคนในสังคม ซึ่งจะแตกต่างกับความรุนแรงทางตรงที่

ปรากฏเห็นได้ชัดแต่ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมและโครงสร้างจะถูกซ่อนไว้ทำให้สังคมค้นหาความรุนแรงสิ่งเหล่านี้ได้ยาก

#### 2.4 แนวความคิดการจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่ (จอห์น พอล เลอเดอร์ค)

จอห์น พอล เลอเดอร์ค (1997) ได้เสนอแนวความคิดในการจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่ (New Approaches in Conflict Resolution) โดยให้ความสำคัญกับคน 3 กลุ่ม คือ

(1) ประชาชนชั้นรากหญ้า

(2) คนในที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่างประชาชนชั้นรากหญ้ากับภาครัฐหรือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ

(3) ภาครัฐหรือกลุ่มผู้ก่อการ

แนวความคิดนี้ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนสามระดับ ซึ่งเดิมที การจัดการความขัดแย้งในรูปแบบเก่า จะมีเพียงตัวแสดงที่เป็นภาครัฐกับกลุ่มผู้ก่อการ โดยอาจมีบุคคลที่ 3 (Third Party) เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นตัวกลางพูดคุยระหว่างรัฐกับกลุ่มผู้ก่อการด้วย ซึ่งคนกลางหรือบุคคลที่สามดังกล่าว มักจะเป็นบุคคลภายนอก เช่น ตัวแทนจากคณะกรรมการที่สหประชาชาติส่งมาเป็นต้น จะเห็นว่า แนวทางแบบเก่านี้ไม่ให้ความสำคัญกับ "คนกลางที่เป็นคนใน" (Insider) และ "ประชาชนชั้นรากหญ้า" เพราะคิดว่า กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนั้น เป็นเพียง "กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบ" มิใช่ "กลุ่มคนผู้เข้าร่วมแก้ไขปัญหา" แต่ความจริง กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มดังกล่าวจำเป็นต้องเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย เพราะทุกข้อตกลงของการแก้ไขปัญหาก็จะส่งผลกระทบต่อพวกเขา การรวมคนทั้งสามระดับ โดยเน้นบทบาทของคนใน (Insider) มาทำงานประสานร่วมกันในการสร้างสันติภาพ เสนอเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การสร้างสันติภาพผ่านตัวแสดง (Actors) และบทบาทหน้าที่ 3 ระดับตามที่เรียกว่า Track (บุชบง ชัยเจริญวัฒน์, 2563)

## Approaches to Building Peace

### Level 1:

#### Top Leadership

Military/political/religious leaders with high visibility

Focus on high-level negotiations  
Emphasizes cease-fire, Led by highly visible, single mediator

### Level 2:

#### Middle-Range Leadership

Leaders respected in sectors Ethnic/religious leaders Academics/intellectuals Humanitarian leaders (NGOs)

Problem-solving workshops  
Training in conflict resolution Peace commissions Insider-partial teams

### Level 3:

#### Grassroots Leadership

Local leaders, Leaders of indigenous NGOs Community developers Local health officials, Refugee camp leaders

Local peace commissions Grassroots training  
Prejudice reduction Psychosocial work in postwar trauma

รูปที่ 3 พีระมิดแสดงโครงสร้างสำคัญในกระบวนการสันติภาพตามแนวคิดของจอห์น พอล

แลคเคอร์ค หมายถึง จาก Derived from John Paul Lederach, Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1997), 39.

**Track 1 (ระดับที่ 1)** ผู้นำในระดับสูง หรือ ผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น ฝ่ายการทหาร ฝ่ายการเมือง ฝ่ายผู้นำทางศาสนา ฝ่ายผู้เห็นต่างหรือศัตรูหลักของรัฐ แนวทางการทำงาน หรือ บทบาทของตัวแสดงระดับนี้ คือ การมุ่งเน้นไปที่การเจรจาในระดับสูง เช่น การหยุดยิง การเจรจา ข้อตกลงของกลุ่ม โดยกระบวนการพูดคุยอาจมีผู้อำนวยการระดับสูงมาเป็นฝ่ายที่สาม

**Track 2 (ระดับที่ 2)** ผู้นำในระดับกลางของสังคม ได้แก่ผู้นำงาน กลุ่ม องค์กร จากภาคส่วนต่างๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้นำทางศาสนา นักรณรงค์พัฒนาเอกชน ฯลฯ ซึ่งแนวทางการทำงานของ Track 2 หรือบทบาทตัวแสดงระดับนี้ คือ การแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ จัดให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อการพูดคุยหรือฝึกอบรม การทำความเข้าใจกับประชาชนในมิติต่าง ๆ ในการหาทางออกจากความขัดแย้งและการเชื่อมโยงเครือข่ายของผู้สร้างสันติภาพที่เป็นคนใน

**Track 3 (ระดับที่ 3)** ผู้นำในระดับรากหญ้า หรือผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มเครือข่ายชุมชนนักพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่การแพทย์ในพื้นที่ หัวหน้าค่ายผู้ลี้ภัย หรือเป็นได้แม้กระทั่งชาวบ้าน ระดับรากหญ้าทั่วไปที่อยู่กับพื้นที่ที่ได้รับผลจากความขัดแย้งโดยตรง โดยแนวทางการทำงาน หรือ บทบาทของตัวแสดงระดับนี้ คือ การทำงานเป็นเครือข่ายสร้างสันติภาพในระดับท้องถิ่น มีการเข้าร่วมเสวนาถึงประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เข้าร่วมการฝึกอบรม ทำงานเยียวยาฟื้นฟูจิตใจแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบและความรุนแรง เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การสร้างสันติภาพนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มคนทั้งสามระดับจึงสอดคล้องกับที่นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส (2558) นักวิชาการและนักปฏิบัติการสันติภาพชาวเยอรมัน กล่าวว่า การสร้างสันติภาพถือเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการความขัดแย้งและการลดความรุนแรงนั้น จำเป็นต้องนำรวมคนทุกภาคส่วนให้เข้า

มามีส่วนร่วม ทั้ง Track 2 และ Track 3 ไม่ใช่การปล่อยให้เรื่องการสร้างสันติภาพเป็นเพียงเรื่องของคน Track 1 เพราะการให้ความสำคัญเฉพาะกลุ่มคน Track 1 จะยิ่งทำให้ความขัดแย้งเกิดความบานปลาย ตัวอย่างเช่น หากการเจรจาสันติภาพระหว่างกลุ่มคน Track 1 ด้วยกันล้มระหว่างทาง อย่งน้อยก็ยังมียังมีกลุ่มคน Track 2 และ Track 3 เป็นตาข่ายนิรภัย (Safety Net)

ตาข่ายนิรภัยที่ว่านี้ จะมีอยู่ด้วยกันสองระดับ คือ ระดับที่เป็นทางการ Track 1 ได้แก่ ตัวแทนของทั้งสองฝ่ายพูดคุยกัน ทั้งในระดับการพูดคุย หรือการเจรจา ส่วนระดับที่สอง คือ ระดับล่างลงมา ได้แก่ ประชาชนที่ไม่ใช่ตัวแทนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นผู้แสดงตนว่าต้องการกระบวนการสันติภาพ ซึ่งกลุ่มตาข่ายนิรภัยระดับล่างลงมานี้ เป็นกลุ่มคนที่สำคัญมากจะปรากฏอยู่ใน Track 2 และ Track 3 กลุ่มดังกล่าวนี้จะต้องคิดและเตรียมการกันว่าเกิดอะไรขึ้นหากกลุ่มคนที่พูดคุยกันอย่างเป็นทางการล้มเหลวจะมีวิธีคิดหรือวิธีการและเป้าหมายอย่างไร เพื่อจะทำให้กระบวนการสันติภาพที่ล้มเหลวนั้นกลับคืนมา ฯลฯ เรื่องการเสนอความเห็นและเป็นตาข่ายนิรภัยให้กับ Track 1 อีกด้วยจะเห็นได้ว่า ทั้ง Track 2 และ Track 3 นั้นเป็นกลุ่มที่สำคัญมีบทบาททั้งเรื่องการเสนอความเห็น และเป็นตาข่ายนิรภัยให้กับ Track 1 (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์, 2563)

นอกจากการแก้ไขปัญหาด้วยตัวแสดงแทน ในรูปแบบของการจัดการความขัดแย้งสมัยใหม่แล้ว จอห์น พอล เลอเดอรัค ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการ แก้ไขกรณีความรุนแรงยืดเยื้อสำคัญ ๆ ของโลก เช่น โคลัมเบีย แคว้นบาร์ก ประเทศสเปน ไอร์แลนด์เหนือ โซมาเลีย ฯลฯ จึงเสนอการใช้ “จินตนาการ และศิลปะ” ซึ่งเดิมแล้วจอห์น พอล เลอเดอรัค ชอบการเขียนบทกวี และได้นำมาเป็นแนวทางใหม่ที่ ใช้แก้ไข้ปัญหาเมื่อเผชิญกับความรุนแรงยืดเยื้อ เป็นเรื่องที่ยากที่จะจัดการความขัดแย้งให้หมดไปได้ ถ้าหากมนุษย์นั้นย่อมมีความแตกต่างกันและไม่เหมือนกันอยู่ ก็ย่อมมีความขัดแย้งอยู่เป็นประจำ แต่มีสิ่งที่จะพอเป็นแนวทางได้คือ การแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง (Conflict Transformation) โดยจะเปลี่ยนไปอยู่ในรูปแบบเชิงที่สร้างสรรค์มากขึ้น โดยใช้วิธีคิดแบบตรรกะเหตุผล ซึ่งจะเน้นเทคนิค รวมทั้งทักษะที่จะต้องเรียนรู้และพบเจอกับความขัดแย้ง และนำไปสู่การใช้จินตนาการ และรวมถึงศิลปะ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จอห์น พอล เลอเดอรัค (1997) ได้เสนอแนวความคิดว่า การที่จะสร้างสันติภาพขึ้นมานั้นจะต้องใช้องค์ประกอบที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ การใ้รู้้อย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ ความเสี่ยงและ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจอห์น พอล เลอเดอรัค ได้ศึกษาการสร้างสันติภาพและได้เปรียบเทียบการสร้างสันติภาพกับการทำงานของแมงมุม โดยปกติแล้วแมงมุมจะมีสัญชาตญาณที่เกี่ยวกับการสร้างรังโดยเฉพาะเกี่ยวกับพื้นที่ที่มันจะสร้างใยให้ขึ้นมา ซึ่งจะเปรียบเทียบได้กับนักวิชาการหรือบุคคลที่ทำงานในการสร้างสันติภาพจะต้องมีสัญชาตญาณที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ ความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น หากแมงมุมจะสร้างรังของตนเองจะเริ่มต้นจากการคลานไปตามมุมต่าง ๆ เพื่อที่จะสร้างโครงข่ายหลักที่เป็นรูปดาวเปรียบได้กับการ "สร้างจุดเชื่อมโยงอย่างมี

ยุทธศาสตร์" เช่นเดียวกับหลักการทำงานของสันติภาพต้องรู้ว่า การที่จะสร้างสายสัมพันธ์ในระดับยุทธศาสตร์กับบุคคลใดก็ตามในพื้นที่นั้น ๆ บ้าง ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น หรือสถานการณ์ในพื้นที่ ณ จุดนั้น ๆ และต่อนั้น ๆ จากนั้น แมงมุมก็จะคลานวนไปรอบ ๆ บริเวณของจุดศูนย์กลางของโครงสร้างที่เป็นใยรูปดาว เพื่อจะเชื่อมเส้นใยติดโยงกันและกัน โดยเส้นใยที่เชื่อมโยงเส้นที่เป็นใยหลักนั้น จะค่อย ๆ ถูกเชื่อมโยงขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่มีการลดละจนกว่าจะเกิดเป็นใยแมงมุมที่สมบูรณ์แบบที่บริเวณจุดศูนย์กลางของใยนั้นยึดไว้ทั้งผืนเข้าด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันแต่ละจุดของใยที่เชื่อมโยงกันและกันก็จะเป็นใยที่อิสระจากจุดศูนย์กลางด้วย ดังนั้น หากจุดใดจุดหนึ่งของผืนใยขาดไปก็จะไม่ทำให้กระทบต่อใยเส้นอื่นรวมไปถึงไม่กระทบจุดศูนย์กลางของใยด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานของใยแมงมุมที่มีการทำงานที่มีความซับซ้อน เหนือกับบุคคลที่ทำงานสร้างสันติภาพนั้น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่บริเวณภายนอกพื้นที่ แต่ถ้าหากว่าแมงมุมตัวนั้นเป็นแมงมุมที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ ก็จะทำให้สถานการณ์นั้น ๆ เบาลงได้ แต่ที่แมงมุมและผืนใยของได้แสดงออกอย่างชัดเจนคือ การเผชิญความขัดแย้งรุนแรงที่เรื้อรังรวมทั้งการสร้างสันติภาพที่จะต้องเป็นทั้งการฟื้นฟู และการสร้างความสัมพันธ์ขึ้นมาใหม่ระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชน และต้องเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่อยู่ในชุมชนและบุคคลที่อยู่ภายนอกชุมชนที่เข้ามา ซึ่งสถานการณ์ก็จะทำให้เกิดการค้นหาวางบุคคลใดที่มีความสามารถที่จะเป็นบุคคลที่เชื่อมโยงเชิงยุทธศาสตร์หลัก ๆ และในระดับรอง ๆ ลงไปนั้น จนสามารถทำให้โครงใยแมงมุมนั้นยึดโยงกันในชุมชนกลับขึ้นมาใหม่ได้อย่างยืดหยุ่น และทนทานอีกครั้ง โดยจอห์น พอล เลอเดอร์ค ได้เสนอว่าแมงมุน่าจะเปรียบเสมือนกับ "เวทีที่มีการปรับตัวอย่างชาญฉลาด" (Smart Flexible Platform) ที่จัดตั้งขึ้นมาจากคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีแนวความคิดในการสร้างเวทีเพื่อไม่ให้คนที่แตกต่างกันได้มาพบปะพูดคุยเพื่อที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยที่ประเด็นที่ได้จากเวทีในการพูดคุยนั้นความสำคัญจะน้อยกว่าสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

การสร้างเวที (Platform) ของการพูดคุยขึ้นมานั้นเป็นการก้าวข้ามไปกว่าฐานวิชาการเจรจา และไกลเกลี่ยที่เคยอยู่ ซึ่งผู้ดำเนินการเจรจาไกลเกลี่ย ได้มาพูดคุยกันจนถึงสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นเรื่องราวเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้นที่ต้องสร้างสภาวะเกื้อกูลให้กับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเจรจาไกลเกลี่ยกันในพื้นที่ ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมพูดคุยเพราะทุกเรื่องราวนั้นย่อมมีความสำคัญทั้งสิ้น รวมทั้งยังมีการพูดถึงและได้รับการฟังเพราะเป้าหมายของการพูดคุยเจรจานั้นไม่ใช่แค่การแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปเท่านั้น แต่เพียงต้องการที่จะต้องฟื้นฟูสายสัมพันธ์กันภายในชุมชนที่ขาดลงไปแล้วนั้น จากความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาอย่างเรื้อรัง และให้รื้อฟื้นกลับขึ้นมาอีกครั้ง และผู้คนในสังคมนั้นก็จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกันต่อไปได้ อีกทั้งยังเป็นวิธีคือการใช้ จินตนาการทางศีลธรรมร่วมด้วย

ความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้จินตนาการทางศีลธรรมร่วมกับการสร้างเวทีที่มีขึ้น ซึ่งเป็นการปรับตัวที่โดยการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่นี้ และจะทำให้เป็น



การนำไปสู่หนทางใหม่ นั่นคือ "จินตนาการทางศีลธรรม" โดย "ศีลธรรม" จะให้ความหมายคือ การที่เราจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดบ้างบนโลกนี้ (จะรวมทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต) จึงกลายเป็นที่มาของความหมายจินตนาการ ว่ามีสิ่งใดที่อยู่บนโลกนี้ โดยแบ่งจินตนาการทางศีลธรรมออกเป็น 2 มิติ ดังนี้

(1) มิติที่ 1 เป็นมิติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยบุคคลที่อยู่ในมิติที่ 1 นั้น มักจะมองไม่เห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น คือ จินตนาการทางศีลธรรมมักจะมีทั้งเรา และคู่ที่ขัดแย้งอยู่ร่วมกัน โดยเรานั้นไม่สามารถที่จะลบคู่ขัดแย้งออกไปได้ แต่เราต้องอยู่ร่วมกันให้ได้เพื่อที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมาแทน

(2) มิติที่ 2 เป็นมิติที่ใช้การอุปมา 2 อย่างคือ อย่างที่ 1 ใช้การเปรียบว่า "ปัจจุบัน 200 ปี" โดยจะเรียกว่า "ปัจจุบัน 14 ชั่วโมง" ซึ่งจอห์น พอล เลอเดอรัค ได้กล่าวว่า "ปัจจุบัน 200 ปี" นั้น จะกล่าวถึงตัวเขาเองเมื่อครั้งสมัยยังเป็นเด็กอายุ 6 ขวบแล้วเปรียบเทียบกับคุณทวดที่อายุ 100 ปี และเมื่อเขาจะอายุ 100 ปี (หากเขาอยู่ถึง) กับเหลนโหล่นของเขานั้นที่อายุเพียงไม่กี่ขวบ จากการเปรียบเทียบนั้นแสดงให้เห็นว่าในชีวิตเขานั้น เขาได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีชีวิตอยู่ร่วมกันแล้วนั้นยาวนานถึง 200 ปี แต่ในส่วน "ปัจจุบัน 14 ชั่วโมง" นั้น จอห์น พอล เลอเดอรัค ได้เล่าถึงชนพื้นเมืองได้เคยกล่าวไว้ว่า "การที่จะตัดสินใจของเราในครั้งนั้น เป็นผลมาจากบรรพบุรุษของเรา ก่อนหน้าเราเพียง 7 ชั่วโมง และจะส่งผลนั้นส่งต่อไปถึงลูกหลานของเราอีก 7 ชั่วโมงเช่นกัน" การเปรียบเทียบกับอุปมานี้ แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันว่านั้น ไม่ได้ตัดขาดจากอดีตหรืออนาคต แต่เป็นการเชื่อมโยงกับคนที่ยังมองไม่เห็นที่อยู่ข้ามเวลานั้นไปด้วย จอห์น พอล เลอเดอรัค ได้มีแนวความคิดแบบแอฟริกันเรื่อง ของ "อดีตที่วางอยู่ตรงหน้าเรา" ซึ่งจะให้ความเชื่อว่าเรานั้นกำลังเดินทางไปสู่อดีต ที่บรรพบุรุษของเราอยู่ แต่ในขณะที่อนาคตนั้นกลับกลายเป็นเรื่องที่อยู่ข้างหลัง และไม่สามารถที่จะมองเห็นได้ โดยอุปมานี้เป็นการสร้างจินตนาการเชิงกาลเวลาว่า เวลานั้นมันไม่ได้เดินทางเป็นเส้นตรงจากอดีตจนมาสู่ปัจจุบัน และก้าวไปสู่อนาคต และทั้งสามสิ่งนี้ย่อมตัดขาดออกจากกันไม่ได้ โดยอดีตนั้นก็ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งหากว่าเราไม่จัดความสัมพันธ์ในอดีตให้เรียบร้อยนั้น ก็ย่อมส่งผลถึงตัวเราในปัจจุบันอีกด้วย

อีกทั้ง จอห์น พอล เลอเดอรัค ยังมีแนวความคิดในประเด็นของความเสี่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สี่ของการสร้างสันติภาพ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ โดยจะเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ทำงานด้านสันติภาพ และบุคคลที่สร้างสันติภาพด้วย โดยได้กล่าวว่า บุคคลเหล่านี้ทั้งบุคคลที่อยู่ภายใน และอยู่ภายนอกต้องไม่อยู่บนจุดสูงสุด หรือแม้กระทั่งที่ปลอดภัยไม่ใช่ในพื้นที่แห่งความขัดแย้ง เพราะว่าพื้นที่ที่เกิดความรุนแรงมานั้น จะไฝหาสันติภาพนั้นเป็นเรื่องที่ยาก เพราะฉะนั้น การที่จะต้องการสันติภาพให้เกิดขึ้นนั้นก็ต้องยอมเสี่ยงที่จะเข้าไปในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง โดยใช้วิธีการแบบการสลายตัวของแมงมุม และการรับฟังเสียงภายในพื้นที่ ดังนั้นแล้วการสร้างสันติภาพเป็นการทำงานที่เปลี่ยนสภาพแวดล้อมในภายนอกไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของภายใน เพราะ

เนื่องจากบุคคลที่มีหน้าที่ในการสร้างสันติภาพนั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีความกล้าหาญ ที่พยายามที่จะแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงได้เพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพ แต่ก็ไม่สามารถคาดหวังให้ใครกล้าเผชิญความเสี่ยงได้ หากเรายังไม่เริ่มลงมือเผชิญความเสี่ยงด้วยตัวเอง

กระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมานานนั้น เป็นไปได้ยากที่จะมีแนวความคิดเชิงวางแผน คาดการณ์ล่วงหน้า และพยายามควบคุมปัจจัยภายนอกภายในต่าง ๆ แต่ต้องใช้แนวทางของการสร้างงานศิลปะขึ้น และใช้จินตนาการเป็นหลัก ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เป็นความรุนแรงเรื้อรังนั้น ไม่สามารถมีสูตรหรือแนวทางที่ตายตัวได้แต่ต้องใช้การนำพาตัวเองเข้าไปสัมผัสข้างในใช้ประสบการณ์จริงของตนเอง และหลังจากนั้นก็ฟังทัศนคติที่เกิดขึ้นกับตัวเอง พร้อมกับใช้ศิลปะและจินตนาการให้เกิดขึ้นเป็นวิธีการขึ้นมา แล้วจะใช้ทั้ง 3 สิ่งนี้นั้นรองรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (ชาญชัย ชัยสุขโกศล, 2553)

โดยจะเห็นได้ว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่ 2 นั้น หรือ Track 2 นั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสร้างสันติภาพขึ้น ซึ่งได้แก่ชนชั้นกลางที่มีอยู่จำนวนมากที่พยายามที่จะเข้าไปศึกษาในสังคมความขัดแย้ง โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จะเห็นว่าผู้ที่อยู่ในระดับที่ 3 นั้น จะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก และ Track 2 จะเป็นสำคัญต่อการสร้างสันติภาพในพื้นที่เพราะเป็นส่วนที่พยายามที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้ง ให้ก่อให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้พร้อมที่จะทำให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ แต่ Track 1 ต้องรับฟังข้อมูลมาจากส่วนที่เป็น Track 2 ด้วยเช่นกัน

## 2.5 การสร้างสันติภาพ

### 2.5.1 วิธีไร้ความรุนแรงของยีน ชาร์ป (Gene Sharp)

ยีน ชาร์ป เป็นนักวิชาการที่ศึกษาด้านสันติวิธี ได้ดำเนินการจัดประเภทของการไม่ใช้ความรุนแรงโดยจะใช้ความเชื่อที่เป็นระบบแบ่งออกเป็น 6 ประเภท (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2533) ได้แก่

**ประเภทที่ 1 การไม่ต่อต้าน (Nonresistance)** โดยกลุ่มคนประเภทนี้เป็นกลุ่มที่ให้การปฏิเสธความรุนแรงทางกายภาพทั้งสิ้น โดยจะรวมทั้งระดับนานาชาติลงไปจนถึงระดับรัฐ และระดับปัจเจกชน ซึ่งกลุ่มนี้จะยอมปฏิบัติตามหลักศาสนา อีกทั้งยังไม่ยอมเข้ามีส่วนร่วมกับสงคราม และจะปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐอย่างเคร่งครัดโดยไม่ขัดต่อหลักของศาสนา

**ประเภทที่ 2 การตกลงประนีประนอมอย่างจริงจัง (Active Reconciliation)** โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่ยอมรับในความรุนแรง อีกทั้งยังเชื่อว่าเฉพาะปัจเจกชนเท่านั้นที่สามารถแก้ไขปัญหาคาได้ โดยคนในกลุ่มนี้พยายามที่จะหาทางที่พยายามจะแก้ไขปัญหาคาด้วยความประนีประนอมอย่างจริงจัง ซึ่งจะพยายามหาทางที่จะเปลี่ยนแนวความคิดของนโยบายของกลุ่ม

ที่มีความขัดแย้งด้วยการที่จะพยายามแสดงผลให้กลุ่มคนเหล่านั้นฟังและยอมรับ ซึ่งกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาดำเนินการโดยตรงและไม่ได้กำหนดวิธีและแนวทางที่แน่นอน โดยจะมีคตินี้ที่สำคัญคือ จะต้องเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองก่อนที่จะเปลี่ยนชีวิตของคนอื่น มนุษย์ทุกคนล้วนที่จะมีคุณค่า และความสำคัญไม่ว่ามนุษย์นั้นจะทำผิดมากแค่ไหน และมนุษย์นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ซึ่งนั่นคือสันติภาพ และความยุติธรรม

**ประเภทที่ 3 การต่อต้านทางศีลธรรม (Moral Resistance)** กลุ่มนี้เชื่อว่าการทำความชั่วนั้นเป็นสิ่งที่เลวร้าย แต่จะใช้วิธีการทางศีลธรรม และใช้สันติวิธีในการต่อต้าน รวมทั้งการปฏิเสธการเข้าร่วมกับความชั่วร้ายด้วย เช่น การทำสงคราม รวมทั้งบุคคลปัจเจกชนนั้นต้องดำเนินการทำบางอย่างเพื่อที่จะต่อสู้กับความชั่ว เช่น การสั่งสอน การพูด หรือการเขียน โดยผู้ที่มีความเชื่อมั่นในวิธีนี้ก็จะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สังคมโดยรวม หรือเน้นการเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งระบบแบบอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะเรื่องของ ระบบการศึกษา กระบวนการของนิติบัญญัติ และการพยายามชักจูงเจ้าหน้าที่ของรัฐ

**ประเภทที่ 4 การไม่ใช้ความรุนแรงเป็นบางเรื่อง (Selective Nonviolence)** โดยกลุ่มนี้จะมีลักษณะเด่น คือ จะปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมในบางเรื่องที่ใช้ความรุนแรง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของสงครามระหว่างประเทศ แต่ในบางกรณีก็จำเป็นต้องใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะต้องทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเห็นด้วยเพราะทำให้ประเทศของตนเองนั้นต้องดำเนินการทำสงคราม แต่อาจจะเห็นด้วยกับภาครัฐที่ดำเนินการจัดการปัญหาบางอย่างได้

**ประเภทที่ 5 สัตยาเคราะห์ (Satyagraha)** เป็นกลุ่มที่ใช้สันติวิธีตามแนวทางของมหาตมะคานธี ผู้ที่มีความเชื่อในสัตยาเคราะห์ หรือหลักแห่งสัจจะธรรมนี้ โดยมักจะมุ่งเน้นเข้าถึงสัจธรรมด้วยการกระทำและความรัก ซึ่งคานธีมีความเชื่อว่ามีเมื่อความชั่วเกิดขึ้นในสังคมแล้ว ซึ่งต้องมีความท้าทายกับความชั่วนั้นตรง ๆ และการปฏิบัติที่ไร้ความรุนแรงหลากหลายวิธี และจะเข้ามาแทนที่ความจลาจล ซึ่งหากการใช้ความรุนแรงนั้น หรือการสงครามเกิดขึ้นได้ คานธีจะมีความเชื่อว่าสัตยาเคราะห์ ที่มีรากฐานอยู่บนความเชื่อมั่นในใจของคนมีประสิทธิภาพเหนือกว่าสันติวิธี หรือปฏิบัติการไร้ความรุนแรงชนิดที่นำมาใช้เป็นนโยบายแบบชั่วคราว

**ประเภทที่ 6 การปฏิวัติไร้ความรุนแรง (Nonviolent Revolution)** คนกลุ่มนี้มักมีความเชื่อว่าการแก้ไขปัญหาทางสังคมในปัจจุบันนั้น จะมีรากฐานที่มีการเปลี่ยนแปลงทางพื้นฐานในระดับปัจเจกชนและสังคมเพียงเท่านั้น แต่กลุ่มนี้มักจะยอมรับแนวทางการปฏิวัติไร้ความรุนแรง 4 ประการคือ

- (1) ให้ปัจเจกชนนั้นพัฒนาชีวิตของตนเองด้วยตนเอง

(2) ความพยายามให้สังคมยอมรับในหลักการสันติ เช่น อีสรภาพ การร่วมมือกัน ความยุติธรรม ความเสมอภาค และสันติวิธีเป็นค่านิยมหลัก

(3) การสร้างสรรค์การจัดระเบียบทางสังคมที่ให้ความเสมอภาคมากขึ้น มีการกระจายอำนาจมากขึ้น และมีเสรีภาพมากขึ้น

(4) การต่อสู้กับความชั่วในสังคมด้วยการปฏิบัติการที่ไร้ความรุนแรง ซึ่งคนกลุ่มนี้นั้นจะยึดมั่นกับการที่ไม่ใช้ความรุนแรงอย่างเคร่งครัด

ยีน ชาร์ป ผู้ซึ่งศึกษาวิธีการสันติวิธีจากประวัติศาสตร์การต่อสู้อย่างยาวนานนั้น สามารถรวบรวมวิธีการสันติวิธีไว้ได้ประมาณ 198 วิธี ซึ่งจะจำแนกวิธีใหญ่ ๆ ได้จำนวน 3 ประเภท (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2533) ได้แก่

(1) **การประท้วงและการโน้มน้าวจิตใจโดยสันติวิธี** ซึ่งจะเป็นวิธีการในเชิงสัญลักษณ์ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการชักจูงฝ่ายตรงข้ามหรือบุคคลอื่นให้เข้ามาเห็นด้วยกับฝ่ายของตน หรือเพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจของกลุ่ม เช่น การส่งจดหมายเปิดผนึก การชุมนุมเดินขบวน และการแสดงเสียดสีล้อเลียน

(2) **การไม่ให้ความร่วมมือ (No Cooperation)** วิธีนี้จะสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) **การไม่ให้ความร่วมมือกับทางสังคม** คือ การที่จะปฏิเสธที่มีความสัมพันธ์กันทางสังคมตามปกติกับบุคคลที่จะคัดค้าน การระงับกิจกรรมทางศาสนา คือ บุคลากรทางศาสนานั้นจะหยุดทำพิธีทางศาสนาให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้น หรือบางทีก็จะใช้วิธีการที่ไม่ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมประเพณีและสถาบันสังคม โดยบางกลุ่มจะใช้วิธีการอพยพออกเพื่อมาประท้วง อันจะเป็นการแสดงออกถึงการไม่ขออนุญาตอำนาจของสถาบันทางการเมืองโดยสิ้นเชิง

2) **การไม่ให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ** เป็นการหยุดยั้ง หรือปฏิเสธที่จะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างเฉพาะเจาะจงอาจแยกออกได้เป็นสองกลุ่มหลักคือ การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการนัดหยุดงาน

3) **การไม่ให้ความร่วมมือทางการเมือง** เป็นการปฏิเสธที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เคยมีภายใต้สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ แต่ในหนทางปฏิบัตินั้นจะต้องมีประชาชนจำนวนไม่น้อยเข้าร่วม และการไม่ให้ความร่วมมือกับทางการเมือง ซึ่งอาจจะปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้แต่โดยรัฐเองก็ให้ความสำคัญของการไม่ร่วมมือทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้คนที่เข้าร่วม การที่ไม่ให้ความร่วมมือทางการเมืองนั้นมีหลายรูปแบบเกิดขึ้น แต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ณ ตอนนั้น เช่น การคว่ำบาตรการเลือกตั้ง หรือการปฏิเสธการช่วยเหลือของกองกำลังของรัฐบาล

**(3) การแทรกแซงโดยไม่ใช้ความรุนแรง** วิธีการประเภทนี้จะค่อนข้างแตกต่างจาก 2 ประเภทแรก โดยวิธีการแทรกแซงจะเข้าไปในสถานการณ์ ซึ่งสถานการณ์นั้นสามารถให้ผลได้ทั้งในแนวความคิดบวก และความคิดลบ อาจจะมีการแยกสลายหรือแม้แต่การทำลายแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นอยู่ นโยบาย ความสัมพันธ์ หรือสถาบันที่ควรคัดค้าน วิธีการประเภทนี้บางครั้งก็ก่อให้เกิดแบบแผนพฤติกรรม หรือสถาบันใหม่ที่ประชาชนพอใจ วิธีการแทรกแซงโดยไม่ใช้ความรุนแรง อาจจะเป็นการมุ่งแทรกแซงทางด้านจิตวิทยา ทางกายภาพ ทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมืองก็เป็นไปได้ เช่น บางครั้งอาจหมายถึงการอดอาหารเพื่อประท้วง การนั่งที่ยึดเยื้อ การขวางกั้นพาหนะที่กีดขวางทางเดิน การยึดพื้นที่การก่อสร้าง การแสดงมหรสพที่ล้อการเมือง การทุ่มสินค้าที่ตีตลาด การจัดตั้งองค์กรเศรษฐกิจแบบใหม่ขึ้นมาแทนที่ การจัดตั้งรัฐบาลหรือสถาบันซ้อน การยอมเข้าคุกจนล้น หรือแม้กระทั่งการสร้างภาระหนักแก่ระบบบริหารด้วยการที่ประชาชนจงใจเรียกใช้บริการอย่างล้นหลาม ก็ถือเป็นการแทรกแซงทางการเมืองโดยไร้ความรุนแรง ได้

วิธีการนี้เป็นการทำทลายโดยตรงและฉับพลันกว่า 2 วิธีแรกที่กล่าวมา ถ้าประสบความสำเร็จชัยชนะมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าการใช้วิธีการก่อนหน้านี้ เพราะการแทรกแซงโดยตัวของมันเองจะมีสิ่งใดทนทานได้ในระยะยาว แต่ผลลัพธ์ก็ไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วเสมอไป เพราะอาจนำมาซึ่งการปราบปรามอย่างรุนแรงและรวดเร็วกว่าวิธีการต่าง ๆ โดยทั้ง 3 ประเภทคือ การที่ไม่ชักชวน การงดให้ความร่วมมือ และการแทรกแซงโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีการปฏิบัติเป็นตัวอย่างมาแล้วในอดีต เป็นการดำเนินการ โดยจงใจเพื่อตอบสนองความต้องการในสถานการณ์ขัดแย้งขณะนั้น วิธีการเหล่านี้แพร่ขยายไปทั่ว โดยอาจมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่บ้าง วิธีการทั้งหมดล้วนมีรากฐานมาจากทฤษฎีแห่งอำนาจที่ว่า อำนาจดำรงอยู่ได้ด้วยการยอมรับเชื่อฟังจากประชาชน ฝ่ายประชาชนนั่นเองเป็นผู้ใช้อำนาจในการเชื่อฟังของตน การยุติการเชื่อฟังจึงเป็นการลดทอนหรือสลายอำนาจเดิมนั่นเอง

ประเด็นที่ต่อเนื่องตามมาก็คือสันติวิธีหรือปฏิบัติการไร้ความรุนแรงมีพลวัต (Dynamism) อย่างไร การอธิบายพลวัตของปฏิบัติการ ไร้ความรุนแรงหมายถึงการอธิบายว่าปฏิบัติการ ไร้ความรุนแรงทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับชัยชนะ ได้อย่างไร และทำให้ฝ่ายตรงข้ามพ่ายแพ้ลงได้อย่างไร ยีน ชาร์ป (2528) อธิบายว่า หากการปฏิบัติการประสบความสำเร็จ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 แนวทาง ดังนี้

**(1) การเปลี่ยนทัศนคติ (Conversion)** เมื่อมีการใช้การปฏิบัติการที่ไม่ใช้ความรุนแรง จะทำให้ฝ่ายตรงข้ามที่ก่อความรุนแรงก็จะมีปฏิกิริยาต่อการกระทำที่ไม่ใช้ความรุนแรง และจะทำให้เกิดแนวความคิดขึ้นมาใหม่ ในการยอมรับเป้าหมายของผู้ปฏิบัติการเหล่านั้น ดังที่เกิดในการเดินขบวนขับไล่ประธานาธิบดี มาร์กอสแห่งฟิลิปปินส์เมื่อปี ค.ศ. 1986

(2) การโอนอ่อนผ่อนตาม (Accommodation) คือ การที่ให้ฝ่ายตรงข้าม นั้นยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น โดยที่ไม่ได้ เปลี่ยนแนวความคิดของตัวเองแต่อย่างใด โดยตัวอย่างของกรณีนี้ เช่น การนัดหยุดงานของลูกจ้าง ทำให้บริษัทไม่สามารถดำเนินงานต่อได้ บริษัทจึงขาดทุน ทำให้บอร์ดผู้บริหารยอมปรับค่าจ้างขึ้นเพื่อให้ เห็นว่าจะก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจน้อยที่สุด

(3) การบังคับโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolent Coercion) ปฏิบัติการ ไร้ความรุนแรงอาจทำให้อำนาจของคู่ต่อสู้ลดทอนหรือถูกทำลายลงไป จนไม่สามารถที่จะควบคุม สถานการณ์ได้ เช่น การพ่ายแพ้ของประธานาธิบดีมาร์กอสต่อพลังชาวฟิลิปปินส์ โดยบางส่วนนั้นเป็น ผลมาจากการที่มีการคว่ำอำนาจของตนถูกลดทอนลงไป ซึ่งกำลังส่วนใหญ่ที่เคยสนับสนุนให้กับ มาร์กอสก็ยุติการเชื่อฟังประธานาธิบดีมาร์กอส จึงต้องพ่ายแพ้และเดินทางออกนอกประเทศซึ่ง หมายความว่า มาร์กอสถูกบีบให้พ่ายแพ้ด้วยการปฏิบัติการที่ไม่ใช้ความรุนแรงที่ทำให้อำนาจของ มาร์กอสต้องถูกแยกสลายลงไป

### 2.5.2 แนวทางการส่งเสริมสันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ

สันติภาพนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ และสังคมทุกระดับต้องการจะให้เกิดขึ้น แต่ใน ปัจจุบันก็ยังไม่มีการใดที่จะทำให้มนุษย์ และสังคมประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์สันติภาพให้ เกิดขึ้นมาได้ ดังนั้นสันติภาพในแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับมนุษย์ และสังคม โดยท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมสันติภาพตามแนวความคิดของท่าน ไว้ 2 ส่วนคือ ส่วนปัจเจกบุคคล และส่วนสังคม ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### แนวทางส่งเสริมปัจเจกบุคคล

(1) การส่งเสริมให้บุคคลมีการศึกษาที่ดี และถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งจะไม่ใช่ เป็นการศึกษาระบบสุนัขหางด้วน คือ จะต้องมีความรู้ทั้งค่านิยมวิชาชีพและมีความรู้ด้านศีลธรรมหรือ ธรรมะสำหรับความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ด้วย

(2) การส่งเสริมให้บุคคลให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี หรือถูกต้องทั้งทาง กาย ทางจิต และทางสติปัญญา โดยสุขภาพอนามัยดีทางกายนั้น คือ ร่างกายที่ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมา เบียดเบียน และมีความพร้อมที่จะเอาจิตเป็นที่ตั้ง สุขภาพอนามัยทางจิตดี คือ จิตที่ปกติ ไม่เป็นคน วิกัลจจิต และไม่ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาต่าง ๆ พร้อมทั้งจะเป็นที่ตั้งของสติปัญญา และสุขภาพ อนามัยทางสติปัญญาที่ดี คือ ไม่มีความเห็นผิด เข้าใจในผิด เชื่อที่ผิด และไม่เป็นทาสของกิเลสตัณหา เช่นกัน พร้อมทั้งจะแก้ปัญหาทุกอย่างให้ลุล่วงผ่านไปได้ด้วยดี

(3) การส่งเสริมให้บุคคลมีครอบครัวที่ดีหรือถูกต้อง และไม่มีปัญหา ครอบครัวยุค คือ มีความเป็นอยู่ที่ดีถูกต้องต่อกันและกัน ตามหลักธรรมะเรื่อง ทิศ ได้แก่ ทิศข้างหน้าคือ

บิดามารดา ทิศข้างหลังคือลูกหลาน ทิศข้างซ้ายคือมิตรสหาย ทิศข้างขวาคือครูบาอาจารย์ ทิศข้างบน คือผู้มีอำนาจผู้บังคับบัญชา พระมหากษัตริย์ สมณะสงฆ์ ทิศข้างล่างคือคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชา คนยากจน คนใช้ คนกรรมกร

(4) การส่งเสริมให้บุคคลมีระบบเศรษฐกิจที่ดี คือ เป็นบุคคลที่ไม่เดือดร้อน ไม่ยากจน มีระบบเศรษฐกิจที่ดี ที่เรียกว่ากินอยู่พอดีเท่าที่จะให้สำเร็จประโยชน์ในการเป็นอยู่ แล้วทำหน้าที่ได้มากมาย ถ้ามีเหลือก็ใช้ไปเพื่อประโยชน์ของสังคม หรือในสาธารณประโยชน์

(5) การส่งเสริมให้บุคคลรู้จักธรรมชาติ จินรู้ว่าธรรมชาติคือหน้าที่ที่ถูกต้องของมนุษย์ โดยจะแบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ หน้าที่ชั้นที่ 1 พื้นฐานโดยทั่วไป คือ ให้รอดชีวิตอยู่ได้ ต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ชีวิตรอดอยู่ได้ เป็นหน้าที่ระดับ โลภียะ และหน้าที่ชั้นที่ 2 คือ ให้รอดจากความทุกข์ ความบีบคั้นของโลก เป็นหน้าที่ระดับโลกุตตระ ดังนั้น ถึงแม้ว่าบุคคลที่จะมีหน้าที่อย่างโลกียะ ให้รอดชีวิตอยู่ได้ในโลก แต่ก็ต้องมีชีวิตอย่างโลกุตตระ คือ ภาวะที่อยู่เหนือโลกด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความเห็นแก่ตัวมาครอบงำทำให้เป็นทุกข์ได้

(6) การส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว คือ มีความรักผู้อื่น เพราะจะนำหลักธรรมะสูงสุดมาประยุกต์ใช้ คือ ทุกคนล้วนเป็นเพื่อนที่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น โดยเรามีปัญหาคือ ความทุกข์อย่างเดียวกัน คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่างเดียวกัน สุดท้ายแล้วเราจะเบียดเบียนกันทำไม และเราจะเอาเปรียบกันทำไม เราจะรังเกียจกันทำไม เราจึงเรียนรู้ที่จะรักผู้อื่น

(7) การส่งเสริมให้บุคคลมีศีลธรรม คือ การพูด มีการคิด การกระทำ ที่เป็นไปเพื่อให้เกิดความปกติสุข ความสงบสุขหรือสันติภาพ แต่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาวุ่นวาย วิกฤตการณ์ใด ๆ ที่ตรงกันข้ามกัน

(8) การส่งเสริมให้บุคคลมีสัมมาทิฐิ คือ ความเชื่อ ความคิด ความเห็น และความรู้ที่ถูกต้องย่อมจะก่อให้เกิดกระบวนการคิด การพูด และการกระทำที่ถูกต้องตามไปด้วย สัมมาทิฐิที่เป็นความรู้ที่เป็นรากฐานของศีลธรรม

(9) การส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนมีชีวิตที่เย็น โดยชีวิตเย็นนั้นมี ๒ แบบ คือ ชีวิตเย็นอย่างผู้มีกิเลสแต่กิเลสไม่ได้เกิดขึ้นด้วย เพราะหากสามารถควบคุมเอาไว้ได้นั้น เรียกว่า "ชีวิตเย็นแบบชาวโลก" และ "ชีวิตเย็นอย่างผู้ไม่มีกิเลส" คือแบบของพระอรหันต์ เพราะจะหมดกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้ว ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นอีกเลย

#### แนวทางส่งเสริมส่วนสังคม

(1) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบเศรษฐกิจที่ดี โดยท่านพุทธทาสภิกขุจะเรียกว่า "ธัมมิกสังคมนิยม" กล่าวคือ ระบบที่คนร่ำรวยกับคนยากจนหรือมีรายได้น้อยจะอยู่ร่วมกันได้ โดยการร่วมมือทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่

ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ แต่ต้องทะนุบำรุงส่งเสริมรักษาทรัพยากรของธรรมชาติ และทำให้สิ่งที่มีค่าน้อยให้มีค่ามาก หรือทำสิ่งที่ไม่มีความสำคัญกลายเป็นของที่มีค่า และเป็นระบบเศรษฐกิจที่สามารถจัดการให้มนุษย์นั้นจะได้รับประโยชน์สูงสุดทางจิตวิญญาณ คือ การบรรลุมรรคผลนิพพาน

**(2) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง** กล่าวคือ โดยมนุษย์ทุกคนนั้นไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวย หรือคนยากจนก็ตาม ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ โดยมีหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ คือ มีความรู้สึกว่าคุณคนนั้นเป็นเพื่อนที่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น

**(3) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบการเมืองที่ถูกต้อง** กล่าวคือ ระบบที่ทำให้สังคมอยู่กันอย่างผาสุกโดยไม่ต้องใช้อาวุธต่อสู้กัน และระบบการเมือง ซึ่งจะประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น รัฐสภา การบริหาร ตุลาการ นิติบัญญัติ และพรรคการเมือง เป็นต้น อาจจะต้องมีศีลธรรมด้วย คือ ให้มีความถูกต้องเป็นหลักในการปฏิบัติทั้งนักการเมืองและประชาชน

**(4) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบการปกครองที่ถูกต้อง** กล่าวคือ ในปัจจุบันไม่ว่าจะการปกครองด้วยระบบใดก็ตามล้วนแล้วต้องถือธรรมะ เป็นความถูกต้องเป็นหลักและเป็นใหญ่ โดยมีผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองก็ต้องมีธรรมะ มีจรรยาบรรณ ศีลธรรม คือ ไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ธรรมะ

**(5) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบศีลธรรมและศาสนาที่ถูกต้อง** โดยศีลธรรมที่ถูกต้อง คือ ศีลธรรมที่เป็นไปตามหลักของศาสนาที่ถูกต้อง เพราะศีลธรรมนั้นเป็นผลผลิตที่ออกมาจากหลักเกณฑ์ของศาสนาทุกศาสนา เพราะฉะนั้นศาสนาจะต้องเป็นระบบที่ถูกต้องด้วย ศาสนาที่ถูกต้องจึงเป็นศาสนาที่มนุษย์สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้บรรลุดังจุดหมายที่ถูกต้อง คือ สันติภาพแก่มวลมนุษย์

**(6) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบการศึกษาที่ถูกต้อง** ไม่เป็นการศึกษาชนิดแบบสุนัขหางด้วนดังที่กล่าวมา โดยกล่าวคือ การศึกษานั้นจะต้องสอนให้คนมีทั้งความรู้ และความสามารถทั้งด้านวิชาการ และการประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้อง มีศีลธรรม เหมาะแก่ความเป็นมนุษย์ และสามารถพัฒนามนุษย์ให้กลายเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง รวมทั้งทำมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เช่น เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นผลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และเป็นสาวกที่ดีของศาสนา

**(7) การส่งเสริมให้สังคมมีระบบนิเวศวิทยาที่ถูกต้อง** ในที่นี้ไม่ได้หมายถึง ระบบการกำจัดมลภาวะเท่านั้น แต่จะให้ความหมายไปจนถึงวิทยาการสำหรับการเป็นอยู่ทุกแขนง ทุกรากหญ้า ทุกทิศทาง ทุกระดับ ที่ถูกต้อง โดยการดำเนินการให้มีลักษณะที่พอดี และมีความสามารถที่จะควบคุมให้มีความเรียบร้อย มีความสงบสันติสุขได้ เรียกว่า ระบบนิเวศวิทยาที่ถูกต้อง เหมาะสมแก่การมีสันติภาพ



สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมสันติภาพตามแนวความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ดังที่กล่าวมานั้น เป็นการส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคล และสังคมมีธรรมะคือความถูกต้องเป็นหลัก ยึดเอาความถูกต้องเป็นใหญ่ อีกทั้งยังเป็นหลักการที่สำคัญในการประพฤติปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการเมืองสังคม ทางด้านการปกครอง ทางด้านศาสนา ทางด้านการศึกษา และทางด้านระบบนิเวศวิทยา หากส่งเสริมตามแนวทางดังที่กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นให้ เป็นไปพร้อม ๆ กัน ก็จะทำให้เกิดสันติภาพขึ้นทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและส่วนสังคม อีกทั้งยังทำให้สันติภาพก็จะเกิดขึ้นแก่สังคมโลก

จากที่กล่าวมาในบทที่ 2 นี้ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เป็นจุดร่วมที่สำคัญของแนวคิดเรื่องสันติภาพของแต่ละแนวคิดนั้น คือสันติภาพมิใช่ภาวะที่ปราศจากความขัดแย้ง แต่เป็นภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ทั้งความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงทางโครงสร้าง และทางวัฒนธรรม โดยสันติภาพจะต้องประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ มีแนวคิดที่ว่าสันติภาพมักเริ่มจากสันติภาพในส่วนของปัจเจกบุคคล และส่งผลให้เกิดสันติภาพต่อผู้อื่น และสังคม โดยการขจัดความขัดแย้งด้วยสันติวิธีนั้น ต้องอาศัยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน และอาศัยความสัมพันธ์ที่ดี ในการร่วมกันขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสามารถดำรงชีวิตได้ตามปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์

## 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมืองปัตตานี ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานการวิจัยที่มีผู้ศึกษาถึง ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รวินทร์ คำโพธิ์ทอง (2561) ศึกษาการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในมินดาเนาระหว่างกลุ่มแบ่งแยกดินแดนและรัฐบาลเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส (Ferdinand Marcos) ค.ศ. 1972-1976 ผลการศึกษาพบว่า การแก้ไขปัญหากลับไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากรัฐบาลมาร์กอสไม่มีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงตริโปลี (TRIPOLI Agreement) แต่ความล้มเหลวดังกล่าวถือเป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างสันติภาพอย่างจริงจังในสมัยของรัฐบาลถัดมาคือ รัฐบาลของคอราซอน อาตี โน (Corazon Aquino) ซึ่งจะเป็นประธานาธิบดีคนที่ 11 และในยุคของรัฐบาลของฟิเดล รามอส (Fidel Ramos) ซึ่งจะเป็นประธานาธิบดี คนที่ 12 ได้ศึกษา และจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของการแบ่งแยกดินแดนและรายละเอียดของกระบวนการสันติภาพครั้งแรกในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ คือข้อตกลงตริ โปลี (TRIPOLI Agreement) ค.ศ. 1976 และผลในทางปฏิบัติในสมัยรัฐบาลเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส

เมธัส อนุวัตรอุดม (2555) ศึกษากระบวนการสันติภาพอาเจะห์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ผลการศึกษาพบว่า อาเจะห์และจาการ์ประสบความสำเร็จในการยุติความรุนแรงที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาเป็นศตวรรษ ผ่านกระบวนการพูดคุยสนทนาและเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้งหลักทั้งสองฝ่าย ยอมถอยคนละก้าวโดยไม่กระทบต่อสาระสำคัญที่ แต่ละฝ่ายต้องการจะเห็น ซึ่งสุดท้ายสามารถบรรลุข้อตกลงทางการเมืองที่ยอมรับได้ร่วมกันบนฐานคิดของการมองไปข้างหน้า และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อขจัดเงื่อนไขแห่งความรุนแรงที่เป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง

แม้ว่าความขัดแย้งในอาเจะห์กับความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยจะมีลักษณะของความขัดแย้งที่แตกต่างทั้งในส่วนของสาเหตุความขัดแย้งและประเภทของคู่ขัดแย้ง ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถนำเนื้อหาที่เป็นทางออกต่อปัญหามาพิจารณาประยุกต์ใช้ได้ แต่ในส่วนของกระบวนการในการจัดการกับปัญหานั้นสามารถที่จะนำมาเป็นบทเรียนให้สังคมไทยพิจารณาได้ เพื่อออกแบบกระบวนการที่ชอบธรรมอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในการเปิดพื้นที่เพื่อพูดคุยหารือร่วมกันถึงเหตุแห่งความขัดแย้งและแนวทางการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มคนที่มีแนวคิดทางการเมืองแตกต่างกันภายในชาติ สำหรับในส่วนของหลักการไม่รี้อฟื้นอดีตและมองไปข้างหน้าเพื่อให้สังคมเดินต่อไปได้นั้น สิ่งสำคัญคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในสังคมไทยคงจะต้องยอมรับ และเห็นตรงกันเสียก่อนว่าจะไม่รี้อฟื้นอดีตในส่วนไหนจะมองไปข้างหน้าในทิศทางใด และภาพอนาคตที่เห็นร่วมกันของประเทศไทยนั้นเป็นอย่างไร สังคมที่แตกแยกไร้รักในปัจจุบันจึงจะสามารถแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่สังคมแห่งความปรองดองได้อย่างแท้จริงในอนาคต

พัทธ์ธีรา นาคอุไร (2562) ศึกษาบทบาทนานาชาติต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในชายแดนใต้ของไทยและบางมุมมองต่อภาพอนาคต ผลการศึกษาพบว่า

(1) บทบาทของตัวแสดงนานาชาติในฐานะฝ่ายที่ 3 (Third Party) นับเป็นส่วนผสมที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของกระบวนการสันติภาพ (Peace Process) ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น ในระดับที่มีบทบาทโดยตรง เช่น การทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุย (Facilitator) การเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยเจรจา (Mediator) และบทบาทโดยอ้อม เช่น การสร้างศักยภาพในด้านต่างให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสันติภาพ ตลอดจนบทบาทการสร้างสภาพแวดล้อมให้อำนวยต่อกระบวนการพูดคุย การเป็นผู้สนับสนุนทุนเพื่อการทำงานค้นคว้าวิจัยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาทักษะความรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการพูดคุยสันติภาพ บทบาทการขับเคลื่อนเชิงประเด็น เป็นต้นเรื่องสิทธิมนุษยชนหลักการมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ในชายแดนใต้พบว่าบทบาทนานาชาติสามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มหลัก

(2) ในกรณีความขัดแย้งรุนแรงที่ชายแดนใต้ บทบาทของนานาชาติโดยตรง ได้แก่ บทบาทของมาเลเซียในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยที่ผ่านมา กระบวนการ

แก้ปัญหาเพื่อสันติภาพมีความก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไปเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ประการแรก การเปลี่ยนแปลงในฝ่ายไทย เนื่องจากมีปัจจัยการเปลี่ยนทางการเมืองภายในประเทศไทยที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวหัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายไทยถึง 2 ครั้งในรอบ 2 ปีหลัง คือการเปลี่ยนตัวหัวหน้าคณะพูดคุยจากพลเอกอัศวิน เกิดผล มาเป็น พลเอกอุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ ในปี พ.ศ. 2561 และการเปลี่ยนตัวจากพลเอกอุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ มาเป็นพลเอกวัลลภ รักเสนาะ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงในมาเลเซีย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศเมื่อกลางปี พ.ศ. 2561 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวหัวหน้าคณะผู้อำนวยความสะดวกจาก ดาโต๊ะ สรี อหมัด ซัมซามิน ฮาซิม เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2561 มาเป็นตัน สรี อับดุล ราฮิม บิน โมห์ด นูร์ ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงในฝ่ายมาราปาตานี เมื่อหัวหน้าคณะพูดคุย นายสุกรี ฮารี ลาออกจากการเป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายมาราปาตานี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

(3) เส้นทางของกระบวนการสันติภาพและการพูดคุยเพื่อสันติสุขในชายแดนใต้ของไทย นับจากเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา กล่าวได้ว่าตั้งต้นอย่างช้า ๆ และไม่ได้เดินหน้าแบบเส้นตรงหากแต่มีลักษณะเดินหน้าเป็นบางช่วง เช่น ในช่วงแรก สลับหยุดนิ่งและถอยหลัง

(4) จุดเปลี่ยนสำคัญอันเป็นผลต่อกระบวนการพูดคุยเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงภายในคณะพูดคุยของฝ่ายไทยส่งผลต่อความต่อเนื่องในการนำผลการพูดคุยที่มีมาก่อนหน้านั้นไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยร่วมกันทั้งสองฝ่าย และส่งผลต่อความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างฝ่ายพูดคุยอีกฝั่ง คือ มาราปาตานี ทำให้เกิดภาวะสุญญากาศของการพูดคุยในช่วงครึ่งปีหลังของปี พ.ศ. 2562

เสาวรส ปลื้มใจ และอุทิศ สังขรัตน์ (2558) ศึกษา ผู้หญิงกับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้หญิงในภาคประชาสังคมได้เริ่มก่อตัวอย่างเด่นชัดหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ในปี พ.ศ. 2547 โดยผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างสันติภาพด้วยการใช้วิธีการอย่างสันติวิธีซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- (1) การเยียวยา เยี่ยมเยือนและดูแลให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ
- (2) ส่งเสริมศักยภาพผู้หญิงให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผ่านโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ
- (3) การประสานความเข้าใจระหว่างผู้ได้รับผลกระทบกับหน่วยงานรัฐ
- (4) การเปิดพื้นที่การทำงานในชุมชนเพื่อความยั่งยืน ซึ่งบทบาทดังกล่าวเปรียบเสมือนฟันเฟืองที่นำมาสู่การสร้างสันติภาพในการทำงานช่วยเหลือแก่สังคมและการมีพื้นที่

สาธารณะในการทำงานภาคประชาสังคมนำไปสู่การยอมรับบทบาทของกลุ่มผู้หญิงที่มีส่วนร่วมในการสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนใต้มากยิ่งขึ้น

มารค ตามไท (2561) ศึกษาสานฝันปาตานีโดยไม่ใช้ความรุนแรง : การวิเคราะห์จากบทสนทนาเพื่อสร้างจินตนาการใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ค้นพบคือเหตุผลหลักที่ชาวปาตานีซึ่งสนับสนุนเอกราชให้ไว้คือ

- (1) ความเป็นเจ้าของดินแดน
- (2) การเป็นวิธีที่จะได้อำนาจอธิปไตยที่ปรารถนา
- (3) การเป็นพันธมิตรทางศาสนา
- (4) การเป็นวิธีจัดการกับความขัดแย้งกับรัฐไทยได้ดีที่สุด

ในสี่เหตุผลนี้ เหตุผลที่ 1, 2 และ 3 เป็นเหตุผลที่วางอยู่บนฐานคุณค่าที่เรียกกันว่า "คุณค่าศักดิ์สิทธิ์" ซึ่งเป็นคุณค่าที่แลกเปลี่ยนกับอย่างอื่นไม่ได้และจะเกิดปฏิกิริยาทางลบ ถ้าคนอื่นพยายามโน้มน้าวเสนอของตอบแทนเพื่อให้ทิ้งเสีย เหตุผลที่ 4 วางอยู่บนคุณค่าที่จัดการได้โดยที่รัฐไทยเปลี่ยนวิธีปฏิบัติและเปลี่ยนนโยบายในบางเรื่องส่วนสิ่งที่ค้นพบจากการศึกษา วิเคราะห์ และเก็บบทเรียน ของแนวทางพัฒนาการการต่อสู้เพื่อเอกราชใน Catalonia, Quebec, Scotland และ Okinawa คือ เกือบทุกแห่งเคยมีกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงในการผลักดันเรื่องเอกราช แต่เมื่อขบวนการเอกราชมีที่ยืนในพื้นที่การเมืองและมีการถกกันเองภายในอย่างเปิดเผยเรื่องจะเอาเอกราชหรือไม่กลุ่มใช้ความรุนแรงก็ค่อย ๆ สลายไป ความรุนแรงที่เหลือคือการแสดงอารมณ์แรงในการถกเถียงกันข้อสรุปและข้อเสนอของงานวิจัยสำหรับการสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนใต้คือ รัฐไทยควรเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้คนปาตานีถกกันเองอย่างเปิดเผยและกว้างขวางเกี่ยวกับอนาคตของปาตานีว่าจะเดินตามเส้นทางเอกราชหรือไม่ และรัฐไทยควรดำเนินการนี้โดยมีวุฒิภาวะพอที่จะส่งเสริมการคุยกันครั้งนี้ระหว่างคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วยตัวเอง ด้วยความปรารถนาดีต่อความสุขใจของคนทุกคนที่เกี่ยวข้อง

ฆายนีย์ ช. บุญพันธ์ (2562) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในชายแดนใต้ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยแต่ละกลุ่มต่างก็มีหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก็พบว่ายังมีกลุ่มต่าง ๆ ที่ประชาชนต้องการหรือคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ และการเจรจาพูดคุยถึงแม้ว่ารัฐบาลกับคู่ขัดแย้งจะยังคงเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น เนื่องจากถือเป็นตัวแสดงที่อยู่ยอดสุดของพีรามิด Lederach และมีบทบาทสำคัญ ในการสร้าง Peace-keeping และ Peace-making ให้เกิดขึ้นอย่างไรก็ตามถ้าต้องการไปถึงเป้าหมาย Peace-building ที่กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนทั่วไป ตัวแสดงอื่น ๆ ก็มีจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการ

สร้างสันติภาพเพื่อความสงบในพื้นที่อย่างยั่งยืน หลังจากทำการวิเคราะห์ข้อคำถามสองข้อที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อกลุ่มคนที่ควรมีส่วนร่วมในการเจรจาพูดคุยและกระบวนการสร้างสันติภาพ และวิเคราะห์กับแนวคิดต่าง ๆ ทำให้พบว่านอกเหนือจากรัฐบาลและขบวนการ กลุ่มคนต่าง ๆ ที่ประชาชนเห็นว่าสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพ มีดังต่อไปนี้

ผู้นำศาสนาอิสลาม อูस्ताซ องค์การภาคประชาสังคมสถาบันการศึกษา นักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น ในขณะที่ผู้นำศาสนาอิสลามได้รับความคาดหวังเป็นอันดับหนึ่งจากประชาชนในพื้นที่แต่พระสงฆ์กลับได้รับคะแนนน้อยที่สุด ในข้อนี้สามารถอธิบายได้ด้วยสัดส่วนของประชาชนในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่า ศาสนาพุทธ 80:20 โดยประมาณ ผู้นำศาสนาอิสลามหมายถึงผู้นำสูงสุดของศาสนาอิสลาม ในประเทศไทยก็คือจุฬาราชมนตรีอันเป็นตำแหน่งสูงสุดของฝ่ายมุสลิมที่มีหน้าที่ให้ข้อปรึกษาด้านศาสนาอิสลามแก่รัฐบาลไทย ส่วนในระดับพื้นที่ย่อยลงไปจะมีอิหม่ามคือผู้นำทางศาสนาอิสลามในชุมชน อิหม่ามจึงถือว่าเป็นผู้นำสังคมมุสลิมในระดับท้องถิ่นโดยมีนิยามในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2550 ที่มีหน้าที่เป็นผู้นำในการทำละหมาดและการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ เป็นผู้มีความรู้มีคุณธรรมสามารถอบรมสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาอิสลามได้ (วินัย สมะฮุน, 2554) ในขณะที่อูस्ताซก็ได้รับเลือกมาเป็นอันดับต้น ๆ ของความคาดหวังให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุย แต่สำหรับบางคนอาจยังไม่เข้าใจความหมายว่า 'อูस्ताซ' แท้จริงแล้วคือใคร อูस्ताซ แปลว่า อาจารย์ผู้ทรงความรู้ ผู้อาวุโส (Google Site, ศาสนาอิสลาม) อูस्ताซ จึงได้แก่บรรดาครูโรงเรียนปอเนาะต่าง ๆ เป็นพวกที่มีความรู้ บางคนเคยไปเรียนในประเทศตะวันออกกลาง ปากีสถาน และอินโดนีเซียจะยึดมั่นในศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามก็ตามอูस्ताซกลับถูกมองว่าเป็นแกนนำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่และเป็นผู้ชักนำเยาวชนให้ก่อเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้จัดหาคนเข้าร่วมขบวนการ (Helbardt, 2010) ส่วนโรงเรียนปอเนาะก็กลายเป็นแหล่งปลูกฝังแนวคิดที่ต่อต้านรัฐไทย และบ่มเพาะผู้ก่อความไม่สงบ (คอลัมน์: กล้าได้กล้าเสีย)

อีกตัวแสดงหนึ่งที่น่าจับตามองคือ ภาคประชาสังคมซึ่งได้รับการยอมรับอย่างสากลว่ามีความสำคัญ และยังเป็นภาคส่วนที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายที่สุดในประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งทางอัตลักษณ์หรือศาสนาที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย ภาคประชาสังคมถือเป็นหน่วยที่มีบทบาทสำคัญอันดับต้น ๆ ของตัวแสดงหลักในการจัดการความขัดแย้ง ผลงานวิจัยของ Paffenholz (2010) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของภาคประชาสังคม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาคประชาสังคมในการสร้างบรรยากาศในการสร้างสันติภาพ และการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมในการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพด้วยงานอีกชิ้นหนึ่งของ Boonpunth (2017) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนของไทย พบว่าบทบาทของภาคประชาสังคมที่มีความสำคัญคือ "งานซ่อม" ได้แก่ งานเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และ "งานสร้าง" ได้แก่ กิจกรรมที่สามารถลดบรรยากาศความตึงเครียดในสังคม และปรับทัศนคติและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในสังคมที่มีความขัดแย้งแต่อย่างไรก็ตามการภาคประชาสังคมก็ยังไม่สามารถเป็นตัวแสดงหลักในการยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้โดยตรง หากแต่ก็ไม่สามารถขาดตัวแสดงที่เป็นภาคประชาสังคมได้เช่นกันหากเราต้องการยุติปัญหาอย่างยั่งยืน เป็นที่น่าสังเกตว่าในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในภาคใต้ กลับพบว่าประชาชนยังให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคมให้เป็นส่วนสำเร็จในการสร้างสันติภาพหรือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเจรจาสันติภาพไม่มากเท่าที่ควร

สถาบันการศึกษาที่ประชาชน มองว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ ซึ่งในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และที่ส่วนกลางที่เข้ามาศึกษาทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งและสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เน้นวิชาการมักจะได้รับคำตอบเป็นอย่างดีจากคนในพื้นที่เนื่องจากได้รับความไว้วางใจในความเป็นกลาง และการแสดงความคิดเห็นโดยใช้ข้อมูล (Fact) เป็นพื้นฐานมากกว่าการใช้ค่านิยม (Value) หรือความคิดส่วนบุคคลในการตัดสินปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อย่างไรก็ตามก็มีความจริงใจในการต้องการช่วยเหลือคนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักวิชาการที่ต้องการเข้าทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่นี้นักการเมืองคือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งมีอยู่หลายระดับนักการเมืองระดับชาติถูกมองว่ามีบทบาทสำคัญในกระบวนการพูดคุยซึ่งก็ตรงกับแนวคิด Peace-Making ของ Stephen (1990) ที่ผู้นำในระดับสูงเป็นตัวแทนรัฐผู้ทำการเจรจา เป็นที่น่าสนใจว่านักการเมืองท้องถิ่น กลับถูกเลือกว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพมากกว่านักการเมืองระดับชาติทั้ง ๆ ที่นักการเมืองระดับชาติถือเป็นตัวแสดงใน Track 1 ซึ่งหมายถึงตัวแสดงหลักที่มีภาวะผู้นำระดับสูงในการจัดการความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขในพื้นที่ เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายในระดับชาติในส่วนของความสัมพันธ์ทางสถิติของความคิดเห็นของประชาชนกับศาสนาและระดับการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในข้อที่ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ที่ควรจะมีบทบาทในการเจรจาพูดคุยสันติภาพกับศาสนา ซึ่งเกือบทุกกลุ่มผู้มีศาสนาพุทธและอิสลามเลือกแตกต่างกัน ยกเว้นผู้นำศาสนา และนักวิชาการมหาวิทยาลัยที่ประชาชนทั้งสองศาสนามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน นอกนั้นประเด็นอื่น ๆ ไม่พบว่ามีสัมพันธ์กันทางสถิติมากนัก

พาริดา ปันจอร์ (2565) ศึกษา รัฐธรรมนูญ หลักประกันกระบวนการสร้างสันติภาพ ในมินดาเนา และชายแดนใต้ของไทย ผลการศึกษาพบว่า การที่จะเข้าใจแนวทางการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งในมุมมองที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐธรรมนูญกับกระบวนการสันติภาพ โดยศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่ความขัดแย้งบังซามูโรในมินดาเนาทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์ กับจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย งานศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และ

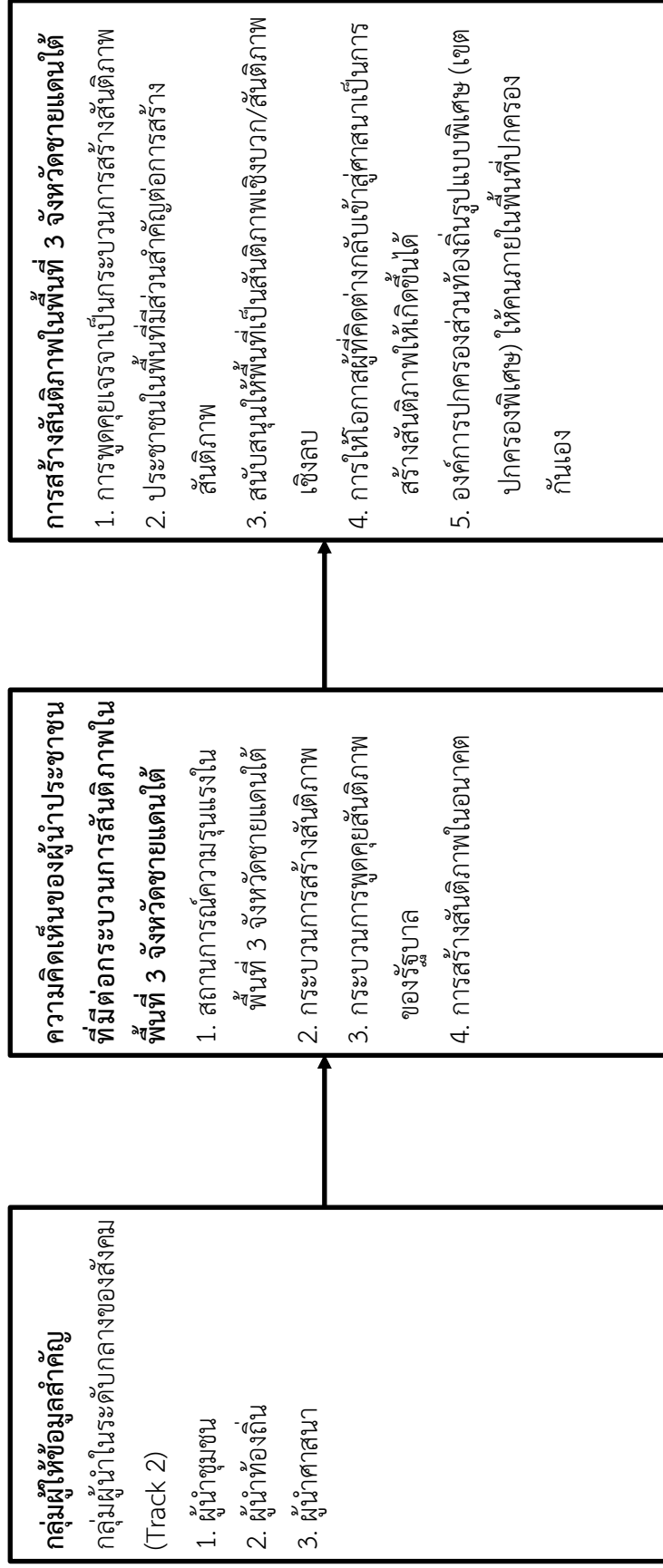
ข้อมูลบางส่วนจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการจากการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบค้นพบว่า ข้อตกลงสันติภาพ ตัวบทรัฐธรรมนูญ โครงสร้างการทำงานเพื่อสันติภาพ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน กรณีศึกษาความขัดแย้งในบังซาลโมโร พบว่า ในความเป็นจริงแม้จะมีอุปสรรคในการสถาปนาโครงสร้างการเมืองการปกครองในพื้นที่ความขัดแย้งบังซาลโม แต่การที่รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงการมีพื้นที่ปกครองตนเองมินดาเนา ถือได้ว่าเป็นหลักประกันในการผลักดันข้อตกลงสันติภาพให้มีผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ขณะที่ความขัดแย้งที่ชายแดนใต้ที่ยังมีความรุนแรงยืดเยื้อ และการบริหารงานพื้นที่ที่กำหนดผ่านกลไก และหน่วยงานพิเศษอย่างกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) บทเรียนจากมินดาเนาสามารถเป็นบทเรียนให้กับความขัดแย้งที่ชายแดนใต้ว่า การแสวงหาทางออกทางการเมืองผ่านกระบวนการจำเป็นต้องมุ่งพิจารณาที่ไปรัฐธรรมนูญ และสถาบันทางการเมืองที่เกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นโครงสร้างการทำงานเพื่อสันติภาพที่ต้องการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการแสวงหาหลักประกันเพื่อสันติภาพที่ยั่งยืนในชายแดนใต้

Peace Survey ผู้จัดทำได้สรุปการสำรวจ Peace Survey ครั้งที่ 1-6 ใจความว่าว่า บริบทสถานการณ์ในช่วงการสำรวจในช่วงแรกมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องทั้งในชุมชนเมืองและรอบนอก แต่ต่อมาภายหลังการเริ่มการเจรจากระบวนการเพื่อสันติภาพระหว่างรัฐบาลไทย และกลุ่มที่เกี่ยวข้องสถานการณ์มีลักษณะเปลี่ยนไปโดยภาพรวมพบว่าสถานการณ์ความไม่สงบมีจำนวนลดลง แต่ยังคงมีความไม่แน่นอน ทำให้เกิดความสับสน และเหตุการณ์มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น แต่จากสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 ทางกลุ่มป็อาร์เอ็น (BRN) ได้ประกาศยุติการปฏิบัติการทั้งหมด และได้กลับการเริ่มเจรจาอีกครั้งในภายหลัง ซึ่งในช่วงระยะเวลากว่า 6 ปีของการสำรวจพบว่าเศรษฐกิจในภาคใต้ยังขึ้นอยู่กับสินค้าทางการเกษตรอย่าง ยางพารา ปาล์ม และนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจในภาคใต้ฝืดเคืองจากราคายาง และปาล์มน้ำมันราคาตกต่ำ โดยจากแบบสำรวจประชาชนติดตามข่าวสารความไม่สงบจากสื่อออนไลน์ (Social Media) มากขึ้นเมื่อเทียบกับเมื่อก่อนที่มักติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์และการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และคนในชุมชน ซึ่งจากการสำรวจประชาชนคิดว่ากลุ่มยาเสพติดผู้มีอิทธิพล ทหารพราน และขบวนการป็อาร์เอ็น (BRN) มีความเกี่ยวข้องกับเหตุไม่สงบในพื้นที่เรียงตามลำดับ โดยมีสาเหตุมาจากยาเสพติด การขาดการศึกษา และความพยายามบิดเบือนประวัติศาสตร์และศาสนาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ประชาชนสนับสนุนการใช้การเจรจาพูดคุยเพื่อยุติความขัดแย้ง โดยการเจรจาประนีประนอมจากทั้งสองฝ่ายทั้งจากรัฐบาลและกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ แต่ในขณะเดียวกันผู้สำรวจกลับรู้สึกไม่มีความก้าวหน้าและไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ โดยประชาชนมีความกังวลว่า

กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพจะไม่สามารถยุติความรุนแรงได้จริง ซึ่งประชาชนมีความคิดเห็นว่า บทบาทของการเจรจาเพื่อสันติภาพควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาล ผู้นำศาสนาอิสลาม และบทบาทของคนในพื้นที่ และเสนอว่ามาตรการที่ควรเร่งดำเนินการมากที่สุดคือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในชุมชน หลีกเลี่ยงการก่อเหตุรุนแรงกับประชาชนที่ไม่มีอาวุธ และการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวโดยสรุปประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยกับกระบวนการเพื่อสันติภาพ และการเจรจาระหว่างสองฝ่าย เพื่อยุติความไม่สงบในพื้นที่ เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน



## 2.7 กรอบแนวคิดงานวิจัย



## บทที่ 3

### วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) และเพื่อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีวิธีการศึกษา ดังนี้

- 3.1 แบบแผน และขั้นตอนการวิจัย
- 3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.3 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ
- 3.7 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
- 3.8 การนำเสนอข้อมูล

#### 3.1 แบบแผน และขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องหาข้อมูลให้หลากหลาย และมีรายละเอียดที่เหมาะสมกับการศึกษา โดยการศึกษาข้อมูล ได้แก่ การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

**3.2.1 การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

**3.2.2 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการอ่านเอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัย บทความ ทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

### 3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

#### ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ให้ข้อมูลคือ ประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เลือกจะเป็นผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) และเป็นผู้นำที่เป็นทางการ โดยได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการเลือกตั้งตามระบบที่องค์กรหรือในสังคมนั้น ๆ กำหนดอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นผู้ที่ต้องทำงานบนพื้นฐานของการใช้อำนาจตามหน้าที่ตามตำแหน่งเป็นหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชนจะเป็นกำนันหรือประธานชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจะเป็นนายก อบต. และผู้นำศาสนาจะเป็นอิหม่าม โดยงานวิจัยนี้จะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน (กำนัน หรือประธานชุมชน) จำนวน 4 คน ผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) จำนวน 4 คน และผู้นำศาสนา (อิหม่าม) จำนวน 4 คน ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

### 3.3 เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญ คือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์

โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

2. มุมมองต่อกระบวนการสันติภาพของผู้นำประชาชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด แบ่งกลุ่มหัวข้อในการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

2.2 ความรู้ความเข้าใจและมุมมองต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ

2.3 มุมมองต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพของรัฐบาล

2.4 ความคาดหวังต่อกระบวนการสร้างสันติภาพที่จะเกิดขึ้น

### 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์แต่ละคน โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ระหว่างลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ ในประเด็นตามแบบสัมภาษณ์กำหนด ซึ่ง

ประเด็นคำถามจะครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งหมด โดยการสัมภาษณ์ใช้เวลาครั้งละ 30 นาที ใช้ลักษณะการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ โดยช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลปี พ.ศ. 2566

**3.4.2 การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ เอกสาร**  
วิชาการบทความ รายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์

### 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เบื้องต้นด้วยการจัดหมวดหมู่ (Typology) และแยกแยะ (Taxonomy) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เขียนบรรยายรายละเอียดการศึกษา และการวิเคราะห์ใช้หลักตรรกะโดยเปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลดิบที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล กับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้

### 3.6 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

ก่อนที่จะลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ส่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และแก้ไขตามคำแนะนำ และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลดังนี้

1. ทบทวนจากกลุ่มเป้าหมายทั้งโดยนำข้อมูลที่ได้มาแยกหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ และนำข้อมูลไปตรวจสอบกับกลุ่มเป้าหมายว่าถูกต้องครบถ้วนตามที่ให้ข้อมูลหรือไม่อย่างไร
2. การตรวจสอบข้อมูลด้วยการอาศัยความแตกต่างด้านข้อมูล โดยการนำข้อมูลแต่ละหัวข้อมาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากเทคนิคการเก็บข้อมูลหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตรวจสอบจากเอกสาร เช่น ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณา ข้อมูลในชุดเดียวกัน ว่าจะมีความเหมือนหรือความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อย่างไร และข้อมูลที่ได้รับจากฝ่ายใดมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือที่มากกว่ากัน

### 3.7 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้ศึกษาจะต้องมีจริยธรรมกับผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งจะมีการติดต่อไปก่อนล่วงหน้า และขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์จริง อีกทั้งยังได้แจ้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้ก่อนการสัมภาษณ์ทุกท่าน ซึ่งทางผู้ที่ทำการศึกษาก็เปิดเผยข้อมูลตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์อนุญาตเท่านั้น และได้ทำการขออนุญาตในการนำภาพ และข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์

มานำเสนอในงานวิจัย ส่วนข้อมูลให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้เผยแพร่ได้ ผู้ศึกษาก็จะไม่นำมาเผยแพร่ เป็นความลับ และให้เพื่อการวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น รวมทั้งกรณีที่ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ฯ เพิ่มเติมก็สามารถติดต่อคณะวิทยการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ประเด็นเรื่องความเป็นส่วนตัว และการเก็บรักษาความลับของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้ที่ให้สัมภาษณ์จะมีความเป็นส่วนตัว การย้าในเรื่องการเก็บรักษาข้อมูลของผู้ตอบเป็นความลับ และไม่เปิดเผยชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อสาธารณะ ข้อมูลจะถูกนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยจะถูกนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม และนำเสนอเป็นรายงานการวิจัย อีกทั้งยังผู้วิจัยปฏิบัติต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วยความเคารพและสุภาพอ่อนน้อม ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ หรือประชาชนทั่วไป แต่งตัวให้สุภาพเรียบร้อย พกบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วยทุกครั้งที่ยังสัมภาษณ์ ไม่ใช่เวลาในการสัมภาษณ์นานเกินจำเป็น ไม่แทรกแซงเรื่องราวส่วนตัวหรือชี้นำการตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่แสดงปฏิกิริยาหรือท่าทีใด ๆ ต่อคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิพากษ์วิจารณ์หรือเปิดเผยให้ผู้อื่นรับรู้โดยเด็ดขาด ไม่กรอกข้อมูลในแบบสอบถามด้วยความคิดของตัวเองโดยเด็ดขาด

### 3.8 การนำเสนอข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัย แบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) และเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในบทนี้จะนำเสนอผลการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำประชาชน

#### 4.1 ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

4.1.1 ทศนคติของผู้นำประชาชนต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

(1) สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ในทัศนคติของผู้นำคือความรุนแรงที่เกิดขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักมากกว่าครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้นเป็นความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้น ณ ตอนนี ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นทำไมถึงมาเกิดที่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ โดยส่วนใหญ่แล้วไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงขึ้น ซึ่งจะส่งผลเสียหายต่อพื้นที่และประชาชน และถ้าเป็นไปได้ไม่ยากให้เกิดความรุนแรงขึ้นในพื้นที่

“...ความรุนแรงในความคิดของผมไม่ยากให้ใช้ความรุนแรง เพราะ ถ้าเราย้อนอดีตจริง ๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ทุกๆศาสนา เป็นพี่น้องกัน เป็นเครือญาติเดียวกัน ถ้าเราใช้ความรุนแรงเท่ากับเราแตกแยก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ไม่เห็นด้วยกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นความเสียหายกับประเทศและพี่น้องประชาชน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ความรุนแรงมีทุกที่ มีความขัดแย้งขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะครูที่โดนทำร้ายเมื่อก่อน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เป็นอะไรที่ไม่อยากให้เกิด เป็นไปได้ไม่มีความรุนแรงดีที่สุด ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำไมต้องมาเกิดขึ้นที่เรา พื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่ก็มีพื้นที่ความขัดแย้งทุกพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เป็นสิ่งที่ไม่อยากให้เกิดความรุนแรงขึ้น ไม่ใช่แค่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งประเทศไทย และทั่วโลก ก็ไม่อยากให้เกิดขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

**(2) สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มาจากการสร้างสถานการณ์ของคนกลุ่ม ๆ หนึ่งเพื่อหวังผลประโยชน์**

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้นเป็นเสมือนว่าการสร้างสถานการณ์ขึ้นมามากกว่าเหตุผลอื่น ๆ เพื่อที่จะต้องการงบประมาณ และการขึ้นสู่ตำแหน่ง ๆ สูงจากการได้พยายามแก้ไขปัญหาในพื้นที่ให้เบาบางลง

“...เหมือนเป็นการสร้างสถานการณ์มากกว่า เพราะว่ามันเกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางการเมือง สองตำแหน่งผู้หลักผู้ใหญ่ในพื้นที่ เพราะว่าเป็นพื้นที่พิเศษแล้วก็พิเศษและงบประมาณเข้ามากขึ้น ณ ปัจจุบันผมว่าเป็นการชิงตำแหน่งมากกว่า เช่นตำแหน่ง เลขาธิการ ศอ.บต. ตำแหน่ง ผบ.ทบ. ตำแหน่ง ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 ที่ผมคิด...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นนาน ๆ ยืดเยื้อหลายปี กลายเป็นเรื่องของผลประโยชน์ เป็นโรคร้ายให้มีโรครันขึ้นมา ไม่ยอมรักษาให้หาย ผมมองว่าเป็นเกมส์แห่งผลประโยชน์ที่สร้างขึ้นมา ซึ่งถามว่าจะแก้ปัญหาจริง ๆ แล้วนั้นแก้ได้ เรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ที่สร้างขึ้นมา ถ้าเกมส์นี้ไปทำที่อื่น ทำไม่ได้ แต่มาทำที่พื้นที่ 3 จังหวัดได้เพราะมีเรื่องของลัทธิศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมมองว่าอาศัยเหตุการณ์ในการก่อเหตุ เรื่องของผลประโยชน์และผู้มีอำนาจที่ปนกันไป...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

### (3) สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มาจากกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่ก่อเหตุในพื้นที่

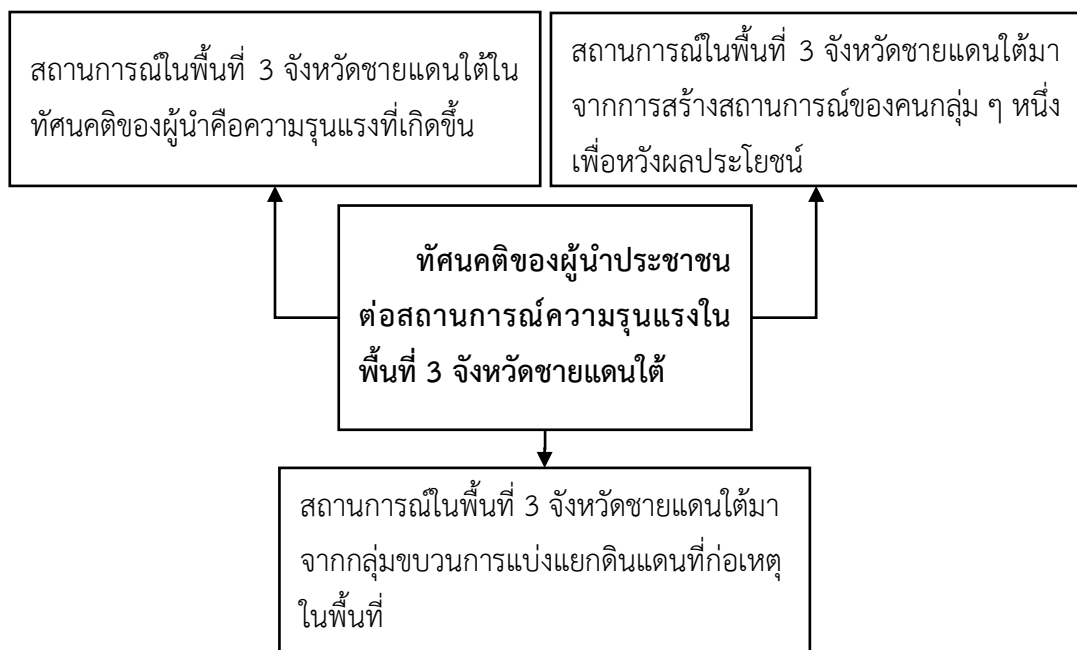
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีการสะท้อนว่า สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้นมาจากกลุ่มขบวนการที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ให้กลับไปเป็นพื้นที่ของชาวมลายูซึ่งได้ถูกรัฐสยามมาแย่งชิงไป

“...พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มันล่อแหลมโดยชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ อาจมีความเชื่อเก่า ๆ ว่า พื้นที่ตรงนี้ถูกกดขี่ข่มเหงโดยรัฐสยาม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เขาโยงไปที่เรื่องของกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน แต่หลาย ๆ เหตุการณ์ทำให้เชื่อว่ามีขบวนการจริง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 3 ทัศนคติของผู้นำประชาชนต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้



#### 4.1.2 การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในพื้นที่ในรอบ 1 ปี

(1) ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาผู้นำประชาชนมองว่าสถานการณ์ในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่าใน 1 ปีที่ผ่านมาสถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้บอกเป็นเสียงเดียวกันว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นมาก โดยสาเหตุที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นมีอยู่ด้วยหลายปัจจัยหนึ่งในนั้นคือปัจจัยมาจากการเจรจาพูดคุยของรัฐบาล และปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย

“...ถ้ามองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นปี 2547 จนถึงทุกวันนี้ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี เพราะการเกิดสันติสุขและต้องมีเป้าหมายต่อการเจรจา เช่น การปกครองคนในตำบลทำอย่างไรให้พี่น้องในตำบลเราพัฒนา โดยภาพรวมผมก็ต้องสร้างความเข้าใจกับทางรากหญ้ามีความคิดว่าเป็นที่พึ่งของเขา แต่เหตุการณ์ดีขึ้นมาก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สถานการณ์ดีขึ้น จากการพูดคุยของระดับพื้นที่ สร้างความเข้าใจให้กับพี่น้องประชาชนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะอะไร สถานการณ์ก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สถานการณ์ ณ วันนี้ดีขึ้นมาก อาจเกิดจากที่ทหารถอยออกไป มีตำรวจอาสาอยู่ เศรษฐกิจก็ดีขึ้น ชาวบ้านทำเกษตรมากขึ้น คิดว่าสถานการณ์ดีขึ้นมาก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากแทบจะเป็นปกติในหลายๆ พื้นที่ และการไปในแต่ละพื้นที่รู้สึกปลอดภัยไม่น่ากลัวเหมือนเมื่อก่อนที่นับย้อนออกไป 5-10 ปี เมื่อก่อนร้านน้ำชาที่ยังไม่กล้านั่ง บริเวณริมฟุตบาทก็ไม่กล้านั่ง ตอนนี้เหตุการณ์จะอยู่บริเวณรอบ ๆ เมืองมากกว่าภายในเมือง ซึ่งจะไม่ค่อยมีเหตุการณ์...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ซึ่งอยู่ที่ผู้นำระดับสูง ผวจ. มทภ.4 หรือ ศอ.บต. ถ้าบริหารดี มีความจริงใจ สถานการณ์ก็ดีขึ้น ถ้าบริหารไม่ดี แล้วไปแทรกซ้อนกับเรื่องของตำแหน่งก็ทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไป...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เหตุการณ์มันดีขึ้นอาจจะเป็นกระบวนการที่ปราบปรามที่จริงจัง กลุ่มเป้าหมายคลุมเครืออาจจะยังไม่ชัดเจนก็ แต่ก็มีพยายามของภาครัฐที่แก้ปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นลดลงมาก แต่ในการออกสื่อของรัฐไม่ค่อยออกสื่อให้ทั้งประเทศได้ทราบ ผู้ที่ทราบคือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของความจริงใจของรัฐบาล...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สถานการณ์ตอนนี้ก็ดีขึ้น เพราะไม่มีการสนับสนุนจากกลุ่มข้างนอก ไม่มีทุนสนับสนุนจากต่างประเทศให้กับขบวนการ ตอนนี้ทุกที่ก็มีเหตุการณ์ไม่ปกติในบ้าน ตอนนี้องค์ของเราอาจจะขาดแคลนทุนให้การสนับสนุนในการก่อเหตุรุนแรง ตอนนี้ก็เงียบและนิ่งขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเหตุการณ์ก็ดีขึ้นนะ แต่มันไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ มันเกิดจากการบงการ จะให้ตีก็ตีจะให้ร้ายก็ร้าย ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างที่มันเกิดมาและมาวิเคราะห์ มาสำรวจว่ามันเกิดจากอะไร ถ้าเกิดจากความไม่เข้าใจก็สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถ้าเกิดจากเศรษฐกิจไม่ดีต่อการดำรงชีวิต เราก็กดดันให้ตรงจุด ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปีหลังขึ้นมา มันจะมีอะไรสักอย่างหนึ่งแปลก ๆ แล้วก็ผมก็เลยฟันธงไม่ได้ว่ามันจะรุนแรงต่อไป หรือว่าสงบ เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างรู้สึกว่ามันจะมีการบงการอยู่ข้างหลัง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สถานการณ์ค่อนข้างดีขึ้นมาก ความรุนแรงได้ยिनจากสื่อลดน้อยลง อาจมีแต่ก็ไม่รุนแรงมาก...”

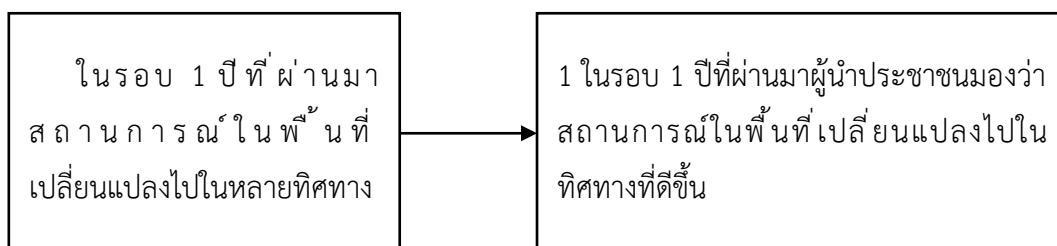
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าความรุนแรงเบาบางลงเยอะเลย ใกล้เคียงสู่ภาวะปกติก่อนหน้านี้ แต่ก็สงสัยว่าทำไม พรก.ถึงยกเลิกไม่ได้ ถ้าเราไม่คืนความสงบให้เขามันก็หาความสงบสุขไม่ได้ ถ้ายกเลิกน่าจะสงบ ถ้าเทียบกับปี 2547 แล้วเบาบางลง เหตุการณ์ใหญ่ ๆ แรง ๆ ก็ไม่มี...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ไปในทิศทางที่ดีขึ้น สงครามไม่ทำให้เหตุการณ์ดีขึ้น แต่ในการพูดคุย หาข้อยุติเป็นทางออกดีกว่าของปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 4 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาสถานการณ์ในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปในหลายทิศทาง

#### 4.1.3 ความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพ

##### (1) สันติภาพตรงกับความหมายของศาสนาอิสลามที่แปลว่าสันติ

ผู้ให้ข้อมูลหลักเกือบทั้งหมดจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่าความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพนั้นตรงกับความหมายของอิสลามที่แปลว่าสันติ ซึ่งนิยามของคำว่าสันตินั้นหมายถึงการไม่มีความรุนแรง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

“...อิสลามของเราความหมายคือสันติภาพ โดยเฉพาะการให้เกียรติกัน เหมือนกับคำบลาบาราโหมของกานันที่มีทั้งไทยพุทธ และมุสลิม มีความเป็นอยู่โดยให้เกียรติกัน พอเราให้เกียรติกันสิ่งที่ดีก็จะเกิดขึ้น และสันติภาพก็จะเกิดขึ้น แต่วันนี้ที่ไม่เกิดสันติภาพเพราะอะไรต้องมาหารือกัน เพราะทุก ๆ ศาสนาสอนให้เป็นคนดี สันติภาพ และสันติสุข อีกทั้งต้องให้โอกาสคนที่มีความเห็นต่างกัน ก็จะเกิดสันติภาพได้ในพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...กระบวนการสันติภาพตามหลักศาสนาอิสลาม คือสันติสุขคล้ายๆ กัน เป็นความสวยงามเป็นเสน่ห์ ของศาสนาอิสลาม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สันติภาพ เกี่ยวกับสันติการอยู่ร่วมกันโดยให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีเสรีภาพ ไม่มีความรุนแรง เราตระหนักในเรื่องนี้มาก จะประชุมหารือเรื่องความคิดเห็นต่างกันได้ แต่ไม่มีความแตกแยก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สันติภาพ คือสันติไม่มีความรุนแรง ไม่มีสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหาย ส่วนกระบวนการสันติภาพ คือ ทำอย่างไรไม่ให้เกิดการใช้กำลังและกลับเข้าสู่ระบบที่ถูกต้อง สู้กันในเวทีที่ถูกต้อง ไม่ใช่เราไม่ชอบตรงนี้ ก็ใช้ความรุนแรงมาต่อรอง ให้กลับเข้าสู่ในวิธีการที่ถูกต้อง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สันติภาพคือสันติกับภาพ สันติคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่สิ่งเหล่านั้นเกิดมาเพราะเราสร้างภาพ สร้างอย่างไรให้ดีเราสร้างได้ สิ่งที่ไม่ดีก็ไม่เอา ทุกครั้งที่รัฐแก้ไขปัญหาเอาศาสตร์พระราชามา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สันติภาพ คือต่างคนต่างอยู่และคิดในสิ่งที่ติดต่อกัน ไม่คิดเอาเปรียบไม่คิดล้ำใน อำนาจหน้าที่ที่ทำอยู่ การดูแลตนเอง ครอบครัว สอนลูกสอนหลานให้เป็นคนดี ตามหลักศาสนา ทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี และอิสลามก็แปลว่าสันติภาพ พุทธก็สอนให้คิดไม่เบียดเบียนผู้อื่น และนี่คือสันติภาพโดยแท้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...การเป็นอยู่ที่ดีในพื้นที่ และมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน และกระบวนการสร้างสันติภาพคือการที่รัฐบาลกำลังเจรจากับกลุ่มขบวนการ เหมือนการเปิดประชุมแต่ละครั้งเป็นการสร้างกระแส หรือไม่มีอยู่จริงหรือป่าว...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สันติภาพหมายถึงความสงบสุข จะให้เกิดสันติภาพความสงบสุขสันติ คือให้ความรุนแรงสงบลง ให้ประชาชนชาวบ้านรู้สึกว่ามีความปลอดภัยในสังคมทั้งร่างกาย และทรัพย์สิน เมื่อมีความปลอดภัยแล้วสันติภาพก็เกิด และยังต้องสร้างความเข้าใจกันเปลี่ยนความคิด ของกลุ่มขบวนการ ว่าประเทศเป็นของทุกคน ไม่ใช่ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อดีตที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...แนวทางการพูดคุย การเมืองเป็นแนวทางสันติภาพที่ดี สำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้ง...”

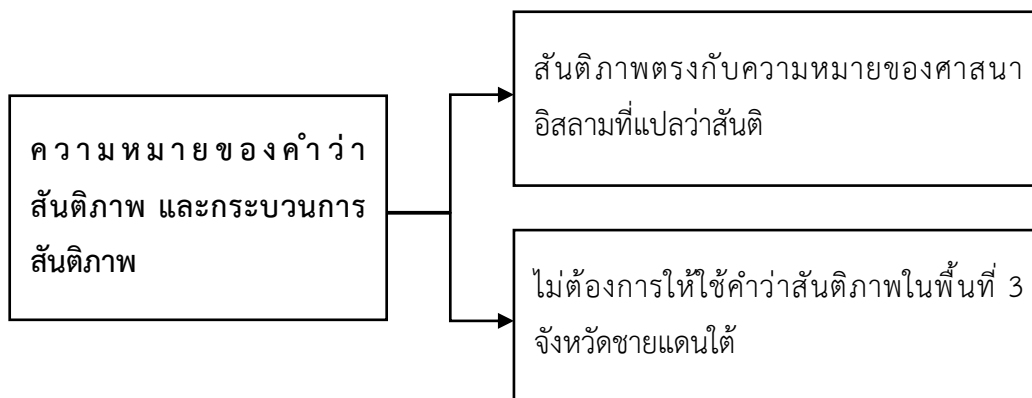
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

## (2) ไม่ต้องการให้ใช้คำว่าสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

ผู้ให้ข้อมูลหลักหนึ่งคนจากกลุ่มของผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่าความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพนั้น ไม่ต้องการให้ใช้คำเหล่านี้ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสะท้อนว่าพื้นที่ตรงนี้ไม่ได้มีความขัดแย้งกัน ซึ่งถ้าขัดแย้งกันต้องสร้างสันติภาพเช่นความขัดแย้งระหว่างประเทศรัสเซีย และยูเครน

“...ผมไม่อยากจะใช้คำว่ากระบวนการสันติภาพใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะว่าถ้าเป็นใช้คำว่ากระบวนการสันติภาพ หมายถึงว่า 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นแค่ประเทศประเทศหนึ่ง ถ้าจะใช้คำว่าสันติภาพต้องเป็นอีกกลุ่มหนึ่งอยู่กับกลุ่มหนึ่ง แล้วก็ 2 กลุ่มนี้รบกัน อย่างยูเครนกับรัสเซียมัน ใช้กระบวนการสันติภาพได้ แต่สำหรับประเทศเรานั้นไม่น่าจะใช้คำว่ากระบวนการสันติภาพ เพราะมันดูแล้วว่าเหมือนเราห่างเหินกัน เราเป็นคนละขั้วคนละพวกกัน ผมว่ามันไม่ควรจะใช้คำว่ากระบวนการสันติภาพ เพราะว่าผมก็เชื่อชาติไทย สัญชาติไทย และทุกคนก็เชื่อไทย สัญชาติไทยอยู่ใต้ร่มพระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน มันเกิดอะไรขึ้นต้องสร้างความสันติภาพใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำไม่ต้องมีกระบวนการสันติภาพ แสดงว่า ณ วันนี้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เป็นรัฐ ๆ หนึ่งฉะนั้นหรือ ถ้าคุณยอมรับ ก็ต้องให้คืนไปก็จบแค่นั้น ไม่ต้องไปมีกระบวนการสันติภาพ แล้วคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่คนไทยหรือ ฟังแล้วมันแสดงใจ เข้าใจไหม คล้ายกับว่าพยายามแบ่งแยก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 5 ความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพ

#### 4.1.4 คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จะต้องมีบทบาทในการสร้างสันติภาพในพื้นที่

##### (1) คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสันติภาพในพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลหลักเกือบทั้งหมดจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหา เพราะคนในพื้นที่ย่อมรู้ปัญหา และมีแนวทางแก้ไขดีกว่า หากใช้บุคคลภายนอกมาแก้ปัญหาบางครั้งย่อมเป็นการซ้ำเติมปัญหา และไม่ทราบรายละเอียดของปัญหาที่แท้จริง

“...สร้างได้โดยผู้นำศาสนาในพื้นที่เป็นหลัก เพราะเป็นผู้มีจิตวิญญาณ และชาวบ้านให้ความนับถือทางผู้นำศาสนา ในการขับเคลื่อนสิ่งต่าง ๆ และควรเอาผู้นำศาสนาไปอยู่ในองค์กร ชมรม อยู่ หรือผู้นำจิตวิญญาณ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะใช้คนในพื้นที่แก้ปัญหา เพราะชาวบ้านส่วนหนึ่งในอดีตที่ผ่านมาจะหวาดหวาดระแวงกับการแก้ปัญหา หรือบางครั้งเองพยายามสร้างเรื่องใส่ร้ายเจ้าหน้าที่ ซึ่งการสร้างความเข้าใจให้พี่น้องในพื้นที่โดยการพูดคุย และให้เขามาเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา หรือโดยผ่านสภาสันติสุขคู่ขนานกับพูดคุยบนมัสยิด ทำให้ชาวบ้านเข้าใจในระดับหนึ่ง ตอนนี้การเดินขบวนแห่งศตวรรษนี้น้อยมาก หรือแทบไม่มี เพราะชาวบ้านเริ่มรู้ว่าอะไรเป็นอะไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นลำดับแรกที่เกิดสันติภาพ หรือไม่เกิดสันติภาพ บุคคลภายนอกมีส่วนบ้างเล็กน้อย ซึ่งจะสันติภาพได้โดยในคนในพื้นที่ โดยการเลือกหากการใช้กำลังก็เป็นเรื่องที่ไม่จบไม่สิ้น แต่หากเลือกกระบวนการสันติภาพ เข้าสู่กระบวนการที่

ถูกต้อง เช่น การแข่งกีฬาฟุตบอล ก็เตะในสนามส่วนนอกสนามก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าคนในพื้นที่เข้าใจ ก็ทำให้สันติภาพเกิดขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...คนในพื้นที่มีส่วนมากที่สุดเลยครับ ถ้าบ้านเรารัฐต้องเข้าใจในบริบทของ อิสลามส่งเสริมให้มีอาชีพ สมัยก่อนคนปัตตานีที่เป็นมุสลิมจะเป็นผู้กำกับ ผู้การระดับผู้ว่า ต้องเปลี่ยน ชื่อเป็นภาษาไทย กว่าจะขึ้นตำแหน่งได้ ในอิสลามการแบ่งแยกดินแดนไม่มี แต่สอนให้อย่าถูกกดขี่ ถ้า ถูกกดขี่เมื่อไหร่สามารถต่อสู้ได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่ามากเลยครับ พื้นที่ใครพื้นที่นั้น ไม่มีใครเข้าใจพื้นที่ตัวเองได้ดีเท่า คนในพื้นที่ รัฐเองเปิดใจกว้างแค่ไหนที่จะให้เขาดูแลพื้นที่ของเขา ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทย ถนนทุกเส้นต้นไม้ทุกต้น ป่าทุกป่า เขาจะรู้ดี เพียงแต่ว่าถ้าเรามาออกแบบจากข้างบน โดยไม่มา ทำความเข้าใจในพื้นที่เป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหา หากว่าเราไม่รู้ถึงข้อมูลเราก็แก้ปัญหาไม่ตรง จุด...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ถ้าคนในพื้นที่จริง ๆ ถ้ามองที่อายุ 40 ขึ้นไปเป็นคนรักสงบรักพื้นที่ การ อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุขอยู่แล้ว ทุกคนรักกันและกัน ถ้ามองเด็ก อายุ 20-25 ปี มักจะโดนปั่นความคิด มาจากขบวนการทำให้เกิดการแบ่งแยกไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพุทธและมุสลิมไม่มีความสนิท สนมกับ ถ้าคนที่อายุ 40 ปีขึ้นไปจะมาเรียนด้วยกันของโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้เรียนโรงเรียนสอนศาสนา พุทธมุสลิมจะเรียนด้วยกันได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเจ้าของบ้านและเจ้าของพื้นที่ ต้องช่วยกันเป็นหู เป็นตา ช่วยพูด ช่วยคุย ช่วยคิด ช่วยพัฒนา ตามสภาพกำลังที่มี ระดับชาวบ้านก็พยายามให้เกิดความ สันติสุข สันติภาพภายในครอบครัว ผู้นำครอบครัวก็ต้อง ดูแลลูกหลานให้อยู่ในกรอบของศาสนา ไม่ว่าจะ เป็นการคบเพื่อน การนอนบ้าน การศึกษา ทุก ๆ มิติของลูก ถ้าสถานบันครอบครัวแข็งแรง แข็งแกร่ง อยู่ในกรอบศาสนาที่ถูกต้อง ให้อำนาจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และรู้จักหน้าที่ที่มีต่อสังคม รอบข้าง และเชื่อมต่อกันและกัน โดยใช้ความรัก ศาสดาต้องการให้ทุกคนมีความรักเกิดขึ้น เพราะ ความรักคือตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และสังคม หากสังคมใดใช้ความรักเชื่อมโยง สังคมนั้นก็จะสันติ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็ต้องมีอยู่แล้วคนในพื้นที่ ปัญหาในครอบครัวเราจะให้คนต่างครอบครัว มาแก้ให้ก็ไม่ใช่ เพราะคนที่มาแก้ต่างไม่รู้ปัญหาจริง ต้องคนในพื้นที่แก้ปัญหามา เพราะเราได้รับ

ผลกระทบโดยตรง คนอื่นก็ช่วยได้แต่ไม่ใช่แกนนำ ถ้าจะแก้ปัญหายอมรับได้หรือไม่กับข้อเรียกร้อง ถ้าตั้งข้อคัดค้านเขามีความรู้สึกที่เป็นลบ ต่อให้เขาเสนอข้อเรียกร้องมาคุณก็ไม่เอา เขาไม่ยอมอยู่สภาพแบบนี้หรอก เขาพร้อมที่จะแก้ปัญหา ถ้าเอาคนจากที่อื่นมาแก้ปัญหาก็คงไม่ตรงจุด บางครั้งก็มาซ้ำเติมปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างยิ่ง เขาจะมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และปัญหาที่สร้างขึ้นมาก คนในพื้นที่มองปัญหาที่เกิดขึ้นจริง แต่ไม่สามารถสะท้อนขึ้นไปข้างบนได้ แต่ถ้ามีกระบวนการพูดคุยอะไร ๆ ก็ชัดเจนขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ภาพของพื้นที่มากที่สุด คนที่เดือดร้อนที่สุดคือประชาชนรากหญ้า...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

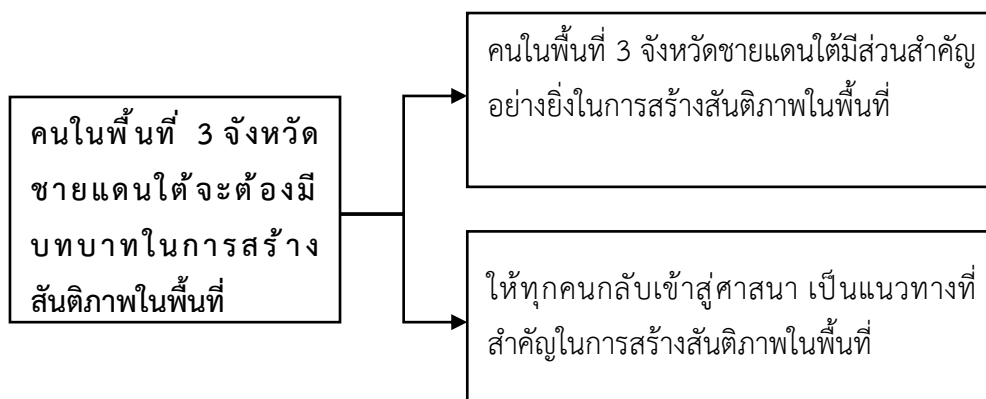
## (2) ให้ทุกคนกลับเข้าสู่ศาสนา เป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างสันติภาพในพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลหลักหนึ่งคนจากกลุ่มของผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ให้ทุกคนกลับเข้าสู่ศาสนาของตนเองอีกครั้ง แล้วปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาแต่ละศาสนา ศาสนาพุทธให้ยึดมั่นในศีล ๕ ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระไตรปิฎก ศาสนาอิสลามให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของคำภีร์อัลกุรอาน และศาสนาคริสต์ปฏิบัติตามคำสอนของคัมภีร์ไบเบิล เมื่อเข้าสู่ศาสนาของตนเองก็ย่อมทำให้เกิดความสงบสุขและสันติ ไม่เพียงแต่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ แต่ทั้งประเทศจะสงบสุข และสันติสุข

“...ในฐานะที่ผมเป็นมุสลิม กระบวนการสันติภาพนะ เขาก็ได้ดำเนินการตั้งแต่ 400 ปีมาแล้ว ต้องการให้มนุษย์นั้นอยู่ด้วยความสงบ ภายใต้ร่มเงาของศาสนา คนพุทธ เอาศาสนาพุทธเป็นหลัก คนมุสลิม เอาศาสนาอิสลามเป็นหลัก คนคริสต์ เอาศาสนาคริสต์เป็นหลัก อยู่ในหนทางของศาสนาทุกสิ่งทุกอย่างเมื่ออยู่ในหนทางของศาสนา สันติภาพมันจะมาเอง อย่างคนพุทธอย่างน้อยถือศีล 5 ถ้าไปกินเหล้าขวดหนึ่งเป็นพันเป็นหมื่น ฉะนั้นเงินเดือนก็ไม่พอ เมื่อไม่พอก็ต้องมีขบวนการหาเงินทางลัด เพราะว่าเงินไม่พอ ทางลัดก็คือการค้ายา พอเสียผลประโยชน์ก็ตีกันมันก็ไม่สันติภาพ ไม่เฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ทั้งประเทศนั่นแหละ สันติภาพก็จะไม่เกิด อย่างอเมริกา วันนั้นก็ถล่มตรงวันนี้ก็ยิงตรงนั้น ถล่มตรงนั้นก็เพราะศาสนา เขาไม่ได้เอามาใช้ในการดำรงชีวิต มุสลิมก็เหมือนกัน เมื่อไม่มีศาสนาทางไกลก็ต้องมีการเรียกร้องเชิญชวนให้ ดาเวห์ เรียกร้องเชิญชวนให้ที่เป็นมุสลิมเข้ามัสยิด มารูจักอัลเลาะห์ซูบฮันฮาลา ขอคูอาร์จากพระเจ้า ขอพรจากพระเจ้า มันก็มาเองเพราะว่าอิสลาม แปลว่า สันติอยู่แล้ว ไม่ใช่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องสันติภาพ แต่

ต้องทั้งประเทศ ฉะนั้นทุกคนให้กลับไปหาศาสนาและก็ปฏิบัติตามศาสนาแล้วความสันติมันจะเกิดขึ้นเอง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 6 คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จะต้องมีบทบาทในการสร้างสันติภาพในพื้นที่

#### 4.1.5 ผู้นำประชาชนเคยได้ยินข่าวและให้ความสนใจติดตามข่าวกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มขบวนการ

##### (1) ผู้นำประชาชนเคยได้ยินข่าว ติดตามข่าวสาร และให้ความสนใจข่าวกระบวนการพูดคุยของรัฐบาลและกลุ่มขบวนการ

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจากกลุ่มของผู้ชุมชน ผู้ท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า กลุ่มผู้นำเคยได้ยิน มีการติดตามข่าวสาร ซึ่งติดตามผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โดยทราบว่ามี การพูดคุย แต่ไม่ค่อยทราบรายละเอียดของการพูดคุย และให้ความรู้สึกว่าการที่รัฐไปพูดคุยพูดคุยถูก กลุ่มที่ต้องการเจรจาหรือไม่ และบางส่วนสะท้อนว่าไม่เชื่อว่าการพูดคุยจะสามารถทำให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้สันติสุขได้

“...ติดตามข่าวสารของการพูดคุยอยู่ตลอดเพราะ ในระดับรากหญ้าชอบตั้งคำถามว่าเราจากกับใคร เจรจากกับกลุ่มไหน ตัวจริงหรือไม่ และกังวลว่ากลุ่มที่แท้จริงหรือไม่ ทางผมก็ต้องชี้แจงกับลูกบ้าน รวมถึงลูกบ้านก็ติดตามด้วย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เคยได้ยิน และติดตามอยู่ ผมก็เป็นส่วนหนึ่ง คณะประสานงานระดับประจำพื้นที่ (สล.3) และได้พูดคุยกับ สล.2 อยู่ด้วย ครับ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



“...เคยได้ยินและติดตามตลอดที่รัฐบาลไทยไปคุยกับขบวนการปีอาร์เอ็น (BRN) ที่ออกข่าว แต่ไม่รู้ว่าคุยเรื่องอะไร เรื่องสถานการณ์ เรื่องความมั่นคง เรื่องสถานการณ์ แต่อย่าลืมเรื่องปากท้องของชาวบ้าน แต่การไปคุย น่าจะมุ่งเน้นไปที่เรื่องของสิทธิประโยชน์มากกว่า ณ วันนี้องค์กรต่างๆ ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ มากกว่า...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เคยได้ยินและทุก ๆ คนที่ฟังข่าวก็รับรู้ และรับทราบทั้งหมด แต่ในความรู้สึกว่ารัฐคุยถูกกลุ่ม หรือถูกคนหรือไม่ เพราะเราไม่มีข้อมูลของขบวนการ และกลุ่มขบวนการก็หลากหลายไม่มีใครออกมายอมรับชัดเจนว่า ที่ผ่านเป็นกลุ่มไหนอย่างไร แต่กลุ่มที่ออกข่าวก็ไม่มั่นใจว่าใช่ขบวนการจริงหรือไม่ แต่ก็ยังติดตามข่าวการพูดคุย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมติดตามมาเสมอและสนใจมาก ๆ ผมมั่นใจว่าถ้ารูปแบบที่เคยทำมา มันจะสงบยาก พูดคุยกันยาก ต่างคนต่างไม่ยอม ต้องหาจุดทั้งสองฝ่ายยอมรับกันได้ เช่น เมื่อสมมติฝ่ายขบวนการต้องการปัตตานี ฝ่ายนี้ไม่ให้ ถ้าเอาตรงกลางคุณเอาประเทศไปไม่ได้ แต่คุณกลับมาทำงาน คุณจะเอาผู้ว่ามาจากการเลือกตั้งเอาหรือไม่ ถ้าเสนอมารัฐก็ต้องคิด คนมุสลิมก็เยอะ ไม่จำเป็นต้องคิดร้าย การพูดคุยต้องมีลดหย่อนกันบ้าง เท่าที่พูดคุยมาผมเห็นท่านทวีพุดนุ้ม และให้โอกาสคนเหล่านี้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมติดตามตลอด ผมตั้งธงในใจว่าสันติภาพที่เราฝันใฝ่จะเกิดขึ้น ไม่อยากตอบคำถามลูกหลาน เรื่องสันติภาพของความขัดแย้ง ทั้ง ๆ ที่เราไทยพุทธและมุสลิมเราอยู่ร่วมกันได้ ไม่อยากจะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ระแวงเสียงปืน ถ้ารัฐบาลคุยถูกคนก็สำเร็จ เพราะฉะนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการของรัฐบาลว่าจะทำอย่างไรให้พูดคุยได้สำเร็จ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ได้ยินข่าวบ่อย และผมก็ติดตามเรื่องนี้ ที่พูดคุยกันไม่ว่าจะเป็นภายในประเทศ หรือต่างประเทศ ผมมองว่าประเทศเพื่อนบ้านมีส่วน ส่วนมากคนในประเทศเองเท่านั้นที่มีปัญหาตัวเอง ถ้าเราพูดคุยกันภายในประเทศเท่านั้นไม่ต้องพูดคุยต่างประเทศ..”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็เคยได้ยินแต่ส่วนใหญ่ไปคุยที่มาเลเซีย แต่ไม่คิดว่าจะประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะต่างคนต่างไม่ยอมซึ่งกันและกัน ถ้าคุณถอยคนละก้าวน่าดีกว่านี้ไม่ยึดเยื้อแบบนี้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมได้ยินข่าว แต่ผมไม่ฟังไม่เคยเชื่อ สันติภาพจะไม่เกิดขึ้นถ้าอยู่ที่บุคคล สันติภาพจะเกิดขึ้นเพราะทุกคนมีหัวใจอยากจะสันติ ไม่มีการหวาดระแวง ไม่มีการดูแคลน ไข่มุข คน

พุทธ คนอิสลาม คนพุทธ คนอิสลามต้องตีกันทำไม ปัญหาอยู่ที่สันติภาพ หรือปัญหาอยู่ที่การปฏิบัติ มันไม่ใช่ปัญหาอยู่ที่สันติภาพ ปัญหาอยู่ที่การปฏิบัติตามหลักของที่เรานับถือมันหมายถึงตรงนี้ ประเทศไทยทั้งประเทศยังไม่สันติภาพ ชาวออกมาทุกวันมีการฆ่ากัน เพราะเราห่างเหินศาสนาแค่นั้นเอง ประเทศไทยเป็นประเทศพุทธ พระพุทธเจ้าสอนให้ตีกันอย่างไร และในที่สุดพระพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ คือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าคืออะไร ก็เอาตรงนี้แหละมาเป็นตัวอย่าง ตัวอย่างที่ดีเยอะแยะไม่เอาเท่านั้นเอง แล้วมาบอกสันติภาพจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ตัวอย่างในหลวงของเรา เป็นคนพุทธ แต่มา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในที่สุดก็บอกว่า รายอกีตอ ราชากองฉัน ฉะนั้นในหลวงถ้าเป็นราชา ราชามาหมายถึงว่าต้องเป็นมุสลิมด้วยกัน เพราะฉะนั้นไม่เกี่ยวกันเลย ราชาหรือประมุข ผู้ปกครองที่ใช้ทศพิธราชธรรม ชาวบ้านก็เลยยอมรับว่าเป็นราชา เพราะว่าในหลวงอยู่ในทศพิธราชธรรม จะอยู่ในหัวใจของประชาชนทุกคน ไม่ว่าคนนั้นจะเป็น มุสลิมหรือพุทธ โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลืมตาอ้าปากได้เพราะในหลวง ถ้าในหลวงมาเยี่ยม รู้สึกดีใจรู้สึกอบอุ่น แล้วทำไมพวกคุณไม่เอาในหลวงเป็นตัวอย่าง แค่นั้นเอง ถ้าการสร้างสันติภาพสำหรับผมไม่ต้องไปพูดนะ เพื่อเจ้า พุดง่าย ๆ ว่า เพื่อเจ้าเท่านั้นเอง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เคยได้ยินผ่านสื่อออนไลน์ ฝ่ายรัฐบาลพูดคุยกับกลุ่มขบวนการ ได้ยินนาน ๆ ครั้ง ปีละ ครั้ง หรือ 2 ครั้ง แต่ไม่รู้ความคืบหน้าทีพูดคุย หรือพูดคุยเรื่องอะไร รู้แต่ว่าพูดคุยกับขบวนการ...”

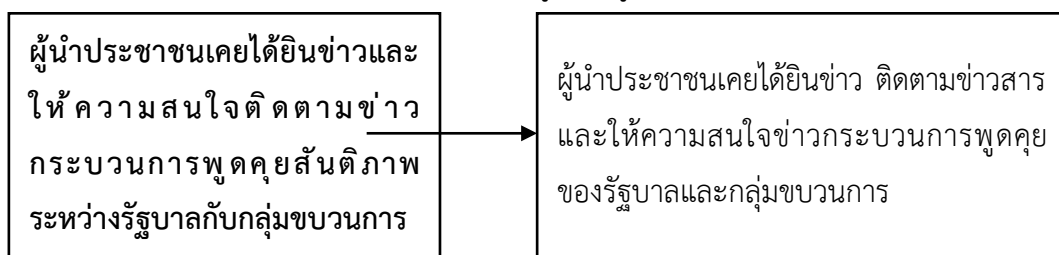
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เราก็ดูตามข่าวที่ข่าวออกมา แต่เราไม่รู้รายละเอียดลึกซึ้ง คุยเรื่องอะไร หรืออะไรที่คุยกันแล้วไม่ได้บอกให้ประชาชนรับรู้ รู้ว่ามีการพูดคุยที่มาเลเซียแค่นั้น จะมาแก้ปัญหาให้เรา แต่เราไม่รู้ว่ากำลังแก้เรื่องอะไรอยู่ ไม่สามารถรู้มากไปกว่าข่าวที่ออกมา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็ติดตามอยู่ครับ ปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้น เราจะมองในอนาคตบ้านเราจะเดินไปในทิศทางไหน ผมสนับสนุนการพูดคุยเป็นจุดยืนที่ดี...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 7 ผู้นำประชาชนเคยได้ยินข่าวและให้ความสนใจติดตามข่าวกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มขบวนการ

#### 4.1.6 ผู้นำประชาชนรู้สึกว่าการบวนการพูดคุยมีผลให้เปลี่ยนแปลงของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่

##### (1) ผู้นำประชาชนรู้สึกว่าการบวนการพูดคุยมีผลให้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักครึ่งหนึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า กระบวนการพูดคุยของรัฐบาลในขณะนี้ส่งผลให้บรรยากาศรอบข้าง และสภาพแวดล้อมโดยรอบ รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการพูดคุยที่มีการพูดคุย จะทำให้เหตุการณ์ในพื้นที่เบาบางลงไปเป็นช่วง ๆ จึงมั่นใจว่าน่าจะมาจากผลของการพูดคุยของรัฐบาลและขบวนการ แต่รัฐบาลก็ไม่ได้ประชาสัมพันธ์รายละเอียดของการพูดคุยให้กับประชาชนได้รับรู้

“...บรรยากาศและสภาพแวดล้อมมีความสุขสบายขึ้น โดยกระบวนการพูดคุยนี้ทำให้ชาวบ้านรู้สึกดีใจ และดีใจ ซึ่งชาวบ้านก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการเจรจาพูดคุย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...น่าจะดีขึ้นนะ เพราะ ไม่นับใจว่ารัฐบาลไปคุยถูกกลุ่มหรือไม่ แต่ที่สถานการณ์ดีขึ้นเพราะ เราเข้าถึงเขามากขึ้น คนในพื้นที่เข้าใจมากขึ้น ว่าความรุนแรงไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น บางส่วนยอมรับว่าถูกบังคับ เช่น ผู้ที่ให้ที่พักพิงจริง ๆ แล้วก็ไม่ได้เต็มใจให้แต่ถูกบังคับ ช่มชู้ จำยอม และรัฐก็ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ประชาชนในพื้นที่ไม่รู้ว่า การพูดคุยส่งผลดีอย่างไร ตามข่าวรู้แค่ว่ามีมีการพูดคุยมีการตกลงกัน แต่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่ามีการทำอะไรตามข้อตกลงกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็ดีขึ้น ผมว่า หน่วยงานทุกหน่วยงานให้ความสำคัญมากขึ้น ซึ่งเมื่อก่อนไม่รับฟังความคิดเห็นของระดับล่าง ชาวบ้านเริ่มสามารถออกความคิดเห็นได้ ซึ่งเมื่อก่อนชาวบ้านรับฟังอย่างเดียว ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าดีขึ้น ทุกครั้งที่มีการพูดคุยเหตุการณ์ก็เงียบลงเบาบางไปสักพัก ถ้าต่างคนต่างนั่งต่างเงียบไม่รู้ว่ามีอีกฝ่ายต้องการอะไร ถ้ามีการพูดคุยตกลงกันก็จะดีขึ้นมากกว่า แต่จะจบหรือไม่จบขึ้นอยู่กับแต่ละฝ่ายจะเอาอย่างไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าก็น่าจะดีขึ้นนะ ถ้าไม่มีความรุนแรงมันก็ดีอยู่แล้ว ถ้าไม่มีเหตุการณ์เราก็กทำตามปกติของเรา ชาวบ้านก็ทำงานตามปกติ ไม่ได้รับผลกระทบอะไร ชาวบ้านรับได้ในตรงนี้ แต่มาจากการพูดคุยหรือไม่เราไม่รู้ แต่ความรุนแรงคืออุปสรรคในการดำเนินชีวิต...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

**(2) ผู้นำประชาชนรู้สึกว่าการบูรณาการพูดคุยมีผลให้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม**

ผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า กระบวนการพูดคุยของรัฐบาลในขณะนี้ไม่มีผลต่อบรรยากาศรอบข้าง และสภาพแวดล้อมโดยรอบ รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยให้เหตุผลว่าไม่ว่าจะพูดคุย หรือไม่พูดคุยเหตุการณ์ก็เป็นแบบนี้อยู่แล้ว หรืออาจจะผลในอนาคต แต่ตอนนี้เหตุการณ์ยังเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก

“...ผมเชื่อว่า ถึงจะไม่พูดคุย หรือไม่พูดคุย ก็อยู่แบบนี้อยู่แล้ว แต่ผมว่าพูดคุยดีกว่า เพราะการพูดคุยเป็นหลักของศาสนาอิสลามอยู่แล้ว ไม่ต้องการความสูญเสีย และความรุนแรง เราจะดูแลแบบอย่างของเราคือศาสนา ใช้การพูดคุยในการแก้ปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าไม่ดีขึ้น หรือเลวร้าย มันเหมือนเดิม ต่างคนต่างแข็ง ไม่มีข้อตกลงก็กลับมา ไม่มีจุดยืน แค่พูดคุยแล้วแต่เขาไม่เอาก็ช่างเขา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าเหมือนเดิม เพราะบางทีมีเสียงสะท้อนว่าถูกคนหรือไม่ ทำไมไปพูดคุยแล้วเหตุการณ์ยังเกิด ถ้าเราคุยในวงแคบของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำตามธรรมชาติในบ้าน เราอาจจะมีย่านในการคุมหมู่บ้านตัวเองได้ดีกว่าทหารที่คุมอยู่ในตอนนี้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าไม่มีเปลี่ยนแปลงเหมือนเดิม พอพูดคุยไม่สำเร็จเหตุการณ์ การเป็นอยู่ก็เหมือนเดิม เหตุการณ์ก็ยังเกิด เท่าที่ฟังการพูดคุยทุกครั้ง ไม่เคยมีผลสรุป พูดคุยแบบทีละกลุ่มทีละก้อน ไม่มีการพูดคุยทุกกลุ่มทุกก้อนในกลุ่มขบวนการมาประสานหน้ากันมารวมกันแล้วคุยกับรัฐบาล...”

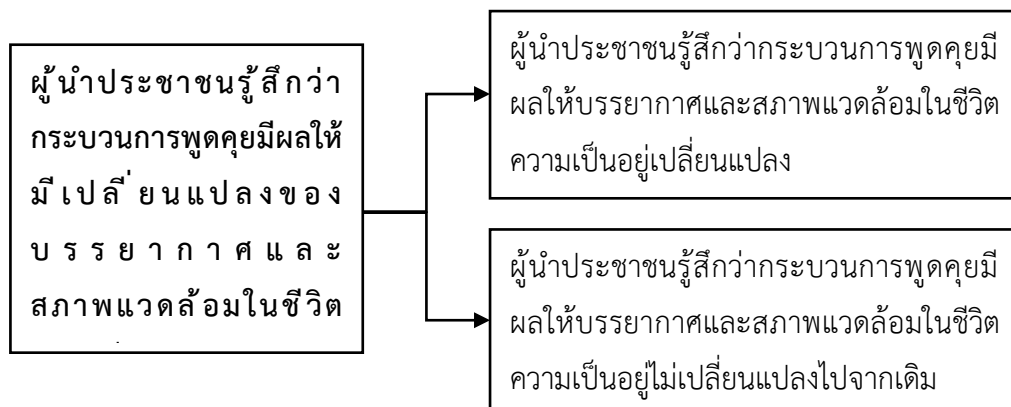
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ได้กระทบเราเท่าที่ควร เพราะเราเข้าพื้นที่ที่เราพูดคุยกับชาวบ้านยินดีต้อนรับเรา ไม่ได้มีความคิดแบ่งแยกกับเรา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เฉพาะตอนนี้ยังไม่เห็นผลที่ชัดเจน แต่อย่างน้อยได้เริ่มสร้างบรรยากาศที่ดี ในระหว่าง 2 ฝ่าย อย่างน้อยก็เป็นข้อตกลงในเดือนรอมฎอน อาจจะไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรงและได้ใช้ชีวิตที่สงบสุขในเดือนรอมฎอน แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับทั้งสองฝ่ายว่าจะมีการพูดคุยกันอย่างไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 8 ผู้นำประชาชนรู้สึกว่าการบวนการพูดคุยมีผลให้เปลี่ยนแปลงของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่

#### 4.1.7 ผู้นำประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าการบวนการพูดคุยที่ดำเนินอยู่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ

##### (1) ผู้นำประชาชนให้ความเชื่อมั่นว่าการบวนการพูดคุยของรัฐบาลที่ดำเนินอยู่จะแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้สำเร็จ

ผู้ให้ข้อมูลหลักเกือบทั้งหมดจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนนั้นให้ความเชื่อมั่นว่าการบวนการพูดคุยของรัฐบาลนั้นที่กำลังดำเนินการอยู่จะแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้สำเร็จ ซึ่งที่มามีการพูดคุยในหัวข้อเดือนรอมฎอน เดือนแห่งสันติสุข ลดการใช้กำลังทางทหารในเดือนแห่งสันติสุข ผลปรากฏว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเดือนรอมฎอนนั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัด จึงเป็นที่มาของความเชื่อมั่นของการพูดคุยของรัฐบาลว่าสามารถทำให้พื้นที่แห่งนี้สันติสุขได้ในอนาคต

“...ให้ความเชื่อมั่นในการพูดคุยของ พลเอก วัลลภ รักเสนาะ เท่าที่สัมผัสคือท่านสุขุมและให้เกียรติกัน ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นกับหัวหน้าคณะพูดคุย และทุกวันนี้ก็ให้กำลังใจ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมเชื่อมั่น แต่การพูดคุยต้องให้ถูกคน ที่ผ่านมาระบวนการพูดคุยเดือนรอมฎอนขอให้เดือนอันประเสริฐ ห้ามสร้างสถานการณ์หรือใช้ความรุนแรง การพูดคุยระดับรัฐบาลกับขบวนการก็ดำเนินไป ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจในพื้นที่ให้มากที่สุด ค่อยนานไป...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ในเรื่องกระบวนการพูดคุยผมมั่นใจ แต่บุคคลที่ส่งไปต้องมีใจเป็นกลาง ไม่ใช่เกลียดมุสลิมแล้วส่งไปเจรจา ยอมรับในสิ่งที่เราผิดพลาด ยอมรับในสิ่งที่ถูกต้อง มีใจที่จะพัฒนา และต้องการสันติภาพจริงๆ ผมว่าได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมเชื่อมั่นนะ แต่ต้องพูดคุยจริงจังและตรงตามตัวบุคคลที่เราคาดหวัง เพราะเรามีเป้าหมายเดียวกันคือสันติภาพ ในเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว รัฐต้องหาคนที่เข้าใจในบริบทของพื้นที่ได้จริง ฝ่ายขบวนการต้องหาคนที่เป็ขบวนการจริง ๆ ค่อยแล้วให้ตกลงให้เกิดสันติสุขได้จริง และต้องมีความจริงจังใจจริงจัง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมก็ยังเชื่อมั่นว่าเราจะผ่านเรื่องนี้ไปด้วยกันได้ กระบวนการพูดคุยต้องพูดคุยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ โดยให้คนในพื้นที่ไปพูดคุยและให้มีผู้ใหญ่คนกลางจากรัฐบาลมาพูดคุยกันเป็นคนกลาง ใช้ความจริงจังและจริงจัง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็ยังเชื่อมั่นอยู่ แต่ไม่ใช่ถ้าสองข้างตั้งเป้าอยู่ที่จุดนี้จุดเดียว โดยจะเอาชนะกันอย่างเดียวก็ไม่น่าจะประสบความสำเร็จได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็ยังมีเชื่อมั่น รัฐบาลก็มีความพยายามที่จะพูดคุย แต่ผลที่ได้จะมากน้อยแค่ไหนนั้นก็แล้วแต่พูดคุย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

**(2) ผู้นำประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการพูดคุยของรัฐบาลที่ดำเนินอยู่จะแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้สำเร็จ**

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนนั้นไม่มีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการพูดคุยของรัฐบาลนั้นที่กำลังดำเนินการอยู่จะแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้สำเร็จ ซึ่งผู้นำบางส่วนมองว่าการพูดคุยนี้พูดคุยมานานแล้ว และค่อนข้างที่จะพูดคุยหลายครั้ง แต่หลังจากการพูดคุยเจรจาแล้วก็ยังมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังการพูดคุยแต่ละครั้งก็ไม่ได้แจ้งข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงความคืบหน้าของการพูดคุย และบางส่วนมองว่าการแก้ปัญหาได้นั้นคือการกลับเข้าสู่ศาสนาของแต่ละคน จึงไม่เชื่อมั่นว่าการพูดคุยของรัฐบาลจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้จริง

“...ไม่ได้เชื่อมั่นเต็มร้อย แต่ก็ดีกว่าไม่ได้ทำอะไรเลย รัฐต้องประชาสัมพันธ์ต่อให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น...”

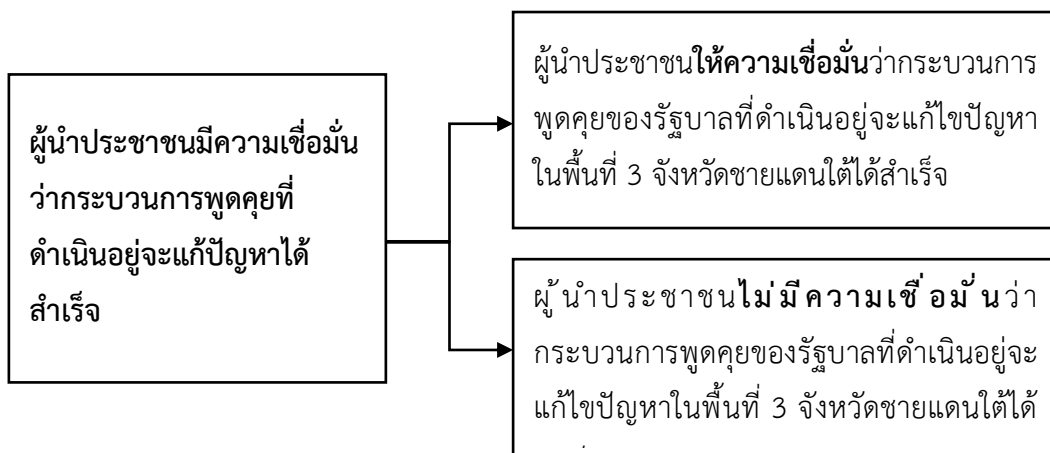
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมไม่เชื่อตั้งแต่แรกแล้ว แต่ว่าถ้าทุกคนลงมือทำผมเชื่อ ถ้าแค่ปล่อยให้รัฐบาลคุย ผมไม่เชื่อถ้าทุกคนมีสำนึกอยากจะมีสันติลงมือทำตั้งแต่วันนี้ โดยเฉพาะมุสลิมลงมือทำออกดาวะห์ที่เขาทำกัน เผยแพร่ศาสนาที่ถูกต้อง กระบวนการสันติภาพมันอยู่ตรงนั้น ให้ทุกคนกลับไปสู่อัลเลาะห์ ให้ทุกคนกลับไปสู่ศาสนาทุกคน ไปสู่ศาสนาที่นับถือ ถ้าพูดคุยไปเรื่อย ๆ ไม่เกิดขึ้นหรือสันติ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมไม่ให้คำตอบว่าเชื่อมั่น เพราะ การพูดคุยนี้หลายปีแล้ว แต่เราไม่รู้ว่าคุณเรื่องอะไร บางคนอาจจะรู้ หลายคนไม่รู้ ผมในฐานะอิหม่ามเป็นผู้นำชุมชน เราไม่สามารถรู้ได้ว่าสิ่งที่รัฐบาลกำลังทำนั้นคืออะไร เราก็จะไม่มีข้อมูลไปบอกลูกบ้านให้รู้เพราะชาวบ้านเขาฟังอิหม่ามฟังผู้นำ แต่ฝ่ายรัฐบาลบอกว่ากำลังพูดคุยอยู่ คุณเรื่องอะไร เรื่องความรุนแรงอย่างเดียวหรือไม่ ต้องคุยเรื่องสิทธิ อาชีพ การศึกษา ชีวิตเราไม่ได้ยึดติดกับความรุนแรงสันติภาพจะไม่เกิดขึ้น ถ้าอยู่ที่บุคคลสันติภาพจะเกิดขึ้นเพราะทุกคนมีหัวใจอยากจะสันติ ไม่มีการหวาดระแวง ไม่มีการดูแคลน คนพุทธ คนอิสลาม ต้องดีกันทำไม ปัญหาอยู่ที่สันติภาพ หรือปัญหาอยู่ที่การปฏิบัติ มันไม่ใช่ปัญหาอยู่ที่สันติภาพ แต่อยู่ที่การปฏิบัติตามหลักของที่เรานับถือมันหมายถึงตรงนี้ ประเทศไทยทั้งประเทศยังไม่สันติภาพ ชาวออกมาทุกวันมีการฆ่ากัน เพราะเราห่างเหินศาสนาแค่นั้นเอง ประเทศไทยเป็นประเทศพุทธ พระพุทธเจ้าสอนให้ดีกันหรือ และในที่สุดพระพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ คือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าคืออะไร ก็เอาตรงนี้แหละมาเป็นตัวอย่าง ตัวอย่างที่ดีเยอะแยะ ไม่เอามาเท่านั้นเอง แล้วมาบอกสันติภาพจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ตัวอย่างในหลวงของเราก็เป็นคนพุทธ แต่มาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในที่สุดก็บอกว่า รายอกีตอ ราชาของฉัน ฉะนั้นในหลวงถ้าเป็นราชา หมายถึงว่าต้องเป็นมุสลิมด้วยกันซึ่งไม่เกี่ยวกันเลย ราชาปกครองด้วยทศพิธราชธรรม ชาวบ้านก็เลยยอมรับว่าเป็นราชา เพราะว่าในหลวงอยู่ในทศพิธราชธรรม จะอยู่ในหัวใจของประชาชนทุกคน ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นมุสลิมหรือพุทธ โดยเฉพาะ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สิมตาอ้าปากได้เพราะในหลวง ถ้าในหลวงมาเยี่ยม รู้สึกดีใจรู้สึกอบอุ่น แล้วทำไมพวกคุณไม่เอาในหลวงเป็นตัวอย่าง แค่นั้นเอง ถ้าการสร้างสันติภาพสำหรับผมไม่ต้องไปพูดนะ เพื่อเจ้า พูดง่ายๆ ว่าเพื่อเจ้าเท่านั้นเอง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 9 ผู้นำประชาชนมีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการพุดคุยที่ดำเนินอยู่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ

#### 4.1.8 ความพึงพอใจของผู้นำประชาชนกับความก้าวหน้าของกระบวนการพุดคุยของรัฐบาล

##### (1) ผู้นำประชาชนมีความพึงพอใจมากกับความก้าวหน้าของกระบวนการพุดคุยของรัฐบาล

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนนั้นมีความพึงพอใจมากกับความก้าวหน้าของกระบวนการพุดคุยของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลเองค่อนข้างที่จะให้ความสำคัญกับการพุดคุย และให้ส่วนอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น เพื่อจะให้พื้นที่ที่มีความสันติสุข อีกทั้งยังสอดคล้องกับจำนวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ลดลง

“...มีความพอใจมากการพุดคุยไม่ย่อท้อ และให้ความสำคัญของการพุดคุย และต้องให้กำลังใจกับคณะพุดคุย เพราะไม่ใช่เรื่องง่ายที่ทำให้คนที่คิดต่างกัน เข้าใจในตัวเราด้วย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมพอใจมาก การพุดคุยทำให้พี่น้องประชาชนรู้สึกได้รับทราบข้อมูลของการพุดคุย และชาวบ้านจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แท้จริงด้วย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็พอใจมากครับ ช่วงนี้รัฐบาลก็เห็นความสำคัญเรื่องนี้พอสมควร ก็ได้ประสานส่วนต่างๆ เป็นนิมิตรหมายที่ดี มีส่วนของราชการที่เป็นตัวแทน ผู้นำศาสนาใน 3 จังหวัด กลุ่มต่างๆ แต่ยังไงก็ไม่ครบทุกกลุ่มทุกก้อน ก็ยังขยับกันไม่ได้ 100 %...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



“...ผมว่า ณ ปัจจุบันผมสบายใจกว่าเมื่อก่อนมาก เพราะความรุนแรงลดลง เบบางลง ถ้าเป็นเพราะการพูดคุยแสดงว่าคุณมาถูกทาง ขอให้เดินหน้าต่อ แต่สิ่งที่คุณพูดคุย สังคมไม่สามารถรับรู้ สังคมควรจะรับรู้มากกว่านี้ ควรจะรับรู้ว่าคุณคิดเป็นอย่างไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

## (2) ผู้นำประชาชนมีความพึงพอใจในระดับหนึ่งกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนนั้นมีความพึงพอใจในระดับหนึ่งกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล ซึ่งประชาชนไม่ได้รับรู้ในรายละเอียดที่รัฐบาลไปพูดคุยมา และรัฐบาลก็ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ หรือแจ้งข้อมูลของการพูดคุยเจรจา ส่งผลให้ผู้มีส่วนบางส่วนคิดว่าความก้าวหน้าของการพูดคุยนั้นอยู่กับที่ ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนบางส่วนมองว่า การพูดคุยไม่ได้ส่งผลต่อจำนวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“...โดยภาพรวมก็พอใจในระดับหนึ่งที่ได้ไปเจรจา มีความตั้งใจ มีหลายองค์กรที่ไป ไม่ใช่แค่ทหารตำรวจ และมีตัวแทนภาคประชาชนไปพูดคุยเรื่อย ๆ แต่ประชาชนรากหญ้าไม่ค่อยรู้ บางคนมองไปที่ประเด็นแบ่งแยกดินแดน อยากได้คืนแล้วใครจะมาเป็นผู้นำ ก็ต้องอยู่ภายในประเทศไทยแบบนี้แหละครับ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...รู้สึกเฉย ๆ เพราะไม่รู้ว่าคุณผลของการพูดคุยเป็นอย่างไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ที่รู้สึกเฉย ๆ ตอนนี้อยู่เฉย ๆ ไม่ได้ก้าวหน้าไปไหน มันน่าจะอยู่กับที่มากกว่า ไม่จบสักที เพียงแต่ว่าสถานการณ์ในบ้านเราเงียบลง ถ้าตามความเป็นจริงไม่น่าจะประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...โดยรวมพอใจในระดับหนึ่ง ขึ้นอยู่กับอีกฝ่ายว่ามีความจริงใจหรือไม่ ถ้าอีกฝ่ายยึดติดเรื่องแบ่งแยกดินแดนก็จะลำบาก เพราะฉะนั้นรัฐบาลต้องพูดคุยและเจรจาให้มาก หากเจรจาไม่ได้ก็ต้องเอาคนกลางมาเจรจาที่ทั้ง 2 ฝ่ายเกรงใจ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

(3) ผู้นำประชาชนไม่ค่อยพึงพอใจกับความก้าวหน้าของกระบวนการ  
พูดคุยของรัฐบาล

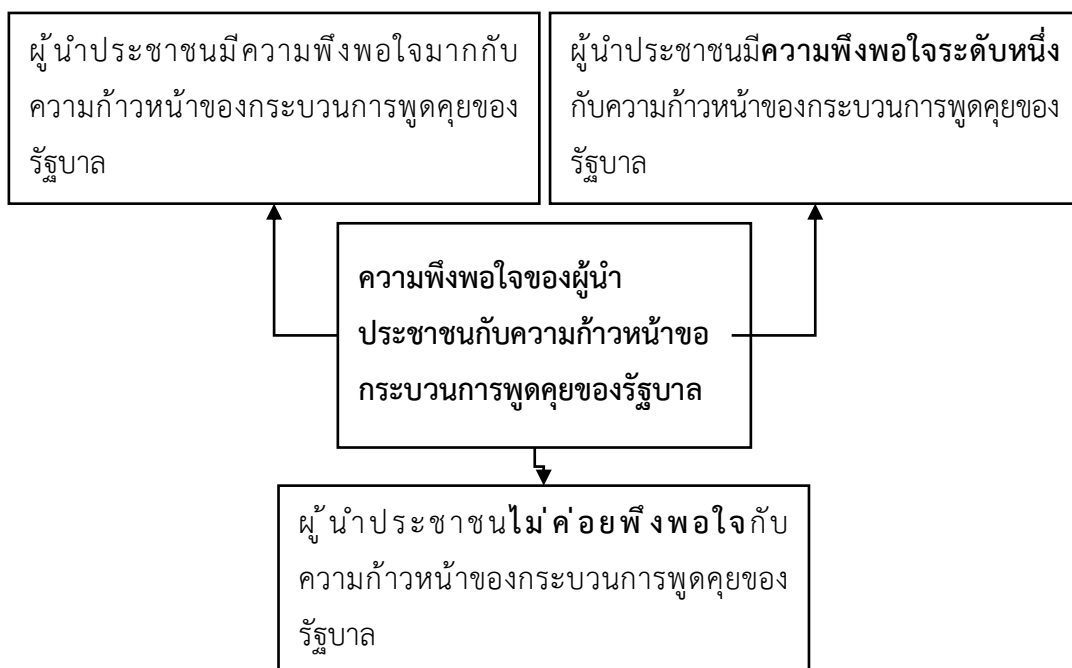
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำท้องถิ่น มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนนั้นไม่มีความพึงพอใจกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล ซึ่งการพูดคุยหลาย ๆ ครั้ง ส่งผลให้ผู้นำประชาชนรู้ว่าหลาย ๆ เรื่องไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

“...ณ ปัจจุบันผมว่าไม่ค่อยพอใจพูดคุยหลายครั้ง หลายเรื่องไม่ค่อยได้ผลสักอย่าง ผมเคยไปอบรมเสวนา คนไทยพุทธก็ยอมรับไม่ได้ ถ้าพูดคุยแบบนี้จบบยาก ไม่มีแนวทางที่ลงตัว...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ก็บอกตั้งแต่แรกแล้ว ผมไม่ได้ใส่ใจตั้งแต่แรกใจ และก็ดูแล้วไม่น่าจะพึงพอใจเท่าไรนะ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 10 ความพึงพอใจของผู้นำประชาชนกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของ  
รัฐบาล

#### 4.1.9 ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล

##### (1) รัฐบาลไทยไปคุยกับขบวนการใช้กลุ่มที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุหรือไม่

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนกังวลว่ารัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับขบวนการเป็นกลุ่มขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จริงหรือไม่ หากใช้กลุ่มที่อยู่เบื้องหลังจริง ๆ ทำไมถึงยังมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอีกทั้ง ๆ ที่มีการพูดคุยเจรจากันไปแล้ว

“...คณะพูดคุยเจรจามา ที่ไปพูดคุยตรงกับคนที่มีความเห็นต่างกันหรือไม่ ใช่ตัวจริงหรือไม่ เสร็จจากปี ซึ่งการที่เขาจะมาเข้าใจในบริบทเราเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...กังวลแค่ว่าการไปพูดคุยนั้นถูกตัวมัย ถูกคนมัย อาจจะโดนหลอก ผมจึงอยากให้รัฐบาลให้ความชัดเจนตรงนี้มากยิ่งขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...กังวลว่าคุณถูกคนหรือไม่ ทำไมพูดคุยแล้วยังมีเหตุการณ์อยู่อีก การพูดคุยคือการแก้ปัญหา พอแก้แล้วก็ต้องดีขึ้น แต่ตอนนี้คือพูดคุยให้ดูสวยหรู กลุ่มขบวนการก็ก่อเหตุไป...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เรากังวลว่าคุณกับใครส่วนไหน ใช้กลุ่มที่อยู่เบื้องหลังจริงหรือไม่ ทำไมเราไม่รู้จักเขา หรือคณะพูดคุยมาอาสาเป็นตัวแทนของพวกเรา คุณจะมาเป็นตัวแทนผม ต้องรู้ว่าผมต้องการอะไร ผมบอกให้คุณทำแบบนี้หรือป่าว เราไม่ชอบความรุนแรง คุณเป็นใครมาก่อนความรุนแรงในประเทศไทย คุณไม่ได้อยู่ในประเทศไทย คุณอยู่ต่างประเทศ ถ้าเราสร้างความรุนแรงเอง เราก็จัดการกันเอง คุณคือคนไทยที่อยู่ต่างประเทศ ซึ่งผมอยู่ประเทศไทยมีผู้นำอยู่แล้วตั้งแต่ผู้นำศาสนาถึงจุฬาราชมนตรี...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

##### (2) ความจริงใจในกระบวนการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนกังวลว่ารัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับขบวนการไม่มีความจริงใจในการพูดคุย เพียงแค่ไปพูดคุยให้ประชาสัมพันธ์ว่ามีการพูดคุยเจรจมาแล้ว แต่ไม่ได้มีความจริงใจที่จะพูดคุย ส่งผลให้ความสำเร็จของการพูดคุยก็ไม่เกิดขึ้น

“...กังวลว่าทั้งสองฝ่ายมีความจริงใจมากน้อยเพียงใดในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ สมมติว่าเราได้คนดีตั้งใจแก้ไขปัญหาที่ดีไป เมื่อไหร่ที่ผู้มีอำนาจที่เห็นแก่ตัวก็แล้วแต่โชคแล้วแต่กรรม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

“...การพูดคุยที่ไม่มีความจริงใจ และต้องกังวลว่าคุยอะไร คุยกับคุยใคร คุยทุกวันดิ่งกันไปกันมาทุกวัน เหตุการณ์สงบงบไม่มา เพราะฉะนั้นความจริงใจในการแก้ปัญหาในการพูดคุยสำคัญที่สุด ถ้าหากว่าทุกคนไม่เห็นแก่ตัว ถ้าหากว่าทุกคนไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน แต่ทุกคนเอาประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นที่ตั้งโดยไม่คิดผลประโยชน์ส่วนตนก็จะแก้ปัญหาได้ เพราะฉะนั้นความจริงใจในการแก้ปัญหาสำคัญเหมือนศาสตร์พระราชาของในหลวง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

### (3) ไม่มีข้อกังวลของประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนไม่มีข้อกังวลระหว่างรัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจารากับขบวนการ ซึ่งชาวบ้านมั่นใจในการพูดคุยของรัฐบาลจะสามารถแก้ไขปัญหาให้สำเร็จได้ และประชาชนบางส่วนมองว่าการพูดคุยไม่มีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน โดยที่หากว่าไม่มีการพูดคุยประชาชนก็สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติสุข

“...ข้อกังวลผมไม่มี เพราะว่าคนมาเลเซียไม่กลัว และรัฐบาลมาเลเซียปกป้องคนเหล่านี้ แต่ว่าความสำเร็จจะสำเร็จยาก ต้องเอาผู้รู้มาช่วยแก้ไข...”

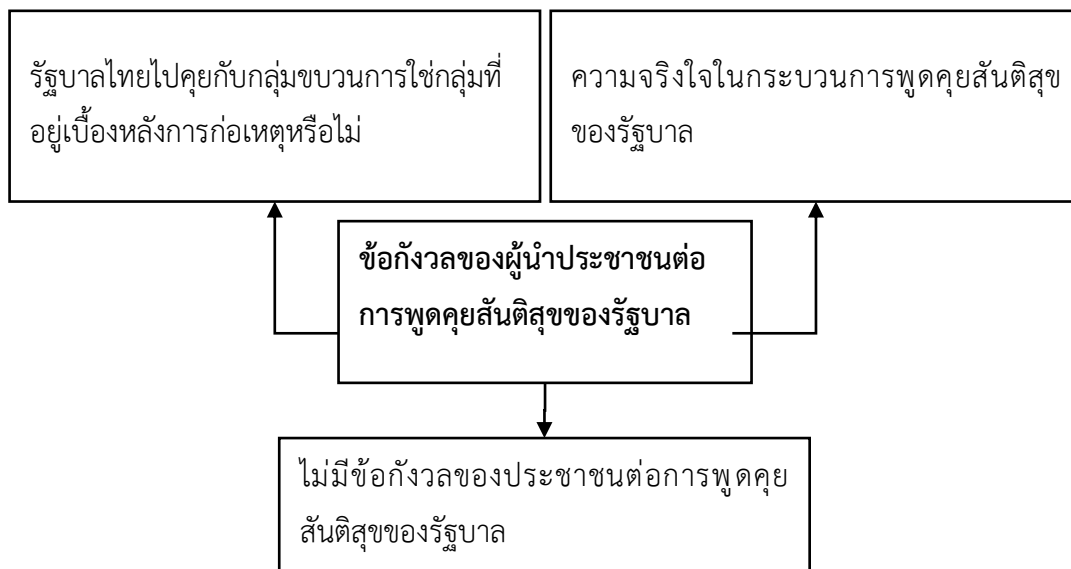
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ประชาชนเขาไม่ได้กังวลอะไรหรอกครับ เขารอที่จะฟังในการพูดคุยแต่ละครั้งที่ออกมา และแนวทางที่เป็นไปได้ที่จะสงบ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...พี่ว่าไม่มีข้อกังวลนะ เราไม่ได้กังวลอะไรชาวบ้านก็อยู่ดีมีสุข ชาวบ้านก็อยู่ได้ โดยที่ไม่ต้องมีการพูดคุยของรัฐบาลเพียงแต่เราไปจุดประกายให้เขาแค่นั้น ถ้าตามความเป็นจริงในแต่ละวันการดำรงชีวิตของเขามันไม่จำเป็นเลย ซึ่งการพูดคุยเป็นกลุ่มเดียวที่มีความคิดของตัวเองประมาณนั้นแต่ถ้าชาวบ้านในพื้นที่ก็ไม่ได้อะไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 11 ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล

#### 4.1.10 ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล

##### (1) รัฐบาลต้องมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา

ผู้ให้ข้อมูลหลักครั้งหนึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนมีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล โดยให้รัฐบาลมีความจริงใจในการพูดคุยกับขบวนการ ไม่ใช่แค่การสร้างภาพในการพูดคุย แต่ต้องจริงจังเพื่อที่จะแก้ปัญหา รวมทั้งอย่ามองถึงผลประโยชน์ และงบที่จะตามมา

“...ข้อตกลงต้องชัดเจน เพราะชาวบ้านรู้ปัญหาจริง แต่รัฐก็ต้องมีความจริงใจในการแก้ปัญหา อย่างเมื่อมีเหตุการณ์ใครผิดใครถูก ต้องไกล่เกลี่ยก่อน ไม่ใช่มีปัญหาแล้วอุ้มไป ต้องมีองค์กรมาช่วยไกล่เกลี่ย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ขอเสนอถึงบุคคลที่จะไปพูดคุยขอให้เป็นคนที่จะแก้ปัญหาจริงๆ อย่างมองพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ว่าเป็นพื้นที่แห่งผลประโยชน์ อย่ามอง พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่เราจะออกแบบเองโดยไม่เข้าใจคนในพื้นที่ คนที่มีความคิดกับกลุ่มขบวนการก็ไม่ได้มีมากมาย เพียงแต่ถ้าเราไม่จริงใจที่จะแก้ปัญหาละเล่านี้อาจจะไม่หายมีแต่จะเพิ่มขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ให้รัฐบาลมีความจริงใจ ทุกภาคส่วนมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา เอาความจริงมาคุยกันไม่คิดถึงเรื่องงบประมาณและผลประโยชน์ที่ตามมา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...อยากให้กลุ่มขบวนการเปิดกว้างเปิดเผยผู้ที่ต้องการพูดคุยออกมา ซึ่งต้องมีความจริงใจจะได้คุยกับรัฐบาลไทยได้ง่ายขึ้น การเจรจาจะประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้นถ้ากลุ่มขบวนการเปิดโลกทัศน์...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...อยากให้หันหน้าคุยกันด้วยความจริงใจ ไม่ใช่พูดคุยสร้างภาพแค่นั้นจะไม่เกิดผล ถ้าจริงใจต่อกันอย่างน้อยก็ขับเคลื่อนในกรพูดคุยสันติภาพที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

## (2) ในการพูดคุยให้มีหน่วยงานที่อยู่ในระดับรากหญ้า (Track 3) และคนกลางในการพูดคุย

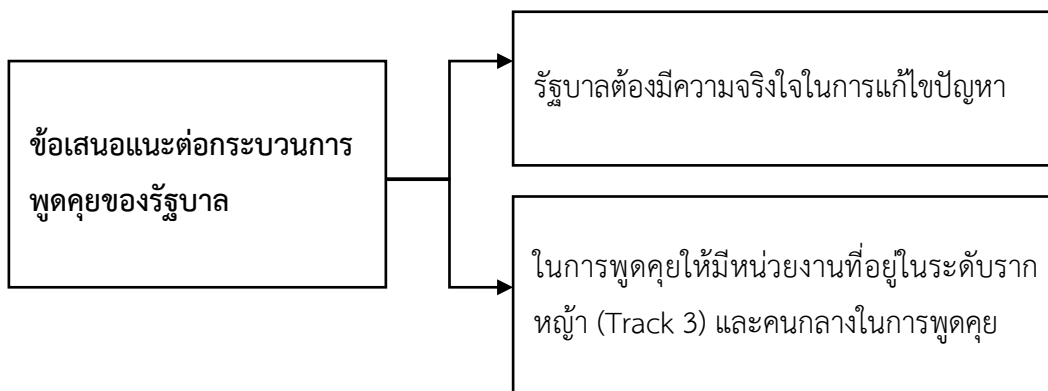
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีการสะท้อนว่า ผู้นำประชาชนมีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล โดยให้รัฐบาลได้นำตัวแทนของคนระดับรากหญ้าได้แก่ ผู้นำ 4 เสาหลัก ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา หรือคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัด เข้าร่วมพูดคุย เพราะ ผู้นำเหล่านี้จะคลุกคลีกับประชาชนระดับรากหญ้ามากที่สุด และรู้ความต้องการของประชาชนมากที่สุด รวมทั้งจัดให้มีคนกลางในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้ก้าวถอยคนละก้าว หากต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน การเจรจาก็ไม่ประสบความสำเร็จ

“...การพูดคุยอยากให้มีส่วนงาน ที่เป็นตัวแทนของกำนัน ผู้นำศาสนา หรือนายก อบต. ส่วนท้องถิ่น อาจจะให้มีส่วนร่วมในการพูดคุยของรัฐบาล หรือประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเข้าร่วม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...รัฐบาลพยายามพูดคุยบ่อย ๆ ต่อเนื่อง พูดคุยอย่างมีรอยยิ้มทั้งสองฝ่าย และให้มีตัวกลางในการพูดคุย ซึ่งในตัวกลางต้องเป็นกลุ่มที่ดูแลองค์กรมุสลิม เช่น กลุ่ม NGO อาหารับตัวแทนอาหารับ เป็นตัวกลางทั้ง 2 ฝ่าย และฝ่ายรัฐก็ต้องจริงใจในการแก้ไขปัญหา ฝ่ายเห็นต่างก็ยอมรับข้อเสนอของทั้ง 2 ฝ่าย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 12 ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล

#### 4.1.11 ระยะเวลาที่จะเกิดข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่

##### (1) อยากให้เกิดข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่โดยเร็วที่สุด

ผู้ให้ข้อมูลหลักครึ่งหนึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ต่างมีความต้องการให้เกิดข้อตกลงสันติภาพภายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ขึ้นโดยเร็วที่สุด เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน และหวังให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นไปในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

“...อยากให้เร็วที่สุด เพราะจะได้พัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จ แต่ในวันนี้ต้องอดทน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...อยากให้เร็วที่สุด หรืออย่างมากที่สุด 3 ปี ถ้าเราพูดคุยจริงจังไม่จำเป็นต้องลากให้ยาวหลายรุ่น...”

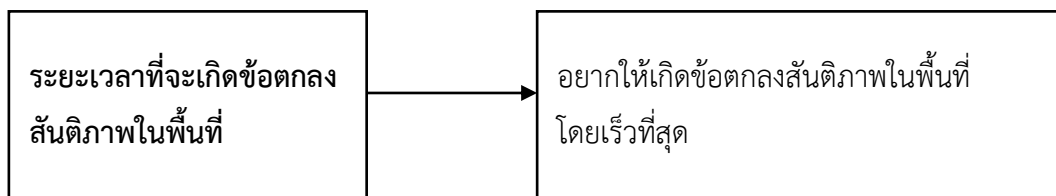
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ความรู้สึกคือเร็วที่สุด เพื่อจะได้สงบลงโดยเร็วที่สุด ประชาชนจะได้ไปไหนมาไหนได้สะดวก ได้สบายใจ พอผมกลับสงขลาบ้านเกิด ชาวบ้านพูดว่า “ไม่มาแถวนี้ ná กแล้ว ที่ไปยิงคนอุซตาสทั้งนั้นไม่กลัวบาปหรือ คนใส่หมวกทั้งนั้นที่ไปยิง” ต้องใช้เวลา และความพยายาม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าถ้าเป็นไปได้อยากให้เกิดขึ้นพรุ่งนี้เลย ตั้งแต่ปี 2547 ตอนนั้นก็เกือบ 20 ปีแล้ว ชาวบ้านในพื้นที่ต้องอยู่กันด้วยความหวาดระแวง เจ้าหน้าที่ที่อยู่กันไม่เป็นสุข แทนที่จะได้อยู่กับลูกกับเมีย ต้องมากอดปิ่น มันเป็นภาพที่ไม่น่าเกิดขึ้น แต่ในสังคมหมู่มาต้องมีคนเห็นต่าง แต่เราต้องยอมรับตรงนี้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 13 ระยะเวลาที่จะเกิดข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่

#### 4.1.12 ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือสันติภาพเชิงลบ

##### (1) พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก

ผู้ให้ข้อมูลหลักมากกว่าครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีความคิดเห็นว่าสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก ไม่ควรมีความขัดแย้งที่มีความรุนแรงมาเกี่ยวข้อง ควรพูดคุยและเจรจากัน โดยอยู่ในกรอบของกฎหมายและหลักทางศาสนา

“...เป็นสันติภาพเชิงบวก เพราะความเป็นธรรมและให้โอกาส สมมติว่าญาติเราทะเลาะกับชาวบ้าน แต่ญาติเราผิดแต่เราเข้าข้างญาติเรา เรื่องจะลามไปใหญ่ ความเป็นธรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และการให้โอกาส ให้ผู้ที่มีความเห็นต่างกันได้ไว้ใจ และมาพัฒนาาร่วมกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เป็นสันติภาพเชิงบวกแล้ว เรามีความเสมอภาคกัน ไม่ได้มองคนที่มียุมากอาจจะเด็ก หรือวัยรุ่นก็ได้ แสดงความคิดเห็นได้เสมอภาคกัน โดยเฉพาะคนยุคใหม่หัวใจสำคัญน่าจะสร้างสันติภาพได้ดีขึ้น ซึ่งตอนนี้ก็ให้รัฐออกมาขอโทษครอบครัวฮัจยี สุหลง อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของการคลายความรุนแรงได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...น่าจะเป็นสันติภาพเชิงบวกมากกว่า เพราะเป็นแนวทางตามที่ศาสนา สอนไว้ว่าทุกคนเกิดมาเสมอภาคกัน เสรีภาพในการใช้ชีวิตเหมือนกันแต่อยู่ในกรอบศาสนา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

“...เป็นสันติภาพเชิงบวก เป็นความคิดที่ดีอะไร ๆ ก็ดี เพราะคนเราดูเราดูทางลบเขาใครจะคบเรา เราจะคบเพื่อนเราจะต้องให้เกียรติ ให้การสนับสนุนเขา เหมือนกับผู้ใหญ่ในประเทศน่าจะให้เกียรติหลายสิ่งหลายอย่างต้องมาจากคนในพื้นที่ไม่ใช่มาจากส่วนกลาง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



“...ผมว่าเป็นสันติภาพเชิงบวกเต็ม 100% ถ้าถึงเวลานั้นจริง ๆ ด้วย ทรัพยากร ด้วยพื้นที่ ถ้าบุคลากรที่เก่งมีมากมายในพื้นที่ เพียงแต่เรายังไม่เปิดพื้นที่ให้เขา ถ้าเราเลือกสันติภาพเชิงบวกแล้วในทางเชิงลบก็จะไม่เห็นเอง เชิงลบจะมากับเรื่องของความเหลื่อมล้ำ ถ้าเราปกครองแบบความเสมอภาคกันสันติภาพเชิงลบก็จะไม่มี...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ควรที่จะเป็นสันติภาพเชิงบวก เพราะเป็นการปลูกฝังสิทธิเสรีภาพ แต่ละบุคคลตั้งแต่เด็กไม่ให้มีการละเมิดกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ต้องสันติภาพเชิงบวก แล้วสันติภาพเชิงลบมันเป็นไปได้ไหม คนหมุมมาก จะไม่มีการกระทบซึ่งกันละกัน เป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว แล้วในสันติภาพเชิงบวกก็รัฐธรรมนูญเขียนแล้ว คุณมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกัน ส่วนเรื่องไม่กระทบกระทั่งกันก็มันเป็นไปได้อยู่แล้วเรื่องไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ที่นี้อาวุธปืนเต็มไปหมดเลย ที่นี้ถามว่าทุกศาสนายังมีคนไม่ดี และคนดี และศาสนาทุกศาสนามีทั้งคนดีและคนไม่ดี ทุกศาสนาก็เหมือนกันแค่นั้นเอง ปล่อยให้กันไปตามธรรมชาติ ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติของมัน แล้วก็มาแก้เพราะว่าเรามีทหาร เรามีตำรวจ เรามีผู้ใหญ่บ้าน เรามีทุกอย่างแล้ว มันก็เป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้วถูกต้องแล้ว เพียงแต่ปฏิบัติให้ถูกต้องนั่นเองตามครรลองมันก็มีอะไร...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

## (2) พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงลบ

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ให้ความสำคัญเห็นในด้านที่ตรงข้ามว่าสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงลบ เพราะตอนนี้ทุกคนกำลังดำเนินสันติภาพในเชิงบวก แต่กลับไม่ได้ผลตอบรับที่เป็นรูปธรรม

“...เป็นสันติภาพเชิงลบ เพราะปัจจุบันสันติภาพเชิงบวกทุกคนเป็นอยู่แล้ว คือมีสิทธิเท่าเทียมกันทุกศาสนา มีเสรีในการใช้ชีวิตทุกศาสนา แต่ที่ยังขาดอยู่คือการใช้กำลังและความรุนแรง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าสันติภาพเชิงลบ เพราะ สันติภาพเชิงบวกที่ผ่านมามาตั้งแต่ผมจำความได้ทางรัฐก็ให้ก็มีความเท่าเทียมกันอยู่แล้ว ผมโชคดีที่เกิดเป็นคนไทยมีความเป็นอิสระเสรี ถ้าเทียบประเทศที่เป็นมุสลิมด้วยกันก็เกิดความแตกต่างเราอิสระเสรีมากกว่ามาเลเซียอีก ส่วนสันติภาพเชิงลบทุกศาสนาห้ามกระทำที่รุนแรง ความขัดแย้ง เราต้องน้อมนำศาสนามาดำเนินชีวิต ซึ่งขบวนการ

ตอนนี้ไม่มีศาสนา เพราะศาสนาสอนอีกแบบ แต่ขบวนการไปทำอีกแบบ ผมว่าถ้าทำส่วนนี้ได้ประเทศไทยน่าจะอยู่ที่สุด...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

**(3) พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นทั้งสันติภาพเชิงบวก และสันติภาพเชิงลบ**

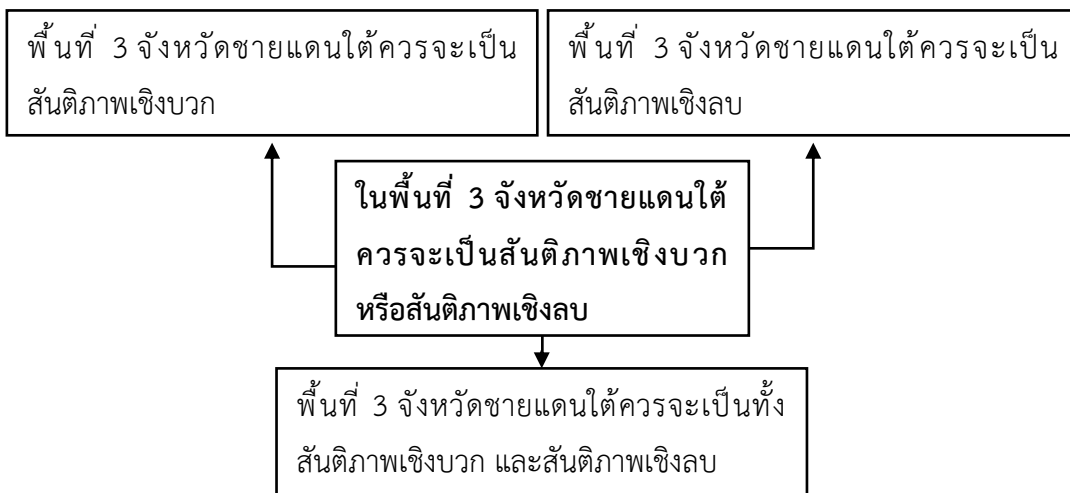
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาสะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้น ควรที่จะเป็นทั้งสันติภาพเชิงบวก และสันติภาพเชิงลบ เพราะหากว่าเราให้สันติภาพเชิงบวก สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกัน ก็จะส่งผลให้มีสันติภาพเชิงลบด้วยหากมีทั้ง 2 อยู่ด้วยกันยิ่งส่งผลให้สันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

“...สันติภาพทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวกคือการต้องพูดคุยทำความเข้าใจให้มากที่สุด ในสันติภาพเชิงลบ ที่เกิดเรื่องราวต่างๆ ถ้าเราพูดคุยเจรจาให้เป็นสันติภาพเชิงบวกแล้ว สันติภาพเชิงลบในการกระทำความรุนแรงก็หายไป ถ้าเกิดขึ้นได้จริงได้จริงๆ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ก็จะมีสันติภาพที่แท้จริงและมีความสุขตลอดไป...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ควรเป็นทั้งสันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบ เพราะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นการศึกษาที่ดีขึ้น มีสิทธิเสรีภาพที่เหมือนกัน และระเบิดไม่มี ชีวิตปลอดภัย ไปไหนมาไหนก็ได้สบายใจขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 14 ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือสันติภาพเชิงลบ

## 4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำประชาชน

### 4.2.1 สาเหตุความรุนแรง และใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

#### (1) ความเห็นต่างทางความคิดเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกิดจากความเห็นต่างทางความคิด ซึ่งประกอบไปด้วยหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยความแตกต่างทางศาสนา และปัจจัยด้านการศึกษา

“...เกิดจากความไม่เข้าใจระหว่างผู้ที่มีความเห็นต่าง กับองค์กรต่าง ๆ ถ้าเรามีความเข้าใจ อย่างเช่นแนวทางของในหลวง เข้าใจเข้าถึง พัฒนา ถ้าเรามีการพัฒนาต้องมีความเข้าใจก่อน เข้าใจในบริบทของพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...สาเหตุน่าจะมาจาก ความคิดต่าง ความหวาดระแวง ความไม่เข้าใจกัน รัฐระแวงชาวบ้าน ชาวบ้านระแวงรัฐ แล้วชาวที่ออกไปทำให้ปัตตานีน่ากลัว เราชู้สึกไม่ปลอดภัย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เรื่องของประวัติศาสตร์ที่บิดเบือนจากการสอนศาสนา ไม่เอาความจริง มาพูด เรื่องที่เกิดเมื่อ 200 ปีก่อน แผนดินประเทศไทย จังหวัดปัตตานี ไม่มีอยู่ในแผนที่ประเทศไทย ด้วยซ้ำ และนี่คือการบิดเบือนประวัติศาสตร์ ถ้าหากมีผู้รู้จริงมาสอนหนังสือประวัติศาสตร์เรื่องจริง โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงก็น้อยลง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

#### (2) พื้นที่ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีความคิดว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุมาจากเรื่องผลประโยชน์ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ในเรื่องของอำนาจและงบประมาณ หรือผลประโยชน์ในเรื่องของการขยายเขต

“...เรื่องของผลประโยชน์ เพราะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นพื้นที่สี่เทา พื้นที่ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเยอะ แต่เนื่องจากว่า พื้นที่ตรงนี้มีมุสลิมอยู่ด้วย จากเป็นประเด็นเรื่องการเบียดเบียนประวัติศาสตร์ ดินแดนมลายู ดินแดนสยาม จุดกระแสก็ขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เขาจะเป็นคนเลี้ยงไข้ เขาจะไม่พยายามรักษาให้หายเพราะเขาต้องการขยาย เขาต้องการใช้ความรู้ของเค้ารักษาได้แค่นี้ๆ คงสภาพอยู่แล้วก็หลังจากนั้นก็ป่วยอีก ถ้าเราต้องการรักษาจริงๆ ให้เกิดความสงบจริงๆ กฎหมายบ้านเมืองเรามีอยู่แล้ว...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

**(3) กลุ่มผู้ก่อการร้ายและกลุ่มแบ่งแยกดินแดนเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้น**

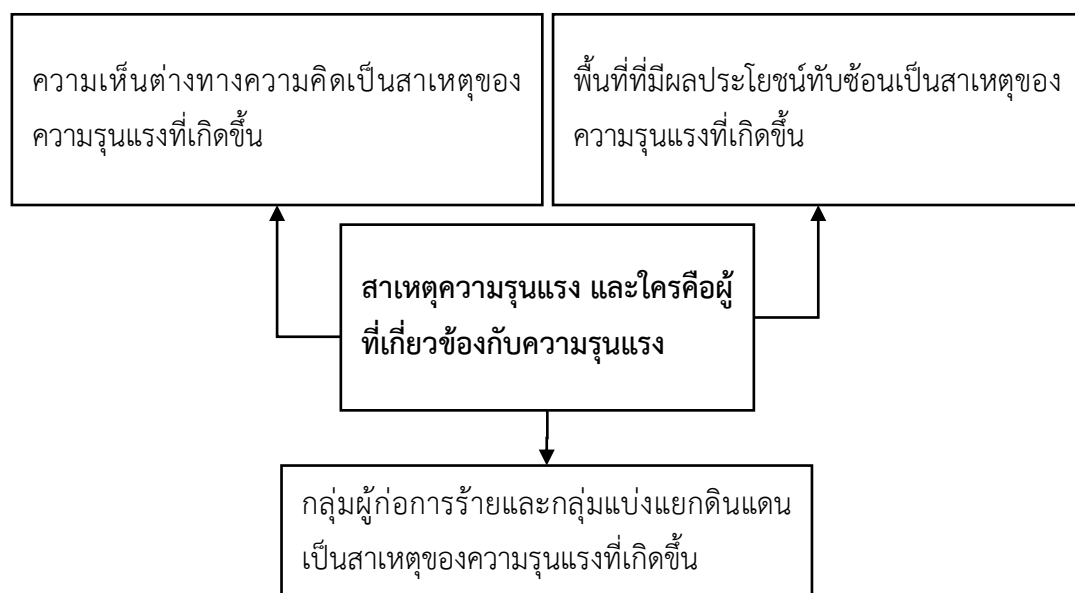
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นส่วนหนึ่ง มีที่มาจากกลุ่มขบวนการที่ต้องการแสดงออกทางความคิดหรือแสดงเจตนารมณ์ผ่านความรุนแรงจริง

“...เรื่องของขบวนการในอดีต PULO BRN มีตัวตนอยู่ และในปัจจุบันก็มีกลุ่ม RKK ที่มีตัวตน อาจจะมีความคิดเห็นที่ความคิดของเขา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...กลุ่มแบ่งแยกดินแดน เพราะกลุ่มเหล่านี้มีมานานแล้ว มีมาก่อนปี 2547 มีมาตั้งแต่ บรรพบุรุษ เมื่อก่อนสมัยปู่ย่าตายาย ต้องนั่งเครื่องบินไปซื้อปืนที่ กทม. กลับมาปกป้องตนเองเพราะปู่มีอาชีพเป็น อส. ซึ่งการก่อเหตุในเมืองก็รุนแรงในขณะนั้น...ต้องยอมรับว่าการศึกษาเข้าไม่ถึง และความเหลื่อมล้ำ ซึ่งบางคนไม่มีทางเลือกต้องรับจ้างการเป็นขบวนการ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 15 สาเหตุความรุนแรง และใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

#### 4.2.2 สนับสนุนให้การพูดคุยหรือการเจรจาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้

##### (1) สนับสนุนให้ใช้การพูดคุย หรือการเจรจาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้

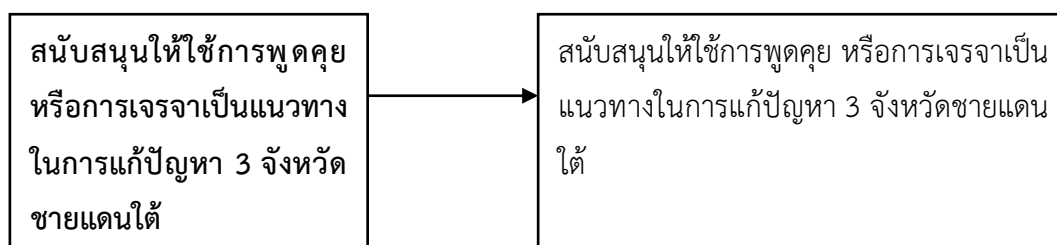
ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา เห็นด้วยและสนับสนุนให้ใช้การพูดคุย หรือการเจรจาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา และเชื่อว่าทุกความไม่สงบจะสามารถยุติลงได้ด้วยการพูดคุยกัน

“...สนับสนุนและเป็นสิ่งสำคัญมาก ๆ เพราะเวลาคนทะเลาะกันก็ต้องเอามาพูดคุยมาเจรจากัน ให้เขาไว้ใจเรา ให้เขาได้รับรู้ ว่าอุดมการณ์เราคือจะมาคืนดีกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นด้วยการพูดคุย การเจรจา การสร้างความเข้าใจ เป็นคำตอบที่ดีที่สุดให้กับคู่เจรจา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 16 การสนับสนุนให้ใช้การพูดคุย หรือการเจรจาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

#### 4.2.3 สถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้าง สันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง

##### (1) ผู้นำทางศาสนามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้จริง

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีความคิดเห็นว่าผู้นำศาสนามีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำและเสนอความคิดต่อการแก้ไขปัญหา เนื่องจากกลุ่มผู้นำทางศาสนาเป็นที่เคารพนับถือของคนในพื้นที่

“...ผู้นำศาสนา โดยเฉพาะบาบอ และเจ้าอาวาส นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เพราะอยู่กับในระดับรากหญ้าตลอด และให้กลุ่มเหล่านี้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดต่าง ๆ และจะเกิดสันติภาพได้คือทุกคนต้องเป็นกลาง และตั้งเป้าว่าจะต้องเกิดสันติสุข...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...โดยเฉพาะผู้นำศาสนาสำคัญว่า โดยธรรมชาติแล้ว ผู้นำศาสนาเป็นที่ ยอมรับในอดีตและปัจจุบัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...องค์กรศาสนา เช่น สมาคมอุลมะ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็น องค์กรที่สมควรจะต้องเข้าร่วมพูดคุย เพราะทุกคนอยากให้สงบ พัฒนา และเจริญก้าวหน้า...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

## (2) ประชาชนและองค์กรทุกภาคส่วนมีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง

ผู้ให้ข้อมูลหลักครั้งหนึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา สะท้อนว่าความสงบสุขจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนใต้ โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำหลักในการให้การสนับสนุน

“...รัฐบาลคือหน่วยทหารตำรวจ ต้องเป็นแม่ข่ายในการรักษาความ ปลอดภัยของประเทศ และรวมทั้งองค์กรสถาบันการศึกษาปอเนาะ โดยรัฐบาลจะมาล้งล้าสถาบัน ปอเนาะจับบาบอ หรือหน่วยงานที่มาสันับสนุนกับชุมชน ทำให้ชาวบ้านหวาดระแวง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ทุกภาคส่วน ให้ทหารเป็นเจ้าภาพ แต่ส่วนอื่นไม่ขยับ ก็ไม่เกิดผล โดยเฉพาะคนในพื้นที่มีส่วนเป็นอย่างมาก...”

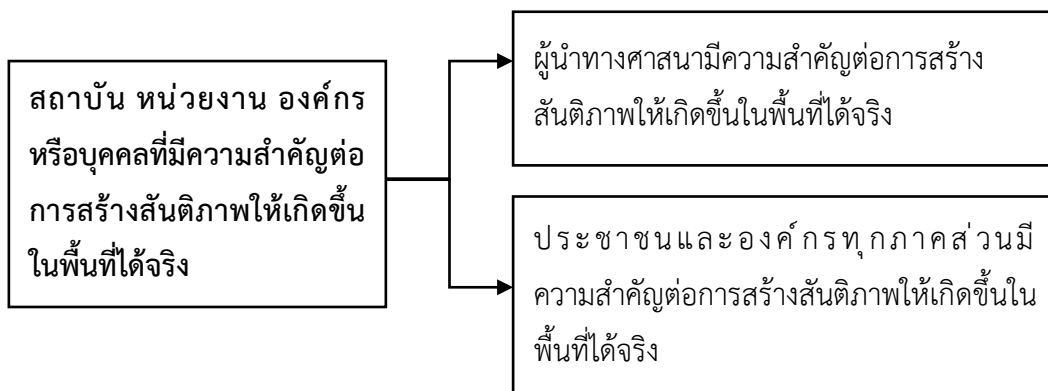
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ทุกหน่วยงานทุกภาคส่วน ที่มีส่วนทำให้เกิดสันติภาพได้จริง เพียงแต่ กระทำจริงและต้องจริงใจ ผมเชื่อมั่นครับ แต่อย่าปล่อยให้ส่วนหนึ่งส่วนใดดำเนินการโดดเดี่ยว...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าเกี่ยวกับทุกภาคส่วนที่ร่วมมือกันตั้งแต่รากหญ้าจนถึงข้างบน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 17 สถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง

#### 4.2.4 การที่รัฐบาลมีผู้นำที่มาจากฝ่ายทหารส่งผลต่อกระบวนการทางสันติภาพในพื้นที่

##### (1) รัฐบาลที่มีผู้นำมาจากฝ่ายทหารไม่ส่งผลต่อกระบวนการสันติภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ไม่ได้มีความรู้สึกกังวลว่ารัฐบาลที่มีผู้นำมาจากฝ่ายทหารจะส่งผลต่อกระบวนการสันติภาพ เพราะมีความคิดเห็นว่าทหารทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเด็ดขาด มีระเบียบ และสั่งการได้อย่างรวดเร็ว หลักสำคัญคือควรมีความจริงใจในการร่วมแก้ปัญหา

“...ตอนแรกคิดว่ามีผล แต่พอดูการทำงานก็คิดว่าไม่เกี่ยวกัน ผู้นำที่มาจากฝ่ายทหารก็เข้าสู่แบบการเมือง เดินทางแบบนักการเมือง แต่ก็ได้นำแบบทหารมาใช้ในการบริหารจัดการ ถ้าสังเกต ผู้นำที่มาจากทหารค่อนข้างที่จะเข้าใจปัญหาได้เป็นอย่างมาก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...มันก็อยู่ที่ความจริงใจ ไม่ว่าจะเป็ทหารหรือตำรวจ หรือพลเรือน ถ้ามีความจริงใจจริงๆ ก็มาพูดคุยดำเนินการแล้วแก้ไขปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ถ้าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ แล้วมีผู้นำเป็นทหารก็ตืออย่างหนึ่งมองเรื่องความมั่นคง ความสงบ ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เป็นหลัก แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงหรือเบาบางลง ควรให้กลุ่มที่แก้ปัญหาเข้ามาดูแลต่อ เช่น จะปลูกผักเลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ดไปขอทหารก็ไม่ใช้ แต่เหตุการณ์รุนแรงทหารคุมได้ แต่สถานการณ์เบาบางก็เอาผู้บริหารด้านอื่นมาเข้ามาดูแลต่อ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

## (2) รัฐบาลที่มีผู้นำมาจากฝ่ายทหารส่งผลกระทบต่อกระบวนการสันติภาพ

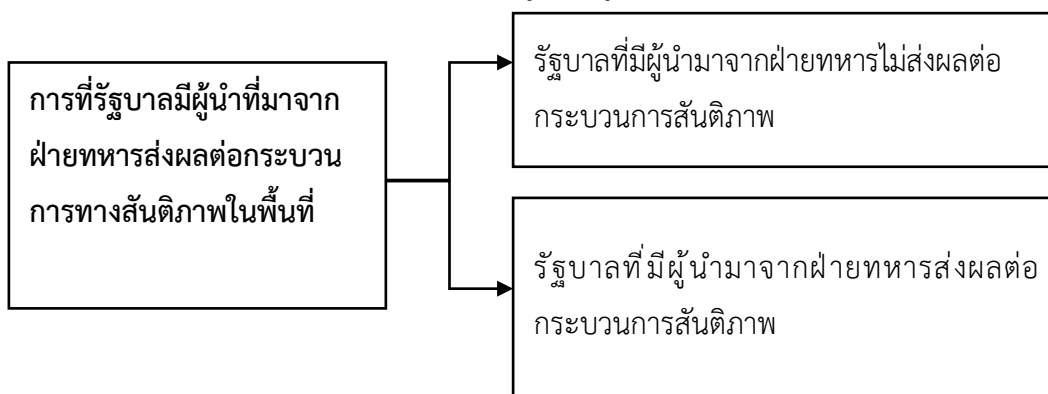
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีความคิดเห็นว่าการที่รัฐบาลจากฝ่ายทหารจะไม่สามารถเข้าถึง และเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของคนในพื้นที่ การใช้กำลังทางทหารเข้าแก้ปัญหาไม่สามารถทำให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ได้

“...ผมว่ามีความกระทบมาก เพราะทหารคิดด้านเดียวไม่คิดหลาย ๆ ด้าน คิดว่าคนที่พูดไทยไม่ได้ ก็คิดไม่ดีแล้ว ทหารไม่สมควรบริหาร ทหารเรียนมาด้านเดียวคือ ป้องกันประเทศ ต้องเป็นนักการเมืองที่ดี หรือนักวิชาการที่ดี ก็พูดคุยได้ ถ้ามอบให้ทหารฝ่ายเดียวทหารไม่ฟังคนอื่น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ในอดีตชาวบ้านมักเชื่อว่าเห็นคนใส่ชุดทหารถือปืน ให้ลูกหลานรีบวิ่งขึ้นบ้าน เสมือนว่าคนพวกนี้คบไม่ได้ แต่อย่าลืมนะว่าส่งกองกำลังมาเยอะ ๆ แล้วมาคุมพื้นที่แล้วจะเกิดสันติภาพ เป็นไปไม่ได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 18 การที่รัฐบาลมีผู้นำที่มาจากฝ่ายทหารส่งผลกระทบต่อกระบวนการทางสันติภาพในพื้นที่

## 4.2.5 การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการ พุดคุยของรัฐบาล

### (1) ความสำเร็จของกระบวนการพุดคุยของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วน

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา เชื่อว่าความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วนจะส่งผลให้มีความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ มีโอกาสทำให้การพุดคุยประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น



“...ผมว่าทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ หรือพี่น้องประชาชน ในภาคเล็ก ๆ คือ สภาสันติสุขมีทุกภาคส่วนเข้าร่วมประชุมระดับตำบล พอเข้ามารับฟังข้อมูลที่เป็นจริงก็ไปขยายต่อ และสามารถแยกแยะข้อมูลเองได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ผมว่าเริ่มตั้งแต่รากหญ้าประชาชน หมู่บ้าน ตำบล ต้องเริ่มจากตรงนี้ ความเข้าใจในกลุ่มรากหญ้าเข้าใจอย่างถ่องแท้ การพูดคุยก็จะง่าย แต่โอกาสที่มีผลสัมฤทธิ์สูงมาก...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เราจะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ได้ เพราะความรุนแรงเกิดขึ้นทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของพื้นที่ ฝ่ายตรงข้าม หรือชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กกำพร้า หญิงม่าย เพราะกลุ่มเหล่านี้เราต้องเข้าไปดูแลเรื่องของอาชีพการมีคุณภาพชีวิตที่ดี...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

## (2) ความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากผู้นำทางความคิด และผู้นำทางศาสนา

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีความคิดเห็นว่าการร่วมมือจากกลุ่มผู้นำทางความคิดและผู้นำทางศาสนา จะสามารถประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนในพื้นที่ได้ดีกว่า เนื่องจากเป็นที่ศรัทธา และมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่อยู่เดิม

“...กลุ่มผู้นำศาสนาเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เพราะ ชาวบ้านให้ความนับถือผู้นำศาสนา บาบอ และอีกหลาย ๆ กลุ่มร่วมด้วย ..”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...กลุ่มผู้ใหญ่ในพื้นที่ฝ่ายการเมือง เพราะการรวมตัวของคนในพื้นที่จะยึดที่ศาสนา หรือกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือสส. โดยรวมคือผู้ที่มีอำนาจในพื้นที่ โดยหลัก ๆ จะนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งศาสนาอิสลามคือศาสนาที่สันติภาพอยู่แล้ว...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...กลุ่มของประชาชนระดับกลาง พวกข้าราชการ นักวิชาการ เพราะเมื่อการพูดคุยจบแล้ว การมาประชาสัมพันธ์ชาวบ้านจะทำให้มีน้ำหนักมากกว่ากลุ่มระดับล่าง..”

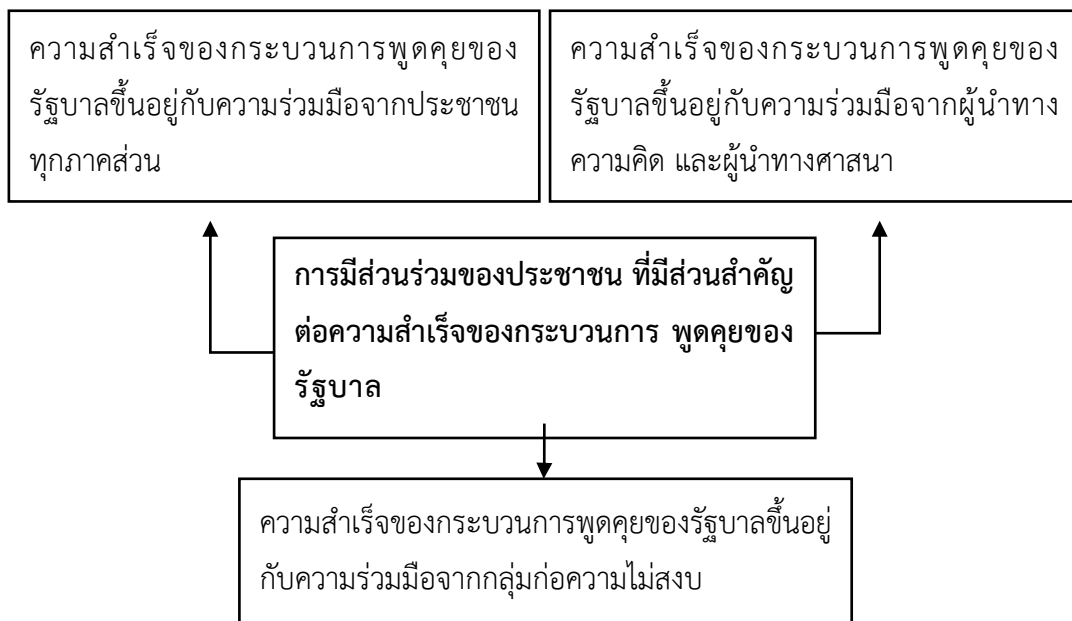
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

(3) ความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากกลุ่มก่อความไม่สงบ

ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา นำเสนอแนวคิดว่าการบวนการพูดคุยจะสำเร็จได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการให้ความร่วมมือจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ถ้าพวกเขายอมให้ความร่วมมือ กระบวนการทางสันติภาพก็จะบังเกิดขึ้นได้

“...ให้กลุ่ม BRN เปิดตัวออกมาก่อน แล้วจะได้รู้ว่าคุยกับใครคุยอย่างไร เรื่องสันติภาพที่ต้องจริง ๆ เราก็จะเอากลุ่มที่ตรงกับ ขบวนการ BRN ต้องการ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 19 การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล

4.2.6 หัวข้อของการพูดคุยของรัฐบาล และประเด็นที่ต้องดำเนินการร่วมกันกับกลุ่มขบวนการ

(1) หัวข้อเรื่องความรุนแรง เป็นหัวข้อที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการร่วมกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเป็นหัวข้อหลักที่กลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ที่จะต้องมีการพูดคุยและหารือร่วมกันเพื่อยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้น เพราะส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่

“...เรื่องการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ ต้องตกลงกัน ให้หยุดใช้ความรุนแรง และมาใช้ช่องทางหรือพื้นที่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญไทย จะแพ้หรือชนะ ก็จะไม่มีการเสียเลือดเสียเนื้อ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...การไม่ก่อเหตุการณ์ความรุนแรงในสังคม การหยุดสร้างความหวาดระแวงระหว่างคนในสังคม พอสิ่งเหล่านี้ไม่มีเขาก็ทำงานทำอาชีพก็ทำตามปกติ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 15 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เรื่องของความรุนแรง ไม่อยากให้เกิดความรุนแรงอีกทั้งสองฝ่าย ถ้ามีโต๊ะเจรจาแล้วก็เจรจาให้บ่อย ๆ แล้วเกิดผลโดยเร็วที่สุด...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

**(2) หัวข้อเรื่องศาสนา ประวัติศาสตร์ความเป็นมา เป็นหัวข้อที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการร่วมกัน**

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีความเชื่อว่าการบิดเบือนหลักคำสอนทางศาสนาและการส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาอย่างผิด ๆ นั้น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

“...เรื่องของศาสนา เพราะศาสนาอิสลามไม่ได้สอนให้ใช้ความรุนแรง ไม่ได้สอนให้ฆ่าฟันกัน สอนให้รักสันติ แต่ตอนนี้ที่ทำอยู่คือพวกไม่มีศาสนา ก็มาตกลงกันเลยตามคำภีร์อัลกุรอานว่าตรงไหนสอนให้ใช้ความรุนแรง แล้วตกลงกันเลยว่าหลักที่ถูกต้องคือไม่ใช่ความรุนแรง..”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ความไม่เข้าใจในประเพณีวัฒนธรรม การยอมรับในข้อตกลงยอมรับเต็ม 100% หรือไม่ โดยวิถีมลายู อัยาคติ คิดว่าพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ดูให้เป็นความสวยงาม ความสวยงาม ในพหุวัฒนธรรม ที่ปะปนกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...การปลูกฝังคนรุ่นใหม่ โดยคนรุ่นเก่า มีความจริงใจเอาประวัติศาสตร์ที่แท้จริงมาพูดคุย ทุกวันนี้ประวัติศาสตร์ปัตตานี ความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว แต่ประวัติศาสตร์ไปถึง 3-4 คนเขียน ประวัติศาสตร์จึงบิดเบือนไม่เหมือนกันสักเล่ม...”

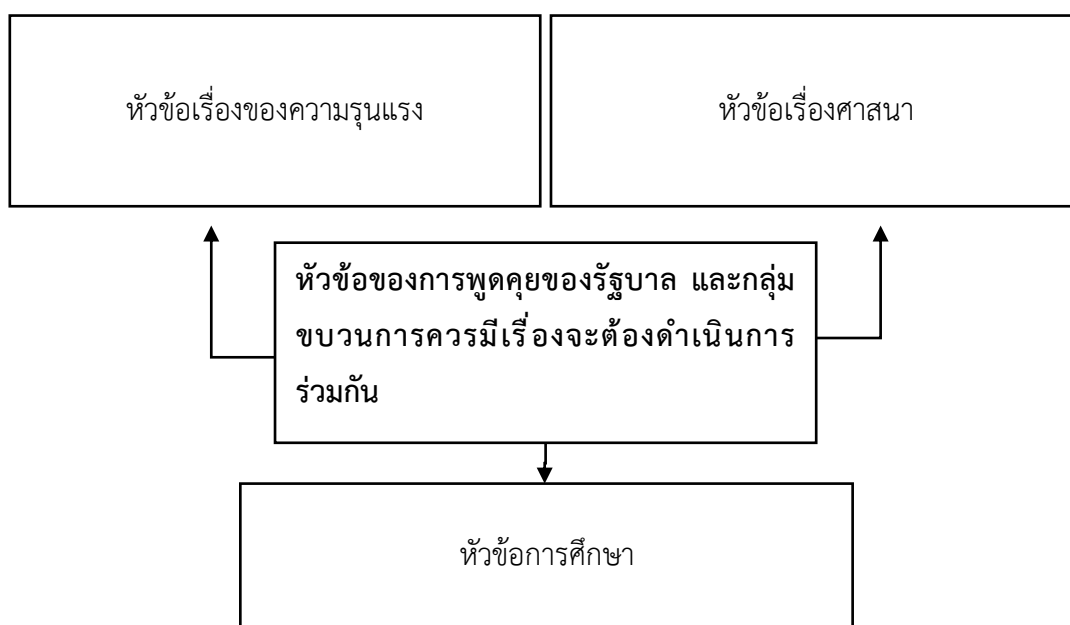
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

### (3) หัวข้อเรื่องการศึกษาเป็นหัวข้อที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการร่วมกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งควรเริ่มจากการส่งเสริมให้เยาวชนมีการศึกษาที่ดี เพื่อสามารถดูแลตัวเอง และแยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลความขัดแย้งต่าง ๆ ได้

“...การศึกษาของเยาวชน เด็กที่มีการศึกษาจะสามารถพาตัวเองให้รอดได้ แต่เด็กที่ไม่มีการศึกษาเลยก็ไปไม่รอด จะโดนหลอกง่าย และไม่มีการพัฒนาชีวิตตัวเองเลย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 20 หัวข้อของการพูดคุยของรัฐบาล และกลุ่มขบวนการควรมีเรื่องจะต้องดำเนินการร่วมกัน

#### 4.2.7 การแก้ปัญหาในระยะยาวเรื่องที่ต้องทำเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว

##### (1) การแก้ปัญหาเรื่องการเมืองการปกครอง เป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีการสะท้อนว่า การบริหารบ้านเมืองอย่างเข้าใจบริบทของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างวัฒนธรรมนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของชุมชน

“...ผู้บริหารของพื้นที่ ผมเข้าใจว่าคนที่ออกจากประเทศไทยไปอยู่มาเลเซีย เกิดจากถูกเฟ้งเล็ง และเขาไม่สามารถเสนอแนวคิดในการพัฒนา ไม่สามารถทำงานได้ตามอิสระ สิ่งที่สำคัญคือการบริหารงานพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ควรมาจากส่วนกลาง ต้องคนในพื้นที่ จะเป็นพุทธจะเป็นมุสลิม จะเป็นจีน แต่ต้องมาจากพื้นที่ ไม่ใช่มาจากส่วนกลาง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ศาสตร์พระราช เมื่อในหลวงมาในพื้นที่ท่านเข้าใจจริง ๆ เข้าใจในบริบท เข้าใจในพื้นที่ จึงออกศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ถ้าเราไม่เข้าใจตรงนี้จริงๆ การแก้ปัญหาก็ไม่จบ ไม่ว่าจะป็นภาครัฐที่จะมาแก้ไขปัญหาก็ยึดหลักพระองค์ท่าน แล้วจะแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในระยะยาวได้..”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เรื่องคนกลางที่เป็นกลางจริงๆ มาแก้ไขปัญหา เรามองคู่ขัดแย้งน่าจะมีผลประโยชน์ของตนเองแต่ละฝั่งต้องรักษาไว้ ถ้าเรามองคนกลางคนที่สาม เขาอาจจะมองปัญหา และตัดสินใจเกิดความยุติธรรมที่สุด..”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 13 มีนาคม 2666, สัมภาษณ์)

## (2) การแก้ปัญหาเรื่องการศึกษา เป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า การศึกษาคือปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขในระยะยาว เนื่องจากในปัจจุบันเยาวชนยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง การปฏิรูประบบการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีส่วนสำคัญทำให้เด็ก ๆ ได้รับการศึกษาที่ดีและนำความรู้มาพัฒนาชุมชน

“...การให้การศึกษาให้ทุกคนได้มีการศึกษาโรงเรียนรัฐบาลมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่มีการเรียนที่โรงเรียนปอเนาะ ไม่มีการแบ่งโรงเรียน ศาสนาอิสลามจะเรียนปอเนาะ ศาสนาพุทธจะเรียนโรงเรียนรัฐบาล ถ้าเอา 2 กลุ่มมารวมกันได้มันก็จะดีแก้ปัญหาระยะยาว การให้การศึกษาที่ดีกับเด็กในพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เรื่องของการศึกษา เป็นการศึกษาที่ถูกต้อง เพราะพวกคิดต่างส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษา พวกเด็กติดยาขบวนการไม่เอาเข้าร่วม ต้องดูแลและตกลงการศึกษาเนื้อหาที่เรียนใส่ข้อมูลที่ถูกต้องของการศึกษา...”

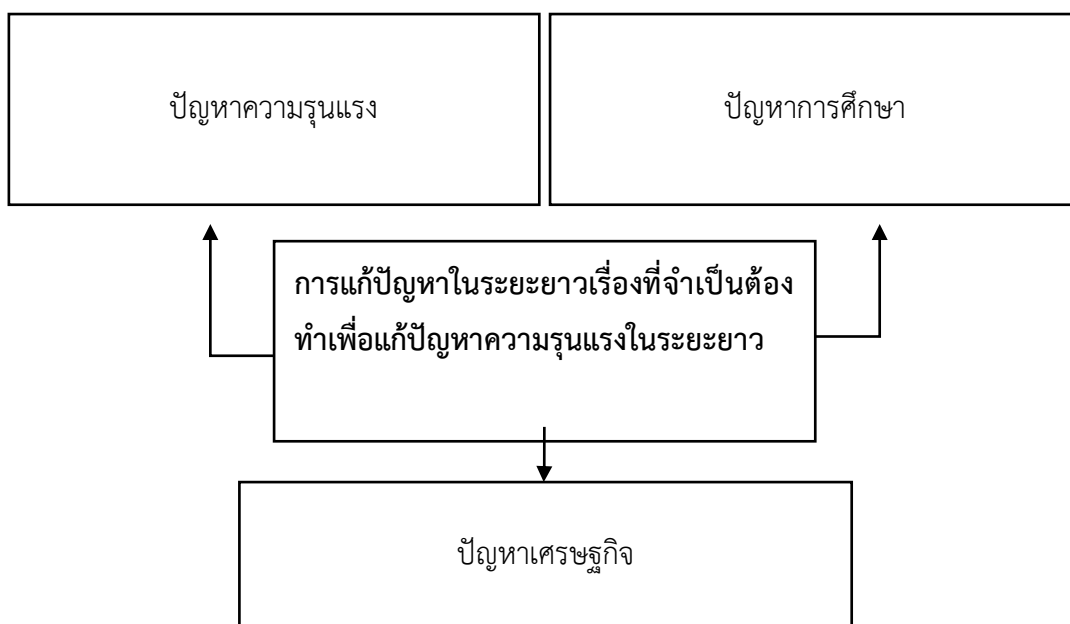
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

(3) การแก้ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อ  
แก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา มีการสะท้อนว่า เศรษฐกิจที่ดีทำให้คนในชุมชนสามารถเลี้ยงดูครอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดโอกาสการเข้าไปพัวพันกับกลุ่มก่อความไม่สงบ หรือกลุ่มยาเสพติด

“...เรื่องเศรษฐกิจ ทำอย่างไรให้ทุกคนมีรายได้มีคุณภาพชีวิตอยู่ดีกินดี และยาเสพติด เพราะยาเสพติดเป็นปัญหาหนักของเยาวชน และทำอย่างไรให้เยาวชนกลับมาอยู่ในศาสนา ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 21 การแก้ปัญหาในระยะยาวเรื่องที่ต้องทำเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว

4.2.8 ผู้นำประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องการปกครองในพื้นที่ หากต้องการจะให้ปัญหาความไม่สงบยุติลง ทางออกคือต้องให้พื้นที่นี้เป็นรัฐอิสระ แยกออกจากประเทศไทย

(1) การแยกพื้นที่ 3 จังหวัดเป็นรัฐอิสระแยกออกจากประเทศไทยไม่ใช่ทางออกของปัญหาความไม่สงบ

ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ไม่เห็นด้วยกับการแยกพื้นที่ให้กลายเป็นรัฐอิสระ เนื่องจากตระหนักว่าทุกคนเป็นคนไทย อยู่ภายใต้การปกครองและกฎหมายของประเทศไทย อยากให้รัฐบาลพัฒนาพื้นที่ให้เจริญมากยิ่งขึ้น

“...ไม่เห็นด้วยไม่มีความจำเป็นที่ต้องแยก เพียงแต่จะทำอย่างไรให้คนในพื้นที่เข้าใจในบริบทที่เป็นอยู่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเชื้อชาติ แต่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย เช่น ผมเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทย ก็อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายของไทย แต่เราก็ไม่เคยลืมวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของจีน อย่าให้เราถูกกลืนไปโดยปริยาย...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 13 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ถ้าแยกรัฐอิสระผมไม่เห็นด้วย คุณจะเอาปัตตานีไปไม่ได้ แต่คุณต้องกลับมาพัฒนาปัตตานีอยู่ภายใต้เมืองไทย...ให้ชาวบ้านเลือกว่าใครเป็นหัวหน้าให้อิสระในการบริหารงานเหมือน ผู้ว่า กทม. ผู้ว่า พัทยา น่าจะเป็นแนวทางนี้มากกว่า ผู้ว่าก็เลือกตั้ง นายก อบจ.ก็เลือกตั้ง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 14 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

## (2) การแยกพื้นที่ 3 จังหวัดเป็นเขตปกครองพิเศษอาจเป็นทางออกของปัญหาความไม่สงบ

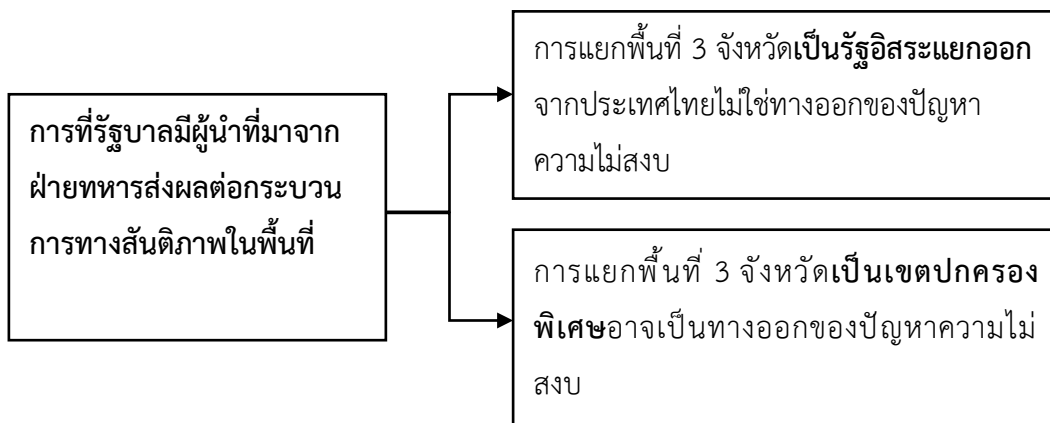
ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ถึงครึ่งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีการสะท้อนว่า การแบ่งพื้นที่ 3 จังหวัดเป็นเขตปกครองพิเศษ โดยออกแบบการปกครองให้คนภายในพื้นที่ปกครองกันเอง อาจช่วยลดปัญหาความไม่สงบได้

“...ผมไม่เห็นด้วยกับการแยกออกมาเป็นรัฐอิสระ ผมว่าถ้าเราคิดเรื่องการปกครองพิเศษอาจจะยากหน่อย ต้องมาดูว่าเราพร้อมมั๊ยในตอนที่เราเรียกร้องวันนี้ต้องดูอีกหลายองค์ประกอบ ผู้ที่มีความรู้ นักวิชาการ ทั้งหลายมาวางกรอบตรงนี้ให้เป็นรูปธรรมที่ดี...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)

“...ถ้าแยกเลยผมไม่เห็นด้วย แต่ถ้าเขตปกครองพิเศษก็พอได้ แต่ต้องมองเรื่องของงบประมาณที่เข้ามา มาจากไหนถ้าแยกกันกับไทย ผู้บริหารจะมาปกครองมาจากไหน ถ้าในพื้นที่มีเรื่องความสามัคคี เศรษฐกิจที่ดี พูดคุยกันได้ ไม่มีความขัดแย้งกัน ถ้าถึงจุดนั้นแล้วก็เป็นอย่างอื่นที่แก้ไขปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 12 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์)



ภาพประกอบ 22 ผู้นำประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องการปกครองในพื้นที่ หากต้องการจะให้ปัญหาความไม่สงบยุติลง ทางออกคือต้องให้พื้นที่นี้เป็นรัฐอิสระ แยกออกจากประเทศไทย



## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) เพื่อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

การวิจัยนี้ใช้วิธีแบบเชิงคุณภาพ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มผู้นำศาสนาจากประชาชนในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ แล้วนำมาเขียนเป็นประโยคข้อความเพื่อวิเคราะห์สร้างข้อสรุปตามกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อตอบคำถามของการวิจัย

#### 5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน ได้แก่

5.1.1 ความคิดเห็นของผู้นำประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2)

5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2)

5.1.3 ข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2)

### 5.1.1 ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

#### (1) ทศนคติของผู้นำประชาชนต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

จากการสำรวจทัศนคติของกลุ่มผู้นำประชาชนมองว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่ ทำให้เกิดเป็นความแตกแยก และความรู้สึกเป็นศัตรูกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทั้งประชาชนและประเทศชาติ ผู้นำทุกคนไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงขึ้น และต้องการให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นยุติลง โดยมีความคิดเห็นสาเหตุของความรุนแรงนั้นอาจมีสาเหตุจาก 3 สาเหตุด้วยกัน สาเหตุแรก คือเกิดจากการก่อเหตุของผู้ที่ต้องการช่วงชิงอำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น เรื่องอิทธิพลท้องถิ่น ของหนีภาษี ยาเสพติด และประโยชน์จากฉ้อโกงงบประมาณแผ่นดิน สาเหตุถัดมาเกิดจากความแตกแยกของกลุ่มคนจากการบิดเบือนประวัติศาสตร์ ความรู้สึกอยู่ติดธรรมต่อการปกครองของรัฐ และสาเหตุสุดท้ายเกิดจากกลุ่มขบวนการต้องการแบ่งแยกดินแดน

#### (2) การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในพื้นที่ในรอบ 1 ปี

กลุ่มผู้นำมีความคิดเห็นว่าการณ์ในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่เพียงแต่ในรอบ 1 ปีเท่านั้น แต่มองว่าสถานการณ์ความรุนแรงลดน้อยลงเมื่อเทียบกับระยะเวลากว่า 20 ปีจนถึงปัจจุบัน โดยอ้างอิงจาก จำนวนการก่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่ลดน้อยลง ระดับความรุนแรงของการก่อเหตุที่ลดน้อยลง และความรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่ที่รู้สึกปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น โดยปัจจัยที่ส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การสร้างความเข้าใจให้กับพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ความศึบหน้าของการเจรจาเพื่อสันติสุข ความเจริญของพื้นที่ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ชาวบ้านมีความสุขมากขึ้น และการปราบปรามที่จริงจังจากหน่วยงานของรัฐบาล ทำให้สถานการณ์โดยรวมมีความสงบมากยิ่งขึ้น

#### (3) ความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพ

ความหมายของคำว่าสันติภาพในความคิดของกลุ่มผู้นำมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การไม่มีความรุนแรง การอยู่ร่วมกันโดยให้เกียรติซึ่งกันและกัน การคิดแต่สิ่งที่ดีต่อกัน และไม่คิดเอาเปรียบกัน โดยรวมให้ความหมายว่าสันติภาพหมายถึงความสงบสุข นอกจากการตีความคำว่าสันติภาพไปในเชิงความหมายแล้วนั้น กลุ่มผู้นำได้ตีความไปในเชิงสัญลักษณ์ นั่นคือการเปรียบเทียบสันติภาพได้กับศาสนาอิสลาม ตามคำสอนของศาสนาที่ต้องการให้ใช้ชีวิตอย่างมีสันติสุข มีความรักต่อกัน สอนให้ทุกคนเป็นคนดี ซึ่งมีมุมมองว่ากระบวนการทางสันติภาพจะเกิดจากการเจรจา

และการพูดคุยกัน ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับขบวนการก่อความไม่สงบ การเจรจาระหว่างรัฐบาลกับประชาชน หรือการเจรจาระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และยึดมั่นว่าแนวทางการพูดคุยเจรจาเป็นแนวทางสันติภาพที่ดีที่สุดสำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้ง

#### **(4) คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จะต้องมีบทบาทในการสร้างสันติภาพในพื้นที่**

กลุ่มผู้นำต่างมีความคิดเห็นว่าคุณค่าที่สำคัญที่สุดในการสร้างสันติภาพในพื้นที่คือการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น วัฒนธรรมประเพณีการดำเนินชีวิต หลักการทางศาสนา ภาษาที่ใช้ ลักษณะทางกายภาพ เช่น สภาพภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่การแก้ไขปัญหาควรเริ่มจากคนที่เข้าใจบริบทอย่างเป็นองค์รวมภายในพื้นที่ นอกจากนี้อาจต้องอาศัยบทบาทของผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ เนื่องจากถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือ เปรียบได้กับศูนย์รวมทางจิตใจของคนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็สามารถมีบทบาท ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ได้ เช่น การปกครองประชาชนด้วยความยุติธรรม และเสมอภาค การส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน และการสร้างเวทีการพูดคุยกับคนในพื้นที่

#### **(5) ผู้นำประชาชนเคยได้ยินข่าวและให้ความสนใจติดตามข่าวกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับขบวนการ**

ข่าวกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพถือเป็นข่าวที่กลุ่มผู้นำประชาชนให้การติดตามอย่างใกล้ชิด โดยช่องทางที่ใช้ในการติดตาม มักติดตามข่าวสารจากทางโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ ลักษณะของข่าวสารที่สนใจเป็นพิเศษคือ ข่าวกระบวนการพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาล และกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบ หรือการพูดคุยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมักไม่มีความชัดเจน เนื่องจากรัฐบาลไม่ได้มีการแจ้งรายละเอียดของข้อมูลให้ประชาชนรับรู้ว่าเป็นขณะนี้ ขั้นตอนของกระบวนการพูดคุยสันติภาพกำลังดำเนินไปถึงขั้นตอนใด หลังจากได้รับรู้ข่าวกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ กลุ่มผู้นำบางส่วนก็ได้นำข่าวที่เกิดขึ้นไปชี้แจงเพื่อแจ้งข่าวสารความคืบหน้าให้ลูกบ้านได้รับทราบด้วย โดยส่วนใหญ่กลุ่มผู้นำรู้สึกว่าการพูดคุยเพื่อสันติภาพไม่ได้มีความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรม

**(6) ผู้นำประชาชนรู้สึกว่าการบวนการพูดคุยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่**

กลุ่มผู้นำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าบรรยากาศโดยรวมของพื้นที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น สภาพแวดล้อมโดยรวมมีความสุขมากขึ้น ความรุนแรงลดน้อยลงใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข ซึ่งบรรยากาศเหล่านี้มีผลมาจากกระบวนการการพูดคุย ชาวบ้านเริ่มสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้ และรัฐบาลรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ทำให้คนในพื้นที่เข้าใจมากขึ้นว่าความรุนแรงไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น บางส่วนยอมรับว่าถูกข่มขู่บังคับให้กระทำความผิด แต่ก็มีบางส่วนของกลุ่มผู้นำที่ให้ความคิดเห็นว่าบรรยากาศขณะนี้เหมือนๆเดิม ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากรัฐบาลไม่ค่อยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและประชาชนในพื้นที่ไม่รู้ว่าการพูดคุยส่งผลดีอย่างไร และไม่ทราบว่ามีอะไรทำอะไรรตามข้อตกลงบ้าง

**(7) ความเชื่อมั่นว่าการบวนการพูดคุยที่ดำเนินอยู่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ**

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำประชาชนแตกเป็น 2 ฝ่ายเมื่อพูดถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการพูดคุยเพื่อแก้ปัญหา โดยฝ่ายหนึ่งมีความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินการ เชื่อว่ารัฐบาลกำลังดำเนินนโยบายด้านการพูดคุยเพื่อการเจรจา ทั้งการเจรจากับขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) การพูดคุยกับคนในพื้นที่ และอีกฝ่ายที่ไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินการของรัฐ เนื่องจากรัฐไม่มีการประชาสัมพันธ์ ร่วมกับไม่มั่นใจในตัวแทนเจรจาจะทำหน้าที่ได้ดีมากพอ แต่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างยังขาดความเชื่อมั่นในผลลัพธ์ว่าการบวนการพูดคุยที่ดำเนินอยู่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จหรือไม่

**(8) ความพึงพอใจของผู้นำประชาชนกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล**

กลุ่มผู้นำส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล ทั้งยังสอดคล้องกับจำนวนเหตุการณ์ในพื้นที่ที่ลดลง ในขณะที่กระบวนการพูดคุยของรัฐบาลมีจุดเด่นคือ รัฐบาลดูมีความตั้งใจ และจริงจังในการพูดคุย มีหลากหลายองค์กรเข้าร่วมในการพูดคุย และมีตัวแทนของภาคประชาชนเข้าร่วมด้วย แต่มีจุดด้อยคือหลายหัวข้อในการพูดคุยไม่ได้ข้อสรุปที่แน่ชัด และยังมีกลุ่มตัวแทนอื่นๆที่ยังไม่ได้ให้ความร่วมมือกับกระบวนการพูดคุย และกลุ่มผู้นำบางส่วนที่ไม่มีความพึงพอใจในความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยเนื่องจากไม่มีความก้าวหน้าในกระบวนการพูดคุย และหลาย ๆ เรื่องไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

### (9) ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล

ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง กลุ่มผู้นำมีความกังวลว่า รัฐบาลไทยได้พูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ตัวจริงหรือไม่ เนื่องจากจากหลังการพูดคุยก็ยังคงปรากฏเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น และประเด็นที่สอง คือ ผู้นำประชาชนกังวลว่า รัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับขบวนการไม่มีความจริงจังในการพูดคุย เพียงแค่ไปพูดคุยให้ประชาสัมพันธ์ว่ามีการพูดคุยเจรจาแล้ว แต่ไม่ได้มีความจริงจังที่จะพูดคุย ส่งผลให้ความสำเร็จของการพูดคุยก็ไม่เกิดขึ้นจริง

### (10) ข้อเสนอแนะต่อขบวนการพูดคุยของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะของผู้นำประชาชนต่อกระบวนการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล โดยข้อเสนอแนะ คือให้รัฐบาลมีความจริงจังและตั้งใจในการพูดคุยกับขบวนการ และข้อตกลงทั้ง 2 ฝ่ายต้องชัดเจน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้สันติสุขจริง ๆ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การสร้างภาพในการพูดคุยเพื่อออกสื่อและให้ประชาชนเข้าใจว่ามีการพูดคุยแล้ว แต่ต้องจริงจังเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาได้จริง รวมทั้งอย่ามองถึงผลประโยชน์ในพื้นที่ และงบประมาณที่จะตามมา และผลักดันให้ผู้นำ 4 เสาหลัก หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นตัวแทนของคนชนชั้นรากหญ้า ในการในการร่วมพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการ ซึ่งส่วนนี้จะเป็นผู้นำที่ประชาชนให้การนับถือ และคลุกคลีกับประชาชนมากที่สุด

### (11) ระยะเวลาที่จะเกิดข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่

กลุ่มผู้นำประชาชนต่างมีความต้องการให้เกิดข้อตกลงสันติภาพภายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ขึ้นโดยเร็วที่สุด เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน และหวังให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน แต่ก็มีกลุ่มผู้นำบางส่วนที่มีความคิดเห็นว่าข้อตกลงสันติภาพอาจต้องใช้ระยะเวลาอีกสักพักถึงจะดำเนินการได้สำเร็จ อาจเป็นเวลาในอีก 3 ปีข้างหน้า เนื่องจากต้องทำความเข้าใจกับคนหมู่มาก ต้องพูดคุยให้ครบทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของชาติพันธุ์หรือชาวบ้านพื้นถิ่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา

**(12) ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือ  
สันติภาพเชิงลบ**

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จากกลุ่มผู้นำประชาชน มีความคิดเห็นที่เห็นว่าสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก นั่นคือ ควรพูดคุยและเจรจากัน โดยอยู่ในกรอบของกฎหมายและหลักทางศาสนา แต่ก็มีผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มของผู้นำบางส่วน ให้ความคิดเห็นในด้านที่เพิ่มเติมว่าสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงลบ เพราะตอนนี้ทุกคนกำลังดำเนินสันติภาพในเชิงบวก แต่กลับไม่ได้ผลตอบรับที่เป็นรูปธรรมยังคงมีการก่อเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น นั่นคือการพูดคุยเพียงอย่างเดียวอาจไม่ช่วยให้การประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาจต้องวิธีการซึ่งนำมาซึ่งการปลอดจากเหตุความรุนแรงร่วมด้วย และบางส่วนกล่าวว่าควรที่จะเป็นทั้งสันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบ เพราะหากว่าเราให้สันติภาพเชิงบวก สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกัน ก็จะส่งผลให้มีสันติภาพเชิงลบด้วยหากมีทั้ง 2 อยู่ด้วยกันยิ่งส่งผลให้สันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

**5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้**

**(1) สาเหตุความรุนแรง และใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง**

สาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุมาจากหลากหลายปัจจัยแต่สามารถแยกออกเป็น 2 สาเหตุใหญ่ ๆ ได้แก่ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกิดจากความเห็นต่างทางความคิด ซึ่งประกอบไปด้วยหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยทางการเมืองประวัติศาสตร์ ปัจจัยความแตกต่างทางศาสนา และปัจจัยด้านการศึกษา และสาเหตุมาจากเรื่องผลประโยชน์ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ในเรื่องของอำนาจและงบประมาณ หรือผลประโยชน์ในเรื่องของกระบวนการยาเสพติด ผู้เกี่ยวข้องในสาเหตุความรุนแรงมักมีที่มาจากกลุ่มขบวนการที่ต้องการแสดงออกทางความคิด หรือแสดงเจตนารมณ์ผ่านความรุนแรง หรือกลุ่มคนผู้ซึ่งสูญเสียผลประโยชน์

**(2) สนับสนุนให้การพูดคุยหรือการเจรจาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา  
พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้**

กลุ่มผู้นำประชาชนมีความคิดเห็นว่าการพูดคุยหรือการเจรจาเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเชื่อว่าทุกความรุนแรงจะสามารถยุติลงได้ด้วยการพูดคุยกัน โดยต้องเริ่มจากการเดินไปด้วยกัน พูดคุยให้ถูกคน และมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการสร้างสันติภาพ ให้ทุกคนสามารถระบายความขัดแย้งออกมา รับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน และมีผู้นำบางท่านแนะนำเพิ่มเติมว่าให้ใช้ศาสนาเป็นที่ตั้งในการเริ่มพูดคุย

### (3) สถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้าง สันติภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง

กลุ่มผู้นำประชาชนคิดว่าการสร้างสันติภาพต้องเริ่มต้นจากทุกบุคคลหรือองค์กรในชุมชน เนื่องจากการเริ่มสร้างสันติภาพ ต้องเริ่มจากการรับฟังปัญหาจากทุกภาคส่วนด้วยความจริงใจ ให้ร่วมกันเสนอความคิดเห็น และหลังจากนั้นทางกลุ่มผู้นำคิดว่า ควรมีกลุ่มผู้นำทางศาสนาหรือกลุ่มบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพเป็นตัวกลางเพื่อสื่อสารข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐ มุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำหลักในการให้การสนับสนุน ทั้งการเปิดโอกาสในการพูดคุยรับฟังคนในพื้นที่ด้วยความจริงใจและเป็นกลาง เปิดเวทีให้มีการแสดงความคิดเห็น และการพูดคุยเจรจาต่าง ๆ และนำข้อตกลงนั้นไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

### (4) รัฐบาลมีผู้นำที่มาจากฝ่ายทหารส่งผลต่อกระบวนการทางสันติภาพใน พื้นที่

กลุ่มผู้นำประชาชนบางส่วนไม่ได้มีความรู้สึกกังวลว่ารัฐบาลที่มีผู้นำมาจากฝ่ายทหารจะส่งผลต่อกระบวนการสันติภาพ เพราะคณะพูดคุยต่างต้องมีผู้นำในการปฏิบัติ และมีความคิดเห็นว่าการทหารทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเด็ดขาด มีระเบียบ และสั่งการได้อย่างรวดเร็ว ชาวบ้านไม่ได้มีความกังวลว่ารัฐบาลจะมาจากฝ่ายทหารหรือไม่ แต่หลักสำคัญคือควรมีความจริงใจในการร่วมแก้ปัญหา และมีความตั้งใจในการเข้ามาพัฒนาพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหามากบ้าง แก้ไขปัญหาความยากจน แก้ไขปัญหาเรื่องความปลอดภัยได้ แต่กลุ่มผู้นำบางส่วนก็มีความคิดเห็นว่าการที่รัฐบาลมาจากฝ่ายทหารจะไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของคนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนยังตีตราว่าการมีทหารเข้ามาในพื้นที่จะก่อให้เกิดความรุนแรง และการใช้กำลังทางทหารเข้าแก้ปัญหาไม่สามารถทำให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ได้จริง

### (5) การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของ กระบวนการ พุดคุยของรัฐบาล

ความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วน ไม่ควรเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพราะความรุนแรงเกิดขึ้นทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายประชาชน ฝ่ายเจ้าหน้าที่ หรือฝ่ายตรงข้าม โดยเริ่มจากการพูดคุยกันของประชาชนตั้งแต่รากหญ้า จะส่งผลให้มีความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ มีโอกาสทำให้การพูดคุยประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ถือว่าประชาชนได้มีส่วนในการกำหนดอนาคตทางสันติภาพของพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามก็มีความคิดเห็นว่าการร่วมมือจากกลุ่มผู้นำทางความคิด และผู้นำทางศาสนาก็มีความสำคัญ เพราะจะสามารถประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนในพื้นที่ได้ดีกว่า เนื่องจากเป็นที่ศรัทธา และมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่อยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูล

ท่านหนึ่งจากกลุ่มผู้นำท้องถิ่น นำเสนอแนวคิดว่าการบวนการพูดคุยจะสำเร็จได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งคือการให้ความร่วมมือจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ถ้าพวกเขาอมให้ความร่วมมือ กระบวนการทางสันติภาพจึงจะบังเกิดขึ้นได้ เพราะเราจะได้รู้ว่าเรากำลังเจรจากับใคร และกลุ่มผู้เห็นต่างต้องการสิ่งใด การพูดคุยก็จะง่ายและมีโอกาสที่มีผลสัมฤทธิ์สูงมาก

#### (6) หัวข้อของการพูดคุยของรัฐบาล และประเด็นที่ต้องดำเนินการร่วมกันกับกลุ่มขบวนการ

สิ่งที่ควรดำเนินการแก้ไขร่วมกันอย่างรวดเร็วที่สุดคือเรื่องการหยุดใช้ความรุนแรงในพื้นที่ ควรต้องตกลงกันให้หยุดใช้ความรุนแรง และเปลี่ยนมาใช้ช่องทางภายใต้รัฐธรรมนูญ แทน จะแพ้หรือชนะไม่ควรมีการเสียเลือดเนื้ออีก เมื่อไม่มีความรุนแรงความหวาดระแวงกันในสังคมก็จะลดน้อยลง นอกจากนี้ยังควรนำคำสอนของศาสนามาพูดกัน เนื่องจากศาสนาอิสลามไม่ได้สอนให้ใช้ความรุนแรง ไม่ได้สอนให้ฆ่าฟันกัน สอนให้รักสันติ ควรนำหลักคำสอนตามคัมภีร์อัลกุรอานออกมาแสดง ว่าไม่มีบทไหนสอนให้ใช้ความรุนแรง และอีกประเด็นที่สำคัญคือการหยุดบิดเบือนประวัติศาสตร์ การส่งต่อข้อมูลประวัติศาสตร์อย่างไม่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และทางหน่วยงานของรัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมให้คนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเท่าเทียมกัน

#### (7) การแก้ปัญหาในระยะยาวเรื่องที่ต้องทำเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว

การแก้ปัญหาคำการบริหารบ้านเมืองเป็นที่เรื่องที่ต้องทำเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาว เนื่องจากผู้นำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ยังมีกลุ่มคนที่รู้สึกไม่เท่าเทียมมาจากการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ภาพลักษณ์ของคนนุ่งผ้าโสร่งที่อาจถูกมองว่าเป็นโจรเป็นคนไม่ดี ยังไม่มีกรอบปฏิบัติของกฎหมายที่ชัดเจนต่อผู้ที่กระทำความผิด หากแก้ไขได้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างวัฒนธรรมนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของชุมชน นอกจากนี้ยังเชื่อว่าการศึกษาคือปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขในระยะยาวในลำดับต่อมา เนื่องจากในปัจจุบันเยาวชนยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง การปฏิรูประบบการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีส่วนสำคัญทำให้เด็ก ๆ ได้รับการศึกษาที่ดี และนำความรู้มาพัฒนาชุมชน และรัฐบาลควรมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่ดี ที่ทำให้คนในชุมชนสามารถเลี้ยงดูครอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดโอกาสการเข้าไปพัวพันกับกลุ่มก่อความไม่สงบหรือกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติด



(8) ผู้นำประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องการปกครองในพื้นที่ หากต้องการจะให้ปัญหาความไม่สงบยุติลง ทางออกคือต้องให้พื้นที่นี้เป็นรัฐอิสระ แยกออกจากประเทศไทย

กลุ่มผู้นำประชาชนไม่เห็นด้วยกับการแยกพื้นที่ให้กลายเป็นรัฐอิสระ เนื่องจากตระหนักว่าทุกคนเป็นคนไทย อยู่ภายใต้การปกครองและกฎหมายของประเทศไทย รัฐบาลควรทำให้คนในพื้นที่เข้าใจบริบทที่เป็นอยู่ ที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมและเชื้อชาติ และอยากให้รัฐบาลพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กลุ่มผู้นำบางส่วนยังมีความคิดเห็นว่าการแบ่งพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นเขตปกครองพิเศษ โดยออกแบบการปกครองให้คนภายในพื้นที่ปกครองกันเอง เนื่องจากคนในพื้นที่มีความเข้าใจปัญหาเข้าใจวัฒนธรรมและความแตกต่างของเชื้อชาติ อาจช่วยลดปัญหาความไม่เข้าใจกันและความไม่สงบได้

### 5.1.3 ข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2)

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่จากกลุ่มของผู้นำประชาชนมีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล โดยให้รัฐบาลมีความจริงจังในการพูดคุยกับขบวนการ ไม่ใช่แค่การสร้างภาพในการพูดคุย แต่ต้องจริงจังเพื่อที่จะแก้ปัญหา รวมทั้งอย่ามองถึงผลประโยชน์ และงบที่จะตามมา แต่ควรมองถึงผลประโยชน์ของคนในพื้นที่เป็นหลัก และมีการสะท้อนว่าให้รัฐบาลได้นำตัวแทนของคนระดับรากหญ้าได้แก่ ผู้นำ 4 เสาหลัก ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา หรือคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัด เข้าร่วมพูดคุย เพราะ ผู้นำเหล่านี้จะคลุกคลีกับประชาชนระดับรากหญ้ามากที่สุด และรู้ความต้องการของประชาชนมากที่สุด รวมทั้งจัดให้มีคนกลางในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้ก้าวถอยคนละก้าว หากต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน การเจรจาที่ไม่เป็นผลสำเร็จ

## 5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

### 5.2.1 ความคิดเห็นของผู้นำประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ของผู้นำประชาชนที่ทำงานในระดับชั้นที่ 3

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีทัศนคติต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งผู้นำประชาชนมองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นสิ่ง

ที่เลวร้าย ทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกหวาดกลัว และมีความแตกแยกเป็นศัตรูกัน และไม่เพียงแต่แค่นั้นแต่เป็นความเสียหายในพื้นที่แต่ยังส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดของ โยฮัน กัลป์ตุง (2512) ได้กล่าวว่า ความรุนแรงนั้นจะถูกปรากฏขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์นั้นจะอยู่ในสถานการณ์ที่ การบรรลุถึงเป้าหมายทั้งร่างกายและจิตใจนั้น มีความขัดแย้งกับความสามารถของมนุษย์ มนุษย์ถูกทำลายศักยภาพด้วยจึงเกิดการลดศักยภาพ หรือความเป็นมนุษย์ลง โดยความรุนแรง (Violence) ซึ่งความรุนแรงมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของพระธรรมปิฎกว่าก่อนที่มนุษย์จะความขัดแย้งกันนั้นล้วนแต่เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจของมนุษย์ทั้งนั้น อีกทั้งยังเป็นสาเหตุแห่งการกระทำอันนำมาซึ่งความไม่สงบหรือการขาดสันติภาพของมนุษย์ จะเน้นการสร้างสันติภาพที่มาจากภายในที่เป็นข้อสำคัญทางหลักพระพุทธศาสนาโดยจะเน้นกิเลสของมนุษย์ ที่อยู่ภายในจิตใจ และเป็นจุดที่ทำให้เกิดการขาดสันติภาพภายในจิตใจมนุษย์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่ว่า "มนุษย์สามารถก่อสงครามให้เกิดขึ้นได้จากภายในจิตใจของมนุษย์เอง" เพราะฉะนั้นจะต้องมีการเสริมสร้างความปรารถนาที่จะปกป้องสันติภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ด้วย

ซึ่งผู้นำได้มองว่าสาเหตุของความรุนแรงนั้นมาจากปัญหาของขบวนการแบ่งแยกดินแดน ที่ต้องการพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้กลับไปเป็นส่วนหนึ่งของมลายูตามภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่เล่าต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และกลุ่มผู้นำได้ให้เหตุผลว่าหลังจากนั้นปัญหาในพื้นที่ก็ได้มีหลายปัญหาทับซ้อนเพียงแต่เรื่องของการแบ่งแยกดินแดน แต่รวมไปถึงปัญหาของยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Peace Survey (2559) ได้กล่าวว่า ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มาจากปัญหาของยาเสพติด และคำสืบทอดคำนี้มาซึ่งในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาของกลุ่มของผู้นำประชาชนได้ให้ความคิดเห็นต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สถานการณ์ดีขึ้นตามลำดับหรือบางส่วนสะท้อนว่าสถานการณ์แทบจะเป็นปกติ โดยส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า มาจากที่ทหารได้ถอนออกจากพื้นที่ไป ซึ่งทหารได้ถอนออกจากเมืองปัตตานีเมื่อ พ.ศ. 2563 และบางส่วนสะท้อนว่า มาจากผลของการเจรจาพูดคุยของรัฐบาล และกลุ่มของขบวนการที่พูดคุยจบแล้วทำให้เหตุการณ์ได้ลดลงอย่างชัดเจน ทำให้พี่น้องประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิตตามประจำวัน และชาวบ้านก็มีความสุข โดยผู้นำประชาชนได้ให้ความหมายของสันติภาพไปในทิศทางเดียวกัน คือ การไม่มีความรุนแรง คิดในสิ่งที่ดีต่อกัน ไม่คิดเอาเปรียบไม่คิดล้ำใน อำนาจหน้าที่ที่ท่าอยู่ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งตรงกับความหมายของคำว่าอิสลาม ที่แปลว่าสันติ ทำให้ชาวบ้านได้หวนคิดถึง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสันติภาพของโยฮัน กัลป์ตุง ว่าสันติภาพซึ่งเป็นเพียงภาวะที่ปลอดภัยจากสงครามนั้นยังไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นภาวะที่ไม่มีการกระทำรุนแรงต่อเพื่อนมนุษย์ ความรุนแรงในทัศนะของ

โยฮัน กัลป์ตุง ไม่ใช่เพียงความรุนแรงทางตรงอันเกิดจากการกระทำระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรุนแรงทางโครงสร้างอันเกิดจากระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรมอีกด้วย

ผู้นำของประชาชนมองว่าการที่จะแก้ไขปัญหาให้สงบลงได้นั้น คนในพื้นที่จะมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เนื่องด้วยประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่นั่นย่อมที่จะรู้ว่า วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ หลักทางศาสนา ภาษาที่ใช้ และจะเข้าใจได้ดีกว่าบุคคลอื่นที่จะเข้ามาแก้ปัญหา โดยผู้นำในพื้นที่ได้สนับสนุนให้ผู้นำทางศาสนามีบทบาทในกระบวนการพูดคุยเจรจา เนื่องด้วยผู้นำศาสนาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และได้รับการเคารพนับถือกับประชาชนในพื้นที่แต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฆายนีย ซ. บุญพันธ์ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีกลุ่มต่าง ๆ ที่ประชาชนต้องการหรือคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพและการเจรจาพูดคุย โดยผู้นำศาสนาอิสลามได้รับความคาดหวังเป็นอันดับหนึ่งจากประชาชนในพื้นที่ผู้นำศาสนาอิสลามหมายถึงผู้นำสูงสุดของศาสนาอิสลาม ในประเทศไทยก็คือจุฬาราชมนตรีอันเป็นตำแหน่งสูงสุดในระดับพื้นที่ย่อยลงไปจะมีอิหม่ามคือผู้นำทางศาสนาอิสลามในชุมชน อิหม่ามจึงถือว่าเป็นผู้นำสังคมมุสลิมในระดับท้องถิ่นที่ต้องการให้มีส่วนร่วมของการพูดคุย และผู้นำประชาชนได้มองว่าผู้ที่ก่อเหตุร้ายนั้นเป็นเพียงผู้ที่ห่างไกลจากศาสนาเพียงเท่านั้น จึงจำเป็นต้องให้ออกาศคนเหล่านี้ และดึงผู้คนเหล่านี้กลับเข้าหาศาสนาอีกครั้งก็จะทำให้เกิดสันติภาพได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมสันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ การส่งเสริมให้สังคมมีระบบศีลธรรมและศาสนาที่ถูกต้อง คือ ศีลธรรมที่เป็นไปตามหลักของศาสนาที่ถูกต้อง เพราะศีลธรรมนั้นเป็นผลผลิตที่ออกมาจากหลักเกณฑ์ของศาสนาทุกศาสนา เพราะฉะนั้นศาสนาจะต้องเป็นระบบที่ถูกต้องด้วย ศาสนาที่ถูกต้องจึงเป็นศาสนาที่มนุษย์สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ถูกต้อง คือ สันติภาพแก่มวลมนุษย์ ซึ่งเป็นอีกแนวทางของการสร้างสันติภาพในพื้นที่ และมีหลายประเด็นที่ทำให้ผู้นำประชาชนได้ให้การติดตามอย่างใกล้ชิดในกระบวนการเจรจาพูดคุย จากสื่อออนไลน์ หรือทางโทรศัพท์เป็นหลัก โดยเรื่องที่ทำให้ความสนใจคือ การพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยและกลุ่มขบวนการ ที่ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรายละเอียดของการพูดคุยรัฐบาลเองไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์รายละเอียดของการพูดคุย เพราะกลุ่มผู้นำต้องนำข้อมูลที่ไปชี้แจงให้ลูกบ้านได้รับรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของโยฮัน กัลป์ตุง (2539) ว่า "สันติภาพคือ การปราศจากความรุนแรงในทุกรูปแบบ" และ "สันติภาพคือการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธีและสร้างสรรค์" และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Peace Survey ครั้งที่ (2559) โดยกลุ่มผู้นำได้รับรู้ว่าการพูดคุย และมีการให้ความสนใจและติดตามมากถึงร้อยละ 80.9 แต่โดยส่วนใหญ่จากงานวิจัยนี้ กลุ่มผู้นำได้ให้ความรู้สึกว่าการพูดคุยของรัฐบาลเพื่อกระบวนการสันติภาพกับกลุ่มขบวนการไม่ได้มีความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก ซึ่งผู้นำรู้สึกว่าการพูดคุยเจรจา มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น ความรุนแรงโดยรอบนั้นมียัตราที่ลดลง ซึ่ง

ผู้นำประชาชนส่วนหนึ่งได้บอกว่าจะน่าจะเป็นผลมาจากการพูดคุยของรัฐบาล และเริ่มที่จะรับฟังประชาชนในระดับรากหญ้า ฐานล่างของพีรามิด Lederach หรือ Track 3 ของ โยฮัน กัลป์ตุง มากขึ้น

ผู้นำประชาชนบางส่วนได้บอกว่าการสนทนาโดยรอบ ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปทิศทางใด สถานการณ์ยังคงเป็นเช่นเดิม มีการก่อเหตุขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลมาจากการที่รัฐบาลไม่ได้ประชาสัมพันธ์ออกสื่อออนไลน์หรือทางโทรทัศน์ให้กับประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรืออาจจะบางครั้งทำให้ประชาชนบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับข้อเจรจาพูดคุยเกิดการต่อต้านการเจรจาพูดคุยของรัฐบาล ซึ่งอาจมองได้ว่าผู้นำประชาชนที่ให้ความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารการพูดคุย ผวนวกกับเหตุการณ์ที่มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้นำประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการเจรจาพูดคุยของรัฐบาล และสนับสนุนให้การพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาล และกลุ่มขบวนการเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำความสันติสุขมาในพื้นที่ได้ และส่งผลให้ผู้นำประชาชนเกิดความพึงพอใจกับความก้าวหน้าในการพูดคุยของรัฐบาล เนื่องด้วยจำนวนเหตุการณ์ที่ลดลง ซึ่งรัฐบาลในชุดนี้มีความจริงจังในการที่จะเจรจา และพูดคุย ส่งผลให้ผู้นำมีความพึงพอใจมาก ซึ่งจะไม่สอดคล้องของ Peace Survey ครั้งที่ 3 (2561) ซึ่งของครั้งที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของความก้าวหน้าในการพูดคุยทำให้ประชาชนรู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 45.3 และความรู้สึกพึงพอใจ จะอยู่ที่ร้อยละ 26.5 อาจจะเป็นช่วงการเมืองของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง และส่งผลให้มีการเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุยถึง 2 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธิธรา นาคอุไร (2562) ศึกษาบทบาทนานาชาติต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในชายแดนใต้ของไทยและบางมุมมองต่อภาพอนาคต ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาเพื่อสันติภาพมีความก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไปเนื่องจากปัจจัยหลายประการ การเปลี่ยนตัวหัวหน้าคณะพูดคุยจากพลเอกอัศวิน เกิดผล มาเป็น พลเอกอุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ ในปี พ.ศ. 2561 และการเปลี่ยนตัวจากพลเอกอุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ มาเป็นพลเอกวัลลภ รักเสนาะ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงในมาเลเซีย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศเมื่อกลางปี พ.ศ. 2561 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวหัวหน้าคณะผู้อำนวยความสะดวกจาก ดาโต๊ะ สรี อหมัด ซัมซามิน ฮาซิม เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2561 มาเป็นตัน สรี อับดุล ราฮิม บิน โมห์ต นูร์ ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงในฝ่ายมาราปาตานี เมื่อหัวหน้าคณะพูดคุย นายสุกรี ฮารี ลาออกจากการเป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายมาราปาตานี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2562

ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยเจรจาสันติสุขของรัฐบาล โดยกังวลว่ารัฐบาลไทยไปพูดคุยกับขบวนการใช้ขบวนการตัวจริงหรือไม่ ที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจะแตกต่างจาก Peace Survey ครั้งที่ 5 (2563) มีความกังวลว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข จะไม่สามารถหยุดความรุนแรงได้จริง ร้อยละ 59.4 และข้อ

กังวลอีกหนึ่งข้อของผู้นำประชาชนคือ ผู้นำประชาชนกังวลว่ารัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับ ขบวนการไม่มีความจริงใจในการพูดคุย พูดคุยเพียงแค่ว่าให้รู้ว่าไปพูดคุยแล้ว ซึ่งจะสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รวิินทร์ คำโพธิ์ทอง (2561) ศึกษาการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในมินดาเนาระหว่างกลุ่ม แบ่งแยกดินแดนและรัฐบาลเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส (Ferdinand Marcos) ค.ศ. 1972-1976 กลับไม่ ประสบความสำเร็จเนื่องจากรัฐบาลมาร์กอสไม่มีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงทริโพลี (TRIPOLI Agreement) แต่ความล้มเหลวดังกล่าวถือเป็นบทเรียน สำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างสันติภาพอย่างจริงจังในสมัยรัฐบาลถัดมา ซึ่งหากว่าเราไม่จริงใจที่ จะพูดคุยแก้ปัญหา ก็เป็นการยิ่งทำให้ความรุนแรง และความขัดแย้งยืดเยื้อออกไป ซึ่งกลุ่มของผู้นำ ประชาชนได้มีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล รัฐบาลและกลุ่มขบวนการมีความจริงใจ และมีความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาไม่ใช่เพียงแต่มีการพูดคุยเพื่อเป็นเพียงการพูดคุยเท่านั้น การพูดคุย ระดับรัฐบาลกับขบวนการก็ดำเนินไป ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจในพื้นที่ให้มากที่สุด คู่ขนานไปอีก ทั้งข้อตกลงที่พูดคุยนั้นต้องชัดเจน รวมถึงไม่มองผลประโยชน์ในพื้นที่ และงบประมาณที่เข้ามานั้นเป็น การเลี้ยงใช้ความรุนแรงในพื้นที่ โดยผู้นำประชาชนต้องการที่จะผลักดันให้ผู้นำ 4 เสาหลัก และ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการเข้าร่วมการพูดคุยเจรจาในการแก้ไขปัญหา ซึ่งกลุ่มนี้เป็น กลุ่มตัวแทนของคนชั้นรากหญ้า หรือ Track 3 ของโยฮัน กัลป์ตุง โดยกลุ่มนี้จะป็นกลุ่มที่ประชาชน ให้ความเคารพนับถือ และเชื่อฟังมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชายนีย์ ช. บุญพันธ์ (2562) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในชายแดนใต้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำศาสนาอิสลามได้รับความคาดหวังเป็นอันดับหนึ่งจากประชาชนในพื้นที่ในระดับพื้นที่ย่อยลงไปจะ มีอิหม่ามคือผู้นำทางศาสนาอิสลามในชุมชน อิหม่ามจึงถือว่าเป็นผู้นำสังคมมุสลิมในระดับท้องถิ่น

อีกทั้งยังมีผู้นำประชาชนมากกว่าครึ่งของผู้ให้ข้อมูลหลักมีความต้องการที่จะให้เกิด ข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเร็วที่สุด เพื่อที่จะให้มีการพัฒนาพื้นที่หลังจาก ที่เกิดข้อตกลงแล้ว ทั้งในเรื่องของ การศึกษา เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่า นี้ โดยการพูดคุยต้องพูดคุยให้ครบทุกกลุ่มเพื่อที่จะหาหรือข้อตกลงร่วมกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของชาติพันธุ์หรือชาวบ้านพื้นถิ่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา และผู้นำประชาชนในพื้นที่มีความเห็นว่ สันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้นจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือสันติภาพเชิงลบ ส่วนหนึ่ง ต้องการที่จะเป็นสันติภาพเชิงบวก โดยใช้การพูดคุยเจรจากัน ใช้หลักกฎหมายของอิสลาม ซึ่งเน้นถึง ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ให้เกียรติกัน ซึ่งผู้นำบางส่วนบอกว่า หากว่าเรามีสันติภาพเชิงบวก แล้ว สันติภาพเชิงลบก็จะไม่เกิดขึ้นด้วย และเป็นไปไม่ได้ที่สังคมที่อยู่กันเป็นหมู่มาจะเป็นสันติภาพ เชิงลบอย่างน้อยก็มีการกระทบซึ่งกันและกัน และผู้นำประชาชนบางส่วนสะท้อนว่าเราควรที่จะต้อง มีสันติภาพเชิงลบ เนื่องจากตั้งแต่เกิดมารัฐก็ได้ให้สันติภาพเชิงบวกกับเรามาตั้งแต่แรกแล้ว โดยเฉพาะ ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน และทุกวันนี้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ

เท่าเทียมกันทุกศาสนาในสังคม และอีกบางส่วนสะท้อนว่าควรที่จะมีทั้งสันติภาพเชิงบวก และสันติภาพเชิงลบ เพราะหากทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และไม่มีความรุนแรงเชิงกายภาพแล้วก็จะยิ่งทำให้สังคมนั้นน่าอยู่ยิ่ง และพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะมีสันติภาพที่แท้จริง และมีความสุขตลอดไป ซึ่งจะสอดคล้องกับโยฮัน กัลป์ตุง (1967) ได้อธิบายว่า สันติภาพ สามารถแบ่งเป็น 2 แบบ คือ สันติภาพเชิงลบ เป็นภาวะที่ปลอดความรุนแรงทางตรง เป็นภาวะที่ปราศจากการต่อสู้ทำร้ายกัน สังคมมีความสุขสงบสุขเรียบร้อย ในส่วนของสันติภาพเชิงบวก คือภาวะที่ปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นภาวะที่ปราศจากความทุกข์ยากที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ประชาชนจะมีสิทธิเสรีภาพ และเท่าเทียมกัน ไม่มีการเอาเปรียบกัน เราจึงเรียก สภาวะเช่นนี้ คือ มีสันติสุข ซึ่งพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ก็ใฝ่ที่จะพบกับความสันติสุข

### 5.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

จากการเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มผู้นำประชาชนโดยวิธีการสัมภาษณ์ สามารถนำมาอภิปรายถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้ดังต่อไปนี้ โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งออกได้เป็น

(1) ปัจจัยภายใน คือปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่

**สาเหตุความรุนแรง** ซึ่งจากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้นำประชาชน พบว่ามีการกล่าวถึงสาเหตุความรุนแรงในหลากหลายสาเหตุด้วยกัน พบว่าไม่สามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดเพียงสาเหตุเดียว แต่ดูเหมือนว่าสาเหตุของความรุนแรงนั้นมีปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยมาผสมกันจนก่อให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น หากย้อนไปในอดีตพบว่าปัญหาเรื่องความแตกต่างทางเชื้อชาติ และประวัติการขัดแย้งกันระหว่างไทย และรัฐปัตตานีเป็นความขัดแย้งที่ซ่อนอยู่ในประวัติศาสตร์ของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด ต่อมาเมื่อ 3 จังหวัดชายแดนใต้มีการพัฒนามากขึ้นกลายเป็นเมืองชายแดนเศรษฐกิจที่สำคัญ กลุ่มคนที่ต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคลทั้งในเรื่องของการค้าสิ่งของหนีภาษี และการค้ายาเสพติดต่างเข้ามาเพื่อแสวงผลประโยชน์จากปัญหาความขัดแย้งที่บ่มเพาะอยู่เดิม ผสานเข้ากับความไม่เข้าใจกันของความแตกต่างทางเชื้อชาติก่อให้เกิดความแตกแยกภายในพื้นที่ และเกิดปัญหาความรุนแรงตามมา สิ่งที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์กล่าวได้ว่ามีผู้ให้สัมภาษณ์เพียงไม่กี่คนที่ให้ความคิดเห็นว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีสาเหตุมาจากกลุ่มขบวนการที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ จอห์น ดิวอี้ (2529) ได้ให้คำนิยามของความรุนแรงว่า กำลังซึ่งนำไปสู่วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ และ "ความรุนแรง" ก็คืออำนาจหรือพลังที่ดำเนินไปผิดทาง ซึ่ง "พลังได้กลับกลายเป็นความรุนแรงมาทำลายจุดประสงค์ แทนที่จะทำให้จุดประสงค์นั้นประสบผลสำเร็จ" และ

อาจกล่าวได้ว่าการกำจัดสาเหตุความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เปรียบได้กับแนวทางการส่งเสริมสันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ในแนวคิดของท่านไว้ 2 ส่วนด้วยกันได้แก่ แนวทางส่งเสริมปัจเจกบุคคลกับแนวทางส่งเสริมส่วนสังคม หากส่งเสริมตามแนวทางดังที่กล่าวในเบื้องต้นให้เป็นไปพร้อม ๆ กัน สันติภาพก็จะเกิดในพื้นที่

**ความร่วมมือของคนในพื้นที่** จากการสัมภาษณ์พบว่าคนในพื้นที่มีความคิดเห็นว่าการพูดคุยหรือการเจรจาคือทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ และเชื่อว่าทุกความรุนแรงจะสามารถยุติลงได้ด้วยการพูดคุยกัน และการหยุดความรุนแรงควรได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกคนภายในพื้นที่โดยมีกลุ่มผู้นำทางศาสนา และกลุ่มผู้นำทางความคิดที่ประชาชนให้ความเคารพเป็นตัวกลางเพื่อสื่อสารข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแบบสำรวจ Peace Survey ครั้งที่ 6 ประจำปี 2565 ที่พบว่าประชาชนมากถึงร้อยละ 63.2 จากการสำรวจสนับสนุนการใช้การพูดคุยเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา

**ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารการปกครอง** หนึ่งในหัวข้อเรื่องการบริหารการปกครองที่เป็นที่วิจารณ์กันมาโดยตลอดนั้นคือการต้องการให้พื้นที่ 3 จังหวัดเป็นพื้นที่รัฐอิสระแยกออกจากประเทศไทย จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำประชาชน ทิศทางของคำตอบค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องเป็นรัฐอิสระ เนื่องจากคิดว่าทุกคนเป็นคนไทย อยู่ภายใต้การปกครองและกฎหมายของประเทศไทย อยากให้รัฐบาลพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแบบสำรวจ Peace Survey ครั้งที่ 6 ประจำปี 2565 ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบร้อยละ 50 มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาความไม่สงบจะยุติลงได้โดยที่พื้นที่นี้ และจะยังคงเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย (ไม่จำเป็นต้องเป็นรัฐอิสระ) แต่ในทางตรงกันข้ามก็พบว่ายังมีผู้นำประชาชนบางส่วนที่มีความคิดเห็นว่าการบริหารแบบเขตปกครองพิเศษ โดยออกแบบการปกครองให้คนภายในพื้นที่ปกครองตนเอง ช่วยลดปัญหาความไม่เข้าใจกันและความไม่สงบได้ ซึ่งสอดคล้องกับการไม่ใช้ความรุนแรงของ ยีน ชาร์ป ได้แบ่งการปฏิวัติความรุนแรงออกเป็น 6 ประการ โดยประการที่ 6 คือ 6 การปฏิวัติไร้ความรุนแรง (Nonviolent Revolution) คนกลุ่มนี้เชื่อว่าการแก้ไขปัญหาทางสังคมในปัจจุบัน มีรากฐานอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทางพื้นฐานในระดับปัจเจกชนและสังคมเท่านั้น กลุ่มนี้มักจะยอมรับแนวทาง 4 ประการคือ 1) ให้ปัจเจกชนพัฒนาชีวิตของตนเอง 2) พยายามให้สังคมยอมรับหลักการแนวสันติ เช่น สันติวิธี ความเสมอภาค การร่วมมือกัน ความยุติธรรม และอิสรภาพเป็นค่านิยมหลัก 3) สร้างสรรระเบียบทางสังคมที่เสมอภาคมากขึ้น มีการกระจายอำนาจ และมีเสรีภาพมากขึ้น 4) ต่อสู้กับความชั่วในสังคมด้วยปฏิบัติการไร้ความรุนแรง คนกลุ่มนี้จะยึดมั่นกับการไม่ใช้ความรุนแรงอย่างเคร่งครัด ซึ่งมองว่าหากรัฐยอมรับในข้อเสนอตรงนี้ได้ก็จะทำให้ความสงบและสันติภาพได้เกิดขึ้น

นอกจากนี้กลุ่มผู้นำประชาชนยังได้เสนอความคิดว่าในปัจจุบันยังมีประชาชนที่มีความรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเท่าเทียมกันจากการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การมองว่าเป็นโจรผู้ร้ายเพียงจากการนั่งไต่สวนหรือจากการไต่สวนทนาย ซึ่งสอดคล้องกับแบบสำรวจ Peace survey ครั้งที่ 6 ประจำปี 2565 ว่าประชาชนต้องการการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน (ร้อยละ 72.7)

## (2) ปัจจัยภายนอก คือปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

**การบริหารของรัฐบาล** ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสันติภาพภายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นที่น่าสนใจต่อการบริหารงานของรัฐบาลในช่วงระยะเวลาเกือบ 10 ปีที่ผ่านมาคือการมี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำประเทศที่มาจากผู้นำทางการเมืองมาบริหารประเทศว่าจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการสันติภาพใน 3 จังหวัดชายแดนใต้หรือไม่ ซึ่งการเก็บข้อมูลพบว่ากลุ่มผู้นำประชาชนโดยส่วนใหญ่ต่างไม่คิดว่าการมีผู้นำประเทศที่มาจากผู้นำทหารจะส่งผลไม่ดีต่อกระบวนการทางสันติภาพ แต่กลับมีความคิดเห็นว่าการทหารทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเด็ดขาด มีระเบียบ และสั่งการได้อย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากที่แท้จริงนั้นประชาชนไม่ได้ยึดถือที่ตัวบุคคล แต่ยึดถือที่การทำงานที่หวังผลได้ และมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา โดยนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ได้แถลงนโยบายรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น ได้เขียนเรื่องการพูดคุยสันติสุขเอาไว้ ตอนหนึ่งว่า “ส่งเสริมการพูดคุยสันติสุขกับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ” ซึ่งถือเป็นการเขียนนโยบายการพูดคุยสันติสุขเอาไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก และอีกข้อความหนึ่งคือ “ขจัดการฉวยโอกาสก่อความรุนแรงแทรกซ้อนเพื่อซ้ำเติมปัญหาไม่ว่าจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง” ถือว่าตรงกับแนวคิดของฝ่ายทหารที่มองว่าสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มีสาเหตุหลักมาจากความต้องการแบ่งแยกดินแดนเพียงอย่างเดียว แต่มีปมมาจากอิทธิพลท้องถิ่นอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็มีผู้นำประชาชนบางส่วนที่มีความคิดเห็นว่าผู้นำรัฐบาลจากฝ่ายทหารจะไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของคนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนยังติดยึดว่าการมีทหารเข้ามาในพื้นที่จะก่อให้เกิดความรุนแรง โดยนโยบายที่ทางประชาชนอยากให้รัฐบาลดำเนินการมากที่สุด ได้แก่ การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ การศึกษาของคนในพื้นที่ และการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

**การเจรจาระหว่างรัฐบาลและกลุ่มขบวนการ** โดยนับตั้งแต่มีการพูดคุยสันติภาพในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2556 ระหว่างตัวแทนของรัฐบาลไทยกับตัวแทนของกลุ่มบีอาร์เอ็น (Barisan Nasional Revolusi-BRN) ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนสถานการณ์ที่ทำให้ความรุนแรงลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 บีอาร์เอ็นและรัฐบาลไทยเห็นด้วยกับข้อเสนอของผู้



อำนวยความสะดวกเพื่อดำเนินการพูดคุยต่อในระดับทีมเทคนิคทางออนไลน์และได้จัดการประชุมผ่านระบบการประชุมออนไลน์ ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนประเด็นต่าง ๆ แต่กลุ่มผู้นำประชาชนยังมีความไม่มั่นใจในการพูดคุยเจรจากันระหว่างรัฐบาล และกลุ่มขบวนการ เนื่องจากไม่มีผลการเจรจาที่เป็นรูปธรรม ไม่มีความก้าวหน้าในกระบวนการพูดคุย และหลาย ๆ เรื่องไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ทัศนคติของผู้นำประชาชนจะมองว่าความรุนแรงนั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่รวมทั้งยังก่อให้เกิดความแตกแยกในพื้นที่ ซึ่งสาเหตุของความรุนแรงนั้นสะท้อนว่ามาจากการช่วงชิงอำนาจกัน และการบิดเบือนประวัติศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา อีกทั้งยังเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนบุคคลและยาเสพติดเข้ามามีส่วนร่วมด้วย จนทำให้มีกลุ่มขบวนการที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาผู้นำหลายท่านได้สะท้อนว่า เหตุมีจำนวนที่ลดลงและมีแนวโน้มเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นอาจมาจากการสร้างความเข้าใจในพื้นที่ และการปราบปรามอย่างจริงจังของหน่วยงานความมั่นคง และผู้นำหลายท่านก็พยายามคิดถึงเรื่องของสันติภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมองว่าสันติภาพนั้นเป็นการที่ไม่มีความรุนแรงที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังตรงกับความหมายของศาสนาอิสลามว่า สันติภาพ และจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนในพื้นที่นั้นจะต้องมีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้นำพยายามผลักดันให้ผู้นำ 4 เสาหลัก และคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัดเป็นตัวแทนประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการพูดคุยเจรจา เพราะประชาชนไทยมุสลิมจะค่อนข้างที่เชื่อระบบผู้นำในพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งผู้นำก็มักติดตามข่าวสารของการพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาลไทย กับกลุ่มขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) อยู่เป็นประจำ และได้ส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมมีความสุขมากขึ้นความรุนแรงลดน้อยลง และใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข ซึ่งมากกว่าครึ่งของผู้นำสะท้อนว่าเป็นผลมาจากการพูดคุย และประชาชนในพื้นที่ก็ยังมีเชื่อมั่นเป็นอย่างดีสูงว่าเหตุการณ์ความรุนแรงจะสงบลงได้ด้วยการพูดคุยเจรจากรัฐบาล แต่พบว่ารัฐบาลได้เผยแพร่ข้อมูลของการพูดคุยหรือการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลยังไม่แพร่หลาย และสิ่งที่ประชาชนน่ากังวลอีกหนึ่งอย่างคือ รัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจานั้น ใ้บุคคลที่อยู่เบื้องหลังของการก่อเหตุจริง ๆ หรือไม่ หรือแค่ตัวแสดงแทนที่ฝ่ายกลุ่มขบวนการได้ก่อตั้งขึ้นมา และประชาชนได้มีข้อเสนอให้รัฐบาลได้ใช้ความจริงใจในการที่พยายามแก้ไขปัญหาดังนี้ แต่ผู้นำมองว่าการที่มีรัฐบาลมาจากผู้นำของทหารนั้นไม่ได้มองว่าเป็นอุปสรรคของการพูดคุยเจรจา อีกทั้งยังเป็นข้อดีที่สามารถสั่งการได้อย่างรวดเร็ว เพียงแต่ผู้นำต้องการอย่างเดียวคือความจริงใจที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง และข้อเสนอของทั้ง 2 ฝ่ายระหว่างรัฐไทย กับกลุ่มขบวนการต้องชัดเจน โดยเน้นที่เรื่องของการหยุดใช้ความรุนแรงในพื้นที่ และการหยุดบิดเบือนประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นความจริง รวมทั้งคำสอนที่ผิดหลักศาสนาที่แตกต่างกันไป จากคัมภีร์อัลกุรอาน และประชาชนไม่ต้องการให้แยกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ออกไปเป็นรัฐอิสระซึ่งมองว่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญของไทย เพียงแต่ต้องการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

(เขตปกครองพิเศษ) เพื่อที่จะโน้มน้าวคนภายในได้ปกครองตนเอง และลดความไม่เข้าใจกันได้ หากว่าในพื้นที่เกิดสันติภาพขึ้นทำให้แต่ละส่วนสามารถช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจให้ประชาชนมีรายได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาระบบการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ และประชาชนเอาใจช่วยให้เกิดสันติสุขในพื้นที่ได้โดยเร็ว อย่างช้าที่สุดคือภายในอีก 3 ปี เพื่อที่จะให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งประชาชนในพื้นที่นั้นต้องการให้เกิดสันติภาพเชิงบวก และสันติภาพเชิงลบ และถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้มีทั้ง 2 อย่างอยู่ด้วยก็จะทำให้พื้นที่นั้นน่าอยู่ยิ่งขึ้นไปอีก

### 5.3 ข้อเสนอแนะ

#### 5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

- (1) ประชาชนในพื้นที่ยังคงสนับสนุนให้การพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มขบวนการ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
- (2) เมื่อรัฐบาลมีการพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการแล้ว ควรที่จะนำเสนอหรือใช้การประชาสัมพันธ์ถึงความคืบหน้าของการพูดคุย และเนื้อหาของการพูดคุย รวมถึงเรื่องที่จะต้องพูดคุยในครั้งถัดไป ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ผ่านทางสื่อออนไลน์
- (3) ประชาชนในพื้นที่ ต้องการที่จะผลักดันให้ผู้ว่า 4 เสือหลัก หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นตัวแทนของประชาชนชั้นรากหญ้าเข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยเจรจากับกลุ่มของขบวนการ
- (4) เมื่อประเมินสถานการณ์แล้วว่าความรุนแรงในพื้นที่ลดลง แนวโน้มสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ควรที่จะลดจำนวนทหารในพื้นที่ลง พร้อมทั้งผลักดันให้กำลังประจำถิ่นและกำลังภาคประชาชนมีบทบาทในพื้นที่มากขึ้น และให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่แทน เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือส่วนที่เข้ามาส่งเสริมการประกอบอาชีพต่าง ๆ
- (5) การที่จะให้พื้นที่เกิดสันติภาพขึ้นได้ประชาชนในพื้นที่ได้เสนอให้มีการให้โอกาสของผู้ที่มีความเห็นต่าง ได้กลับเข้าสู่ศาสนาอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้หลงผิดไป และให้ปฏิบัติตามหลักศาสนา ตามหลักคำสอนของคัมภีร์อัลกุรอานอีกครั้ง และจะทำให้สันติภาพค่อย ๆ เกิดขึ้นในพื้นที่
- (6) ผู้นำประชาชนได้สะท้อนให้ใช้ศาสตร์พระราชาเข้าช่วยแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และยังคงสามารถใช้ได้จนถึงปัจจุบัน คือการ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9
- (7) ผู้นำประชาชนต้องการให้ผู้นำในระดับสูง (Track 1) นั้น ได้รับฟังเสียงจากชนชั้นรากหญ้า หรือความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการ

(8) ประชาชนในพื้นที่ยังคงต้องการให้เดือนรอมฎอนอันประเสริฐ เป็นเดือนแห่งสันติสุข ลดความรุนแรง ลดการปฏิบัติการทางทหารทั้ง 2 ฝ่าย เป็นเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข

(9) ผู้นำประชาชนได้เสนอให้การพูดคุยเจรจาทั้ง 2 ฝ่ายนั้นได้เสนอข้อตกลงกันอย่างชัดเจน หากไม่ชัดเจนจะทำให้เกิดช่องว่าง และมีความรุนแรงเกิดขึ้นอีกครั้ง

(10) ประชาชนในพื้นที่ไม่ต้องการให้มีการแยกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ออกมาเป็นรัฐอิสระ เพียงแต่ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (เขตปกครองพิเศษ) เพื่อที่จะในคนภายในได้ปกครองตนเอง และลดความไม่เข้าใจกันได้

(11) ผู้นำประชาชนได้เสนอว่าในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก เพื่อที่จะให้เกิดคสันติภาพที่ยั่งยืน มีความเสมอภาค มีความเท่าเทียม และบางส่วนเสนอให้ในพื้นที่ควรเป็นสันติภาพเชิงลบ ไม่มีเหตุที่กระทำต่อกันเชิงกายภาพ ไม่มีความรุนแรง และบางส่วนก็เสนอให้มีสันติภาพทั้งเชิงบวก และเชิงลบเพื่อให้พื้นที่ได้มีความสันติสุข และน่าอยู่ยิ่งขึ้น

(12) ข้อกังวลของประชาชนในพื้นที่ จะกังวลว่าการที่รัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการนั้น ตัวแทนของขบวนการที่มาพูดคุยเป็นความจริงที่อยู่เบื้องหลังของการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จริงหรือไม่ หรือเป็นแค่ตัวแทนที่ฝ่ายขบวนการแต่งตั้งขึ้นมาเจรจากับรัฐบาลไทย โดยเฉพาะแค่นั้น และส่งผลให้สันติภาพก็จะไม่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

(13) ผู้นำประชาชนเสนอว่าควรดำเนินการหารือกับทุกภาคส่วนร่วมกันในการจัดทำประวัติศาสตร์ปัตตานี เพื่อเผยแพร่ออกไปให้เป็นข้อมูลที่ต้องการ และป้องกันไม่ให้เกิดข้อบิดเบือนทางประวัติศาสตร์อีกครั้ง หรือการส่งต่อข้อมูลที่เป็นเท็จจากรุ่นสู่รุ่น

(14) การพูดคุยเจรจาของรัฐบาลไทยกับกลุ่มขบวนการควรที่จะต้องพูดคุยและเจรจาในทุก ๆ กลุ่ม ซึ่งหากพูดคุยเจรจาและทำข้อตกลงกับกลุ่มขบวนการปีอาร์เอ็น และปรากฏว่ามีอีกบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงเหล่านี้จึงทำให้เกิดปัญหาที่ไม่จบสิ้น และทำให้สถานการณ์ในพื้นที่มีความยืดเยื้อออกไปอีก ส่งผลให้การเกิดสันติภาพในพื้นที่ยิ่งถอยห่างออกไป

### 5.3.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเช่น กลุ่มประชาชนรากหญ้า และการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มผู้เคยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น สตรี เด็ก และผู้สูงอายุ รวมถึงการเพิ่มปริมาณของกลุ่มตัวอย่างให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้ตัวอย่างข้อมูลที่มีความหลากหลาย และเป็นตัวแทนของความคิดเห็นของประชาชนที่แท้จริง

(2) ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณรวมด้วยในบางส่วน เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบเชิงสถิติและสามารถนำมาวิเคราะห์หาตัวแปรที่มีความเชื่อมโยงได้

(3) ควรเพิ่มหัวข้อการสัมภาษณ์ที่มีความหลากหลายให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลกระทบต่อประชาชนในทุก ๆ ด้าน และควรเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายข้อมูลของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ

(4) ควรเก็บข้อมูลจากผู้นำในระดับรากหญ้า (Track 3) มาประกอบงานวิจัยเพื่อที่จะได้ข้อมูลครอบคลุม และได้ข้อมูลที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น

### 5.3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย

(1) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้นำทางศาสนา ซึ่งผู้นำทางศาสนาอิสลาม มีการใช้ภาษาอื่นนอกจากภาษาไทย นั่นคือ ภาษามลายู ทำให้บางครั้งการสื่อสารระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ทำการสัมภาษณ์มีความลำบากมากยิ่งขึ้นเนื่องจากผู้ทำการสัมภาษณ์ไม่สามารถพูดภาษามลายูได้

(2) เนื่องจากผู้วิจัยประกอบอาชีพทหาร ทำให้บางครั้งผู้ให้สัมภาษณ์บางคนมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจ และให้ข้อมูลได้ไม่เต็มที่ ต้องใช้การพูดคุยเพื่อสร้างความสนิทสนมก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ จึงช่วยลดความตึงเครียดได้ แต่มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 ท่านเท่านั้นที่ทราบว่าผู้สัมภาษณ์ประกอบอาชีพข้าราชการทหาร

## บรรณานุกรม

- Conflict Incident Database. (2566). *Deep South Watch*. ค้นจาก  
<https://deepsouthwatch.org/th>
- คัทลียา รัตนวงศ์. (2550). *แนวคิดเรื่องสันติภาพของชัชยิต คุฎบ*. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).  
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- เครือข่ายวิชาการ Peace Survey. (2559). บทสรุปผู้บริหาร “การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน  
 ต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ครั้งที่ 1” [จุลสาร]. กรุงเทพมหานคร:  
 สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.
- เครือข่ายวิชาการ Peace Survey. (2560). ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการ  
 สันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ [PEACE SURVEY] ครั้งที่ 2 กรกฎาคม-สิงหาคม 2559 (พิมพ์  
 ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.
- เครือข่ายวิชาการ Peace Survey. (2561). ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการ  
 สันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ [PEACE SURVEY] ครั้งที่ 3 เมษายน-พฤษภาคม 2560 (พิมพ์  
 ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.
- เครือข่ายวิชาการ PEACE SURVEY. (2563). ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการ  
 สันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ [PEACE SURVEY] ครั้งที่ 4 สิงหาคม-กันยายน 2561 (พิมพ์ครั้งที่  
 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.
- เครือข่ายวิชาการ PEACE SURVEY. (2563). ฟังเสียงประชาชนพื้นกระบวนการสันติภาพ PEACE  
 SURVEY. *การแถลงผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัด  
 ชายแดนใต้ ครั้งที่ 5*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- เครือข่ายวิชาการ PEACE SURVEY. (2564). ฟังเสียงประชาชนพื้นกระบวนการสันติภาพ PEACE  
 SURVEY. *การแถลงผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัด  
 ชายแดนใต้ ครั้งที่ 6*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- หมายนีย์ ช. บุญพันธ์. (2562). การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในชายแดน  
 ใต้. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 17(1), 100-117.
- ชัยวัฒน์ สถาอานนท์. (2539). *สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ดลมนรรัตน์ บากา, เกษตรชัย และหิเม และอับดุลเลาะ อับรู. (2549). *ทัศนคติของประชาชนต่อความ  
 ไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (วิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).  
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปัตตานี

- ธราทิพย์ กัลยาณมิตร. (2562). เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง อนาคตทิศทางการแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้. ค้นจาก [https://sscthailand.org/uploads\\_ssc/research\\_202001151579058763525256.pdf](https://sscthailand.org/uploads_ssc/research_202001151579058763525256.pdf)
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2563). การจัดการความขัดแย้ง ความรู้เบื้องต้นและกรณีศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2), สงขลา: พี.ซี.พรินติ้ง.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์, ศักดา ขจรบุญ, ดำรง เสียมไหม, and วิชิตี จรุงโรจน์. 2551. “การศึกษา นโยบาย มาตรการ และแนวทางการแก้ปัญหาคความไม่สงบและการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.”
- เบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว. (2560). ภาวนาเสวนา : การบูรณาการเพื่อจัดการความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 1(1), 114-132.
- พระจันทร์ ตาปูลิง. (2556). การจัดการความรุนแรงในครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พระนราศักดิ์ วรรณโม (ธรรมศรีใจ), วิโรจน์ วิชัย, สมหวัง แก้วสุฟอง, สุวิน ทองปิ่น และจรัส ลีกา. (2560). สันติภาพบนทางสามแพร่ง The Peace on the Triple Junction. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ขอนแก่น*, 6(2), 59-61.
- พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์. (2562). บทบาทนานาชาติต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในชายแดนใต้ของไทยและบางมุมมองต่อภาพอนาคต. มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- พาริดา ปันจอร์. (2565). รัฐธรรมนูญ หลักประกันกระบวนการสร้างสันติภาพในมินดาเนา และชายแดนใต้ของไทย. *สถาบันพระปกเกล้า*. 20(2), 121-140.
- มารค ตามไท. (2561). สานฝันปาตานีโดยไม่ใช้ความรุนแรง : การวิเคราะห์จากบทสนทนาเพื่อสร้างจิตนาการใหม่. ด้วยการสนับสนุนจาก กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เมธัส อนุวัตรอุดม. (2555). กระบวนการสันติภาพอาเจะห์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท ธรรมดาเพรส: สถาบันพระปกเกล้า.
- รวินทร์ คำโพธิ์ทอง. (2561). กระบวนการสันติภาพในมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ.1972-1976. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 8(1), 267-286.
- เสาวรส ปลื้มใจ และอุทิศ สังขรัตน์. (2558). ผู้หญิงกับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 10(1), 225-243.
- อภิวัฒน์ สมานิ, ภาณุ ธรรมสุวรรณ, กรกฎ ทองชะโชค และ กฤษกร พลธิ์ธัญวงศ์. (2561). ทศนะคนไทยพลัดถิ่นในมาเลเซียต่อแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้ของไทยอย่างสันติวิธี กรณีศึกษา : รัฐกลันตัน, รัฐเคดาห์ และรัฐเปรัก. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*. 11(1), 1-32.

อาดิตีชน หนีเร่. (2560). *ทัศนคติของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

เอกพันธ์ ปิณฑาวณิช, *ทฤษฎีความขัดแย้งและการป้องกันความขัดแย้งที่เป็นความรุนแรง (Conflict Theory and Violence Conflict Prevention)*, หน้า 8-11.

## บุคคลานุกรม

เชิดศักดิ์ ดุรามัน อีหม่าม หมู่ 9 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์  
จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัด  
ปัตตานี. เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

ธรรมบุญ อารีอัปดุลชอมะ ประธานชุมชนวังเก่า ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้  
สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลจะบังติ  
กอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

อุซัย เบญนุรุดดีน กำนันตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ที่ธีรวัฒน์  
จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัด  
ปัตตานี. เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2566.

ธีรภัทร พรหมนุชาธิป ประธานชุมชนหัวตลาด ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้  
สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลอาเนาะ  
รู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2566.

หะมะ เจ๊ะเมาะ อีหม่าม หมู่ 3 ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์  
จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัด  
ปัตตานี. เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2566.

มะรอสดี เจ๊ะ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์).  
ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบานา ตำบลบานา  
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566.

ถ้วนบุคคอรี โตะกูบาฮา อีหม่าม หมู่ 9 ตำบลปยุต อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์).  
ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลปยุต อำเภอเมือง  
จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2566.

รอซอล อีซอ อีหม่าม หมู่ 1 ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์  
จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง จังหวัด  
ปัตตานี. เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2566.

บาฮารุดดีน ยูโซะ นายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดปัตตานี (กำนันตำบลบาราเฮาะ) อำเภอเมือง  
จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้  
สัมภาษณ์ ตำบลบาราเฮาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2566.



อุมาวดี อักษรแก้ว สมาชิกสภาจังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่  
องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม  
2566.

รอยากี มะเต็ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้  
สัมภาษณ์). ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่องค์การบริหารส่วนตำบลตะลุโบะ  
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2566.

ศิริทร ทองอ่อน รองนายกเทศมนตรีตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์).  
ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร (ผู้สัมภาษณ์). ที่เทศบาลตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัด  
ปัตตานี. เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2566.

ภาคผนวก

## ผนวก ก

### แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้เพื่อการวิจัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชน ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) เพื่อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงในการให้ความอนุเคราะห์แสดงความคิดเห็นในกาครั้งนี้

#### ตอนที่ 1

##### 1. ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เพศ  ชาย  หญิง

อาชีพหลัก.....อาชีพเสริม.....

รายได้ต่อเดือน.....บาท อายุ.....ปี

สถานภาพ  สมรส  โสด  หย่าร้าง

การศึกษาขั้นสูงสุด.....จบจาก.....

การศึกษาทางศาสนา.....จบจาก.....

จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

ระยะเวลาอาศัยในจังหวัดปัตตานี.....ปี ภูมิลำเนาเดิมจังหวัด.....

#### ตอนที่ 2

##### 1. สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

- 1.1 ท่านมีทัศนคติต่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้อย่างไร
- 1.2 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านคิดว่าสถานการณ์ในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดบ้าง เพราะอะไร
- 1.3 อะไรเป็นสาเหตุความรุนแรง และใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในสายตาของท่าน เพราะอะไร

## 2. กระบวนการสร้างสันติภาพ

- 2.1 ความหมายของคำว่าสันติภาพ และกระบวนการสันติภาพคืออะไรในความคิดของท่าน
- 2.2 ท่านคิดว่าคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ จะมีบทบาทต่อการสร้างสันติภาพในพื้นที่อย่างไรบ้าง เพราะอะไร
- 2.3 ท่านสนับสนุนการให้ใช้การพูดคุย หรือการเจรจาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ หรือไม่ อย่างไร
- 2.4 สถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลใดที่ท่านคิดว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จริง เพราะอะไร
- 2.5 ท่านคิดว่า การที่รัฐบาลมีผู้นำที่มาจากฝ่ายทหารส่งผลต่อกระบวนการทางสันติภาพในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร (มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ตรวจสอบได้ยาก)

## 3. กระบวนการพูดคุยสันติภาพของรัฐบาล

- 3.1 ท่านเคยได้ยินข่าว และให้ความสนใจติดตามข่าวกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มขบวนการหรือไม่ อย่างไร
- 3.2 ท่านรู้สึกว่าการพูดคุยมีผลให้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่ของท่านดีขึ้นหรือ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดบ้าง อย่างไร
- 3.3 ท่านมีความเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใดว่าการพูดคุยที่ดำเนินการอยู่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ เพราะอะไร
- 3.4 โดยภาพรวม ท่านพอใจมากน้อยเพียงใดกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล เพราะอะไร
- 3.5 ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มใด ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล เพราะอะไร
- 3.6 ท่านคิดว่าอะไรคือ ข้อกังวลของประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล เพราะอะไร
- 3.7 ท่านคิดว่าหัวข้อของการพูดคุยของรัฐบาล และกลุ่มขบวนการ ควรมีเรื่องจะต้องดำเนินการร่วมกันอะไรบ้าง เพราะอะไร
- 3.8 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยของรัฐบาล อย่างไรบ้าง

## 4. การสร้างสันติภาพในอนาคต

- 4.1 ท่านมีคิดว่าจะเกิดข้อตกลงสันติภาพในพื้นที่ในอีกกี่ปี ข้างหน้า เพราะอะไร
- 4.2 การแก้ปัญหาในระยะยาว ท่านคิดว่าเรื่องที่จะต้องทำ เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาวคือเรื่องอะไรบ้าง เพราะอะไร

- 4.3 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องการปกครองในพื้นที่หรือไม่ หากต้องการจะให้  
ปัญหาความไม่สงบยุติลง ทางออกคือต้องให้พื้นที่นี้เป็นรัฐอิสระ แยกออกจากประเทศ  
ไทยหรือไม่ เพราะอะไร
- 4.4 ท่านคิดว่าในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือสันติภาพเชิง  
ลบ เพราะอะไร

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	ร้อยโท ธีรวัฒน์ จำนงอนุวัตร	
รหัสนักศึกษา	6410521522	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่จบการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า	2559
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน		
ตำแหน่ง	รองผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา	
สถานที่ทำงาน	กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 153	

